

GENÇ YETİŞKİNLERDE ALGILANAN EBEVEYN BİÇİMLERİ VE
KİŞİLERARASI PROBLEMLERİN BORDERLİNE KİŞİLİK
BOZUKLUĞU İNANÇLARI ÜZERİNDEKİ YORDAYICI ROLÜ

SERGEN AKBAY

IŞık Ünisersitesi, Fen Edebiyat Fakóltesi, Psikoloji Bölümü, Lisans Programı, 2018
IŞık Ünisersitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans
Programı, 2020

Bu tez, IŞık Ünisersitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne Yüksek Lisans (MA) derecesi
ile sunulmuŐtur.

İŐIK ÜNİVERSİTESİ

2020

**THE PREDICTIVE ROLE OF PERCEIVED PARENTING STYLES AND
INTERPERSONAL PROBLEMS ON BORDERLINE PERSONALITY
BELIEFS IN YOUNG ADULTS**

ABSTRACT

The development of Borderline Personality Disorder (BPD) has been associated with early childhood experience with parents and interpersonal problems. The aim of the study is to investigate the role of parenting styles and interpersonal problems in predicting borderline personality beliefs. Participants consisted of 293 young adults (154 women, 139 men) between 19-39 ages ($M=27.12$, $SD=6.34$). Sociodemographic Form, Young Parenting Inventory (YPI), The Inventory of Interpersonal Problems (IIP-C), Borderline Personality Belief Questionnaire (PBQ) were given the participants via online survey platform. In the analysis of the data, descriptive analyses, t-test, ANOVA, Pearson correlation, simple linear regression, and multiple regression were conducted by SPSS Statistics. The results demonstrated that there was a predictive role of perceived parenting styles on BPD beliefs. Among YPI subdimensions, maternal and paternal overprotective/anxious and belittling/criticizing, maternal over permissive/boundless, and paternal conditional/achievement-focused parenting styles found as negative parenting practices that predict BPD beliefs. Furthermore, there was a predictive role of interpersonal problems on BPD beliefs. Among IIP-C subdimensions, domineering/controlling, cold/distant, socially avoidant, and overly accommodating styles have been found as interpersonal problems that predict BPD beliefs. These findings provide consistent findings with the theoretical background of BPD about the importance of maternal and paternal parenting styles on healthy personality development. The findings also revealed that interpersonal behaviors may be problematic behaviors that can support persistent BPD beliefs.

Keywords: maternal, paternal, parenting styles, interpersonal problems, borderline personality beliefs

GENÇ YETİŞKİNLERDE ALGILANAN EBEVEYN BİÇİMLERİ VE KİŞİLERARASI PROBLEMLERİN BORDERLINE KİŞİLİK BOZUKLUĞU İNANÇLARI ÜZERİNDEKİ YORDAYICI ROLÜ

ÖZET

Borderline Kişilik Bozukluğu (BKB) gelişimi sıklıkla ebeveynler ile erken çocukluk deneyimleri ve kişilerarası alanda bozulmalar ile ilişkilendirilmektedir. Bu çalışmanın amacı, genç yetişkinlerin algıladıkları ebeveyn biçimleri ve kişilerarası problemlerinin, BKB inançları üzerindeki yordayıcı rolünün klinik olmayan bir örnekleme araştırılmasıdır. Araştırmanın örneklemini 18-39 yaş (Ort=27.12, SS=6.34) aralığında 293 (154 kadın, 139 erkek) katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada, Sosyo-Demografik ve Diğer Veri Formu, Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), Kişilerarası Problemler Ölçeği (KPE) ve Kişilik İnanç Ölçeği (KIÖ-KTF) BKB alt boyutu kullanılmıştır. Verilerin analiz sürecinde betimleyici analizler, t-test, ANOVA, Pearson korelasyon, basit doğrusal ve çoklu regresyon analizleri SPSS programı ile yürütüldü. Bulgular, algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerinin BKB inançları üzerinde yordayıcı bir rol oynadığını ortaya koymuştur. YEBÖ alt boyutları incelendiği zaman ise küçümseyici/kusur bulucu ve aşırı koruyucu/ evhamlı anne ve baba, aşırı izin verici/sınırsız anne ve koşullu/başarı odaklı baba ebeveynlik biçimleri BKB inançlarını yordayıcı rolü olan ebeveynlik biçimleri olarak bulunmuştur. Ayrıca, kişilerarası problemlerin BKB inançları üzerinde yordayıcı bir rol oynadığını da bulgular ile desteklenmiştir. KPE alt boyutları incelendiği zaman dominant/kontrolçülük, soğuk/mesafelilik, sosyal çekiniklik ve aşırı uyumluluk BKB inançlarını yordamaktadır. Bu çalışma, BKB'nin teorik arka planı ile tutarlı olarak ebeveyn davranışlarının kişilik gelişimi için önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, kişilerarası davranışların BKB inançlarını diğer değerli bulgusudur.

Anahtar Kelimeler: anne, baba, algılanan ebeveyn biçimleri, kişilerarası problemler, borderline kişilik bozukluğu inançları

TEŞEKKÜR

Öncelikle, değerli akademik bilgi birikimi ile yüksek lisans tez sürecimin her aşamasında emeği olan, her daim bir e-posta uzaklıkta olduğunu bildiğim ve etik duruşunu kendime örnek aldığım saygıdeğer tez danışmanım Dr. Öğr Üyesi Selin KARAKÖSE'ye en büyük teşekkürü borç bilirim. Tüm içtenliği ile kimi zaman zorlu ve kimi zaman yorucu olan tez yazım sürecimi kolaylaştırmak adına değerli vaktini bana ayırdığı ve elinden gelenden fazlasını sunduğu için kendisine teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, tez savunma sınavında çok değerli geri bildirimleri ve katılımları ile yer alan jüri üyeleri Prof. Dr. Feryal Çam Çelikel ve Dr. Öğr. Üyesi Miray Akyunus'a tekrardan teşekkür ederim.

Akademik sürecimin yanı sıra mesleki yeterliliği ve sıcakkanlılığı ile her zaman desteğini hissettiğim Klinik Psikolog Bilge AÇIKGÖZ'e de şükranlarımı sunarım.

Ayrıca, yüksek lisans tez çalışmamın veri toplama aşamasında süreci kendi süreçleriymiş gibi benimseyip emeklerini hiçbir zaman esirgemeyen başta Turgay KAYA olmak üzere tüm diğer arkadaşlarıma da buradan bir kez daha teşekkür ederim.

Son olarak, geçmişten bugüne tüm fedakârlıkları ile maddi ve manevi her daim arkamda olan, varlıkları ile beni motive eden ve elde ettiğim başarıların mimarları çekirdek ailem Erol AKBAY, Jale AKBAY, Cansu AKBAY YILDIZ ve Volkan YILDIZ'a tüm içtenliğim ile teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	i
ABSTRACT	ii
ÖZET.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
EKLER LİSTESİ	x
BÖLÜM 1	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Ebeveyn Biçimleri.....	1
1.1.1. Ebeveyn Biçimleri ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar.....	1
1.1.2. Şema Modeli	3
1.1.2.1. Şema Modeline Göre Olumsuz Ebeveyn Biçimleri.....	5
1.1.3. Ebeveyn Biçimleri ve Kişilerarası Problemler.....	7
1.1.4. Ebeveyn Biçimleri ve Kişilik.....	9
1.2. Kişilerarası Problemler	12
1.2.1. Kişilerarası Döngüsel Model ve Kişilerarası Problemler Envanteri	13
1.2.1.1. Kişilerarası Problemler Envanterine Göre Tanımlanan Kişilerarası Problemler.....	14
1.2.2. Kişilerarası Problemler ve Borderline Kişilik.....	16
1.3. Borderline Kişilik.....	18
1.3.1. Kategorik Tanısal Sistemden Boyutsal Tanısal Sisteme Geçiş	18
1.3.2. Borderline Kişilik Bozukluğu Özellikleri	19
1.3.3. Borderline Kişilik Bozukluğu İnançları.....	21

1.4. Araştırmanın Önemi.....	22
1.5. Araştırmanın Amacı.....	23
1.6. Hipotezler.....	23
BÖLÜM 2	24
2. YÖNTEM	24
2.1. Örneklem.....	24
2.2. Veri Toplama Araçları	25
2.2.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu	26
2.2.2. Demografik ve Diğer Veriler Bilgi Formu	26
2.2.3. Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ)	26
2.2.4. Kişilerarası Problemler Ölçeği Kısa Form (IIP-C/KPE).....	27
2.2.5. Kişilik İnanç Ölçeği Kısa Form (PBQ/KİÖ-KTF).....	28
2.3. İşlem.....	29
2.4. Verilerin Analizi	29
BÖLÜM 3	30
3. BULGULAR	30
3.1. Araştırma Kapsamında Kullanılan Ölçeklerin Psikometrik Analizi.....	31
3.2. Regresyon Analizleri.....	38
BÖLÜM 4	41
4. TARTIŞMA	41
4.1. Kısıtlılıklar	54
4.2. Sonuç ve Öneriler.....	55
KAYNAKÇA	57
EKLER (EK A, EK B, EK C, EK D, EK E, EK F)	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Genç Yetişkinlerin Sosyo-Demografik ve Diğer Veriler Açısından Sayısal ve Yüzdelerik Dağılımları	26
Tablo 2. Tüm Değişkenlerin Psikometrik Analizi	33
Tablo 3. Young Ebeveynlik Ölçeği Anne Formu (YEBÖ-A) Alt Boyutları ve Araştırmada Kullanılan Diğer Ölçeklerin Korelasyon Analizi.....	36
Tablo 4. Young Ebeveynlik Ölçeği Baba Formu (YEBÖ-B) Alt Boyutları ve Araştırmada Kullanılan Diğer Ölçeklerin Korelasyon Analizi.....	37
Tablo 5. Borderline Kişilik Bozukluğu İnançlarının Sosyo-Demografik ve Diğer Veriler Açısından T-Test ile İncelenmesi	38
Tablo 6. Borderline Kişilik Bozukluğu İnançlarının Sosyo-Demografik ve Diğer Veriler Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi.....	38

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Kişilerarası Döngüsel Model ve KPE Alt Boyutları.....	15
--	----

KISALTMALAR LİSTESİ

BKB: Borderline Kişilik Bozukluğu

KP: Kişilerarası Problemler

YEBÖ: Young Ebeveynlik Ölçeği

YEBÖ-A: Young Ebeveynlik Ölçeği Anne Formu

YEBÖ-B: Young Ebeveynlik Ölçeği Baba Formu

KPE: Kişilerarası Problemler Ölçeği

KİÖ-KTF: Kişilik İnanç Ölçeği

EKLER LİSTESİ

EK A. Bilgilendirilmiş Onam Formu

EK B. Demografik Bilgi Formu

EK C. YEBÖ

EK D. KPE

EK E. KIÖ-KTF

EK F. Etik Kurul Onayı

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

1.1. Ebeveyn Biçimleri

1.1.1. Ebeveyn Biçimleri ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Aile, bireyin gelişimi aşamasında ilk ve en önemli sosyal bağlam olarak bilinmektedir. Ebeveyn biçimleri ile ebeveynler çocukların zihinsel, sosyal ve fiziksel sağlığının korunmasında önemli rol oynamaktadırlar. Bu çerçevede çocukların normal gelişimi sırasında bir dizi bilişsel, duygusal ve sosyal farklılıklar ebeveynlerinin davranışları çerçevesinde görülebilmektedir (Wake, Nicholson, Hardy ve Smith, 2007). Geçmişten günümüze ebeveyn-çocuk ilişkisi ve kişilik gelişimi bu kapsamda farklı psikoloji kuramcıları tarafından da bu bağlamda ele alınmıştır (örn. Winnicott, 2013; Klein, 1957; Kernberg, 1980; Kohut, 1998; Bowlby, 1973; Young ve ark., 2003).

Bağımsız nesne ilişkileri kuramcılarından Winnicott (2013) çocuğun sağlıklı kişilik gelişimi için gerekli olan “yeterince iyi anne” ve “kucaklayıcı çevre” kavramlarını öne sürmüştür. Çocuğun tüm güçlülükten, nesnel gerçekliğe geçiş yaşantısında saplanmaların olmaması için ihtiyaçlarını karşılayabilen ve kucaklayıcı çevre sunabilen anne ebeveynin önemini vurgulamıştır (Winnicott, 2013). Diğer nesne ilişkileri kuramcıları da, özellikle erken dönem bakım veren ile bebek-çocuk ilişkilerinde çocuğun benlik ve öteki temsillerinin oluştuğunu ve bu bilişsel temsillerin ise kişilik gelişiminde merkezi rol oynadığını öne sürmektedir (Klein, 1957; Kernberg, 1980).

Kendilik psikolojisine göre ise, “empatik aynalama” içeren ebeveyn-çocuk etkileşimleri sürekli bir kendilik ve kişilik edinimi için gereklidir. Kohut (1998) empatik aynalamayan anne ebeveynliğini narsistik kişilik bozukluklarının gelişimi

için önemli bir risk faktörü olarak ele almıştır (Kohut, 1998). Kohut'un "aynalama" ve "kendilik nesnesi olarak anne" terimleri klinik vaka formülasyonlarına da bir çok kez entegre edilip, uygulanmıştır (Mitchell, 1989; Mollon, 1985).

Bağlanma kuramı (1973), ebeveyn ve çocuk etkileşimlerinin yetişkinlik düzeyinde bireyin kişiliğini ve kişilerarası davranışlarını etkilediğini öne süren ve günümüzde kabul gören kuramlardan bir diğeridir. Bowlby (1973), anne ile çocuğun sahip olduğu güçlü bir bağın, çocuğun tehlikeler karşısında hayatta kalma şansını arttıran ömür boyu bir süreç olduğunu ve bu bağın etkilediği zihinsel süreçlerin yetişkinlik düzeyinde de ilkel bir şekilde kişilerarası ilişkilerinde varlığını sürdürdüğünü öne sürmüştür (Bowlby, 1973). Bu yaklaşım Bowlby'den sonra gelen araştırmacılara eşsiz bir bilgi sunarak, kuramı geliştiren araştırmalara öncü olmuştur (örn. Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978; Main, Kaplan ve Cassidy, 1985; Hazan ve Shaver, 1987; Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bu kapsamda güvensiz bağlanmanın depresyon (Yedilioğlu, 2017; Şenkal ve Işıklı, 2015) suçluluk ve utanç duyguları (Akbağ ve İmamoğlu, 2010) stresle başa çıkma ve stresi algılama düzeyleri (Altundağ, 2011), öfke ve öfkeyi ifade etme biçimleri (Tanış, 2014), sosyal görünüş kaygısı (Özteke-Kozan ve Hamarta, 2017), gibi önemli değişkenler ile ilişkili olduğu bilinirken, kişilerarası işlevsellik ve ilişki bağlamında da etkili olduğunu destekleyen bilimsel çalışmalar bulunmaktadır (Haggerty, ve ark., 2009). Ayrıca, güvenli bağlanmanın kişilerarası işlevselliğin en sık bozulmaya uğradığı borderline, kaçınan ve bağımlı kişilik bozukluklarının şiddetini azaltıcı yönde olduğu da bilinmektedir (Meyer, Pilkonis Proietti, Heape ve Ean, 2001).

Bowlby (1973) ile paralel bir şekilde Şema Modeli de (2003), ebeveyn ve çocuk erken dönem ilişkisinin çocukların kişilerarası ilişkilerde kendi ve diğerleri ile ilgili geliştirdiği temel inançların yapısını oluşturduğunu öne süren ve alanyazında araştırmacılara birçok bilimsel çalışma sunan değerli modellerden bir diğeridir (Young, Klosko ve Weishaar, 2003). Young (1999) karşılanmamış ihtiyaçlar ile sürdürülen ebeveyn-çocuk ilişkilerinin önemini vurgulamak ile kalmamış, özellikle kronik kişilik bozukları tedavisinde kullanılan en etkili modellerden biri olan şema terapi model ve tekniklerini psikoloji bilimine kazandırmıştır (Young, Klosko ve Weishaar, 2003; Young, 1999). Şema modeli ile

boderline kişilik bozukluğu (BKB) gibi kronik ve kişilerarası problemler ile görünümü şiddetli olan psikopatolojiler için tanımlamalar ve etkili tedavi yöntemi sunması, bu çalışma kapsamında bu kuramı diğer kuramlardan daha değerli kılmış ve kuramın daha geniş bir çerçevede ele alınması gerekli görülmüştür.

1.1.2. Şema Modeli

Şema modeli, Young ve arkadaşları (2003) tarafından saf bilişsel terapilere cevap vermeyen, özellikle kronik kişilik bozuklukları tanısı almış bireylere etkili bir tedavi yöntemi sunmak amacıyla geliştirilmiş bütünleştirici bir tedavi yöntemidir (Young ve ark., 2003). Geleneksel bilişsel terapilere (Beck, Rush, Shaw ve Emery, 1979) dayanan bu model bağlanma kuramı, geştalt terapi ve psikodinamik terapiler gibi terapi modellerini bütünleştirici bir model olmak ile birlikte bu terapi modelleri ile bire bir örtüşmemektedir (Young, ve ark., 2003).

Çocuklukta güvenli bağlanma, bağımsızlık, başarı ve kimlik hissi, özgürlük, kendiliğindenlik ve oyun, gerçekçi sınırlar gibi çocukluk ihtiyaçlarının karşılanmaması veya çok fazla karşılanması ile bireyler erken dönem uyum bozucu şemalar geliştirmektedir (Young, 1999). Şemalar olarak kavramsallaştırılan bireyin kendisi ve başkaları ile ilgili sahip olduğu temel inançla bireyin kimlik hissi, duygusal iyilik halini, kişilerarası ilişki kalıplarını ve davranışlarını şekillendirmektedir (Young ve ark., 2003).

Erken dönem uyumsuz şemalar ile daha önce, bağlanma problemleri (Mason, Platts ve Tyson, 2005; Roelofs, Onckels ve Muris; 2013; Roelofs, Lee, Rujiten ve Lobbestael, 2011), depresyon (Lumley, Dozois, Hennig ve Marsh, 2011; Muris 2006; Orue, Calvete ve Padilla, 2014; Roelofs ve ark., 2011), yeme bozuklukları (Unoka, Tölgyes, Czobor ve Simon, 2010; Muris 2006; Yıldız, 2017; Yurtsever ve Sütçü, 2017), kaygı (Özbaş, Sayın ve Coşar, 2012, Kömürcü ve Gör, 2016) ve kaygı bozuklukları, madde kullanımı, yıkıcı davranışlar (Muris, 2006), travma sonrası stres belirtileri (Karatzias, Jowett, Begley ve Deas, 2016), duygu düzenleme güçlükleri (Yurtsever ve Sütçü, 2017) incelenmiş ve bu değişkenlerin ilişkileri araştırmalar tarafından desteklenmiştir. Ayrıca yapılan çalışmalar, geçmiş deneyimlerden kaynaklanan ve yeni deneyimlere yön veren uyum bozucu şemaların sadece akut psikolojik belirtilerin değil, özellikle BKB gibi kronik kişilik

bozuklukları semptomlarının da tanımlayıcı çekirdeği olarak ele alınabileceği ve tedavi aşamalarına entegrasyonu ile etkili bir tedavi yöntemi olarak kullanılabilirliğini de göstermiştir (Young ve ark., 2003; Carr ve Francis, 2010).

Young ve arkadaşları (2003), geçmiş ebeveyn deneyimleri ile edinilen biliş, duygu, anı ve bedensel duyular aracılığı ile bireye hükmeden, yetişkin işlevselliğini zorlaştıran ve değiştirilmesi zor 18 erken dönem uyum bozucu şema (Terk edilme, güvensizlik/kötüye kullanım, duygusal yoksunluk, kusurluluk/utanç, bağımlılık/yetersizlik, sosyal izolasyon/yabancılaşıma, hastalıklara ve zarar görmeye karşı dayanıksızlık, ayrıcalıklık, iç içelik/gelişmemiş benlik, başarısızlık, yetersiz özenetim, boyun eğicilik, kendini feda, onay arayıcılık, olumsuzluk/karamsarlık, duyguları bastırma, yüksek standartlar ve cezalandırıcılık) öne sürmüştür (Young ve ark., 2003). Erken dönem uyum bozucu şemalar ise BKB gibi kişilik bozukluklarının kronik psikopatolojilerin davranış örüntüleriyle iç içe geçmişlerdir (Young, 1990; Young, 1999; Young ve ark., 2003).

Uyum bozucu şemalara ek olarak, Young ve arkadaşları (2003) özellikle BKB'de bireyin problematik duygular ve kişilerarası ilişkiler karşısında sıklık ile başvurduğu incinmiş, kızgın, dürtüsel ve mutlu çocuk modu, cezalandırıcı ve talepkar ebeveyn modu ve sağlıklı yetişkin modları kavramlarını geliştirmişlerdir (Young ve ark., 2003). Bazı araştırmacılar tarafından farklı şemalar, duygular ve davranış örüntülerinin bir arada gözlemlenebildiği bu şema modlarının, kişilik bozuklukları gibi psikopatolojiler söz konusu olduğu zaman üzerinde daha fazla durulması gerektiği söylenmektedir. Bu kapsamda şema modelinin amacı; işlevsiz inançların temelini oluşturan erken dönem uyum bozucu şemalar, modların altında yatan ve yerine getirilmemiş ihtiyaçları karşılamak için bilişsel, davranışsal ve yaşantısal teknikler yolu ile sınırlı ebeveynlik ve empatik yüzleştirme tekniklerini kullanarak etkili bir tedavi modeli sunmaktır (Jacob ve Arntz, 2013). Yapılan istatistiksel çalışmalar ise, şema terapinin özellikle duygusal düzensizlik, kendine zarar verme, dürtüsellik ve kimlik bozukluğu ile karakterize BKB gibi kronik kişilik bozukluklarının tedavisindeki etkisini ispatlamıştır (Giesen-Bloo, Van-Dyck, Spinhoven, Van-Tilburg, Dirksen, Van-Asselt, Kremers, Nadort, Arntz, 2006; Lobbetael, Arntz ve Sieswerda, 2005).

Young (1999), yetişkinlikte ruh sağlığı bozukluklarına sebep olan uyum bozucu şemaların erken dönem ebeveyn-çocuk etkileşimi çerçevesinde değerlendirmiştir (Young, 1999). Buna göre, psikolojik belirtiler geliştirme riskini arttırıcı etkisi olan erken dönem uyum bozucu şemalar, kritik ebeveyn-çocuk etkileşimleri ve karşılanmamış ihtiyaçlar çerçevesinde içselleştirilmektedir (Young 1999, Young ve ark., 2003). Alanyazında yapılan çalışmalar da ebeveyn biçimlerinin erken dönem uyum bozucu şemalar için belirleyici bir etken olduğunu desteklemiştir (Lumley ve ark., 2011; Dale, Power, Kane, Stewart ve Murray, 2010; Sarıtaş-Atalar ve Gençöz, 2015).

Young (1994), bu çerçevede bireylerin çocuklukları sırasında algıladıkları anne ve baba davranışlarını betimlemekte kullanılan tanımlamalar ile erken dönem uyum bozucu şemaların gelişimi ile ilişkili algılanan olumsuz ebeveyn biçimlerini değerlendiren değerli bir ölçek geliştirmiştir (Young, 1994). Geliştirdiği bu ölçeğin alt boyutları ise 18 adet var olan erken dönem uyum bozucu şemalara denk düşen algılanan olumsuz ebeveyn biçimlerini kavramsallaştırmak adına kullanılmaktadır.

1.1.2.1. Şema Modeline Göre Olumsuz Ebeveyn Biçimleri

Young (1994) tarafından geliştirilip, kavramsallaştırılan ebeveyn biçimleri bazı kaynaklarda 8 alt boyut ile değerlendirilir iken (Sheffiled, Walker, Emanuelli, Murray ve Meyer, 2005), Türk alanyazında 10 alt boyut ile ele alınmıştır (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008). Bu ebeveyn biçimleri ise bireylerin sahip olduğu işlevsiz inançların gelişiminde merkezi rol oynamaktadır (Young, 1994).

Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveyn: Bu tarz ebeveyn biçimlerini benimseyen ebeveynler çocuklarını duygusal beslemeden mahrum eden bir ebeveynlik modelini benimsemektedirler.

Aşırı koruyucu/Evhamlı ebeveyn: Çocuklarını yetiştirme aşamasında fazla koruyucu, aşırı endişeli davranan ve çocukların bağımsızlıklarını geliştirip, bireyleşmesine engel olan ebeveynlik modelidir.

Küçümseyici/Kusur bulucu ebeveyn: Ebeveyn biçimlerinin bu alt boyut ise, çocuklarını söz ve davranışları ile küçümseyen ve kusurlu hissetmelerine neden olan ebeveynlik davranışlarını temsil etmektedir.

Koşullu/Başarı odaklı ebeveyn: Çocuklarına olumlu bakmanın çocuğun başarısına bağlı olduğunu ima eden davranışları içeren ebeveynlik modelidir.

Kötümser/Endişeli ebeveyn: Endişeli ve korkulu ebeveyn biçimidir. Hayata karamsar bir bakış açısıyla bakan öfkeli ebeveynleri yansıtır.

Cezalandırıcı ebeveyn: Çocukların hatalarına cezalar ile karşılık veren ebeveynlik modelini yansıtmaktadır.

Değişime kapalı/Duyguları bastıran ebeveyn: Ebeveynlerin duygularını çocukları ile paylaşma yeteneğini yansıtan ebeveynlik biçimidir

Kuralcı/Kalıplı ebeveyn: Çocuklarının bağımsızlığını kontrol eden veya engelleyen ebeveynlik modelini yansıtmaktadır. Bu ebeveyn biçimini benimseyen ebeveynler çocuklarının kendi kararlarını vermesine olumlu bakmayan ve çocuğun kendilik duygusunun gelişimini sınırlayan bir şekilde davranmaktadırlar.

Sömürücü/İstismar Edici Ebeveyn: Çocuklar ile ebeveyn ilişkilerinde sömürücü ve istismar edici tarzı benimseyen ebeveyn biçimini yansıtmaktadır.

Aşırı İzin Verici/Sınırsız Ebeveyn: Disiplinsizlik ve kuralsızlık ile karakterize olan ebeveyn biçimidir.

(Sheffiled ve ark., 2005; Soygüt, ve ark., 2008)

Bireyin erken dönem bakım verenleri ile olumsuz ebeveyn deneyimleri, kendisi, diğerleri ve dünyayı algılamakta kullandığı temel inançlar gelişiminde rol oynamaktadır (Young ve ark., 2003). Kendisine ve etrafına yönelik bilişsel inanç ve varsayımları içselleştirmesi, çocukluk ve yetişkinlik düzeyinde ise bazı işlevsiz ruhsal mekanizmaların gelişimine yol açabilmektedir (Pereira, Barros, Mendonça ve Muris, 2013; Spada, Caselli, Manfredi, Rebecchi, Rovetto, Ruggiero ve Sassaroli, 2011; Cheron ve ark., 2009). Kişilerarası alanda yaşanan kişilerarası problemler bu işlevsiz ruhsal mekanizmalardan biri olarak bilinmektedir (Akyunus ve Gençöz, 2020).

1.1.3. Ebeveyn Biçimleri ve Kişilerarası Problemler

Erken dönem bakım verenler tarafından çocuğun olumsuz ebeveyn davranışları deneyimlemesi kişilerarası problemlere yatkınlığın bir sebebi olarak görülmektedir (Gilbert, Allan ve Goss, 1996). Bu kapsamda ebeveynlerini yetkili olarak deneyimleyen bireyler, otoriter olarak deneyimleyen bireylere göre daha iyi kişilerarası ilişkiler deneyimleyebilmektedirler (Hall ve Bracken, 1996). Ebeveynleri tarafından istenmeyen çocuk olma, utandırılma ve erken bırakılma deneyimleyen bireylerin de kişilerarası problemlere daha yatkın oldukları öne sürülmektedir (Gilbert ve ark., 1996). Ebeveyn biçimleri ile kişilerarası problemler arasındaki güçlü ilişkilerin bilinmesi (Gilbert ve ark., 1996; Hall ve Bracken, 1996), bu konuda yapılan araştırmaları daha geniş çerçevede incelemeyi gerektirmektedir.

Ebeveyn biçimleri ve kişilerarası problemler değişkenlerinin ele alındığı sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bunlardan biri, Haggerty ve arkadaşlarının (2009) kişilerarası davranışlar ve işlevselliği bağlanma stilleri ile birlikte ele aldığı, bireylerin güvensiz bağlanma stilleri ile kişilerarası ilişkilerde kendilerini baskın, soğuk, kindar, sosyal olarak kısıtlı ve kendine güvenmeyen bireyler olarak deneyimlemeleri arasında anlamlı ilişkilere ulaşan çalışmasıdır (Haggerty ve ark., 2009).

Kişilerarası problemleri, kişilerarası duyarlılık boyutu ile değerlendiren bir diğer çalışma ise sevgi içermeyen baba kontrolü deneyimleyen katılımcıların, ideal baba ebeveyn biçimlerini deneyimleyen gruba göre kişilerarası duyarlık skorlarının daha yüksek olduğu bulgusunu desteklemiştir. Ayrıca araştırma bulgularına göre, kısıtlı sevgi, sevgi içermeyen, aşırı kontrol ve ihmal içeren ebeveyn deneyimleyen katılımcıların da daha ideal ebeveyn biçimleri deneyimleyen bireylere göre yine kişilerarası duyarlık skorlarının daha fazla olduğu gözlemlenmiştir (Otani, Suziki, Shibuyai, Matsumoto ve Kamata, 2009).

Üniversite öğrencilerini kişilerarası duyarlılık ve geçmiş ebeveyn deneyimleri çerçevesinde Young Ebevyenlik Ölçeği (YEBÖ) kullanarak çalışan bir araştırmada, aşırı izin verici/sınırsız anne, aşırı izin verici/sınırsız baba ve sömürücü istismar edici baba ebeveyn biçimleri hariç tüm diğer alt boyutlar ile kişilerarası duyarlılık arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğunu desteklemiştir. Araştırma bulgularına

göre kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, aşırı koruyucu/evhamlı, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, koşullu başarı odaklı, kötümser/endişeli, cezalandırıcı, değişime kapalı/duyguları bastıran anne ve baba, sömürücü/istismar edici anne ebeveyn biçimleri arttıkça, kişilerarası duyarlılık düzeyleri de aynı yönde artmaktadır (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008). Cezalandırıcı anne ebeveyn biçimi ile de kişilerarası ilişkilerde bireylerin daha az kontrol sahibi olmaları arasında ki ilişki de yine aynı araştırma tarafından bulunmuştur (Soygüt ve Çakır, 2009).

Ebeveyn biçimleri ve kişilerarası davranışları, kişilerarası şema ölçeğinden (Hill ve Safran, 1994) yararlanarak çalışan bir diğer çalışmada aşırı koruyucu/evhamlı ve cezalandırıcı anne ebeveyn biçimleri bilişsel boyutun kişilerarası bağlamında itaatkar tarzları yordar iken, koşullu/başarı odaklı baba davranışları da baskın ve itaatkar tarzları yordamıştır. Buna ek olarak, cezalandırıcı ve kötümser/endişeli anne ile duygusal bakımdan yoksun bırakıcı baba ise bireylerin kişilerarası ilişkilerde düşmancıl tarzı benimsenmesine sebebiyet verebilirken, aşırı izin verici/sınırsız anne ve küçümseyici/kusur bulucu baba arkadaşça tarzları yordar nitelikte bulunmuştur. Bu bulgu ise ebeveyn biçimlerinin kişilerarası ilişkilerdeki bilişsel boyutuna vurgu yapmakta ve hem anne hem de baba ebeveyn biçimlerinin bu kapsamda etkili olduğunu desteklemektedir (Soygüt ve Çakır, 2009).

Ebeveyn biçimleri ve kişilerarası ilişkiler alanyazındaki araştırmalar (örn. Soygüt ve Çakır, 2009; Otani ve ark., 2009) ışığında incelendiği zaman, bu iki değişken arasındaki güçlü ilişkiler dikkat çekmiştir. Tüm bu bulgulara göre, bireyin olumsuz ebeveyn biçimleri deneyimlemesi yetişkinlikte kişilerarası işlevselliğini doğrudan etkileyebilmektedir. Olumsuz ebeveyn biçimlerinin kişilerarası işlevsellik alanları gibi, sağlıklı kişilik gelişimlerinde de rol oynadığı daha önce bazı araştırmalara konu edilmiştir (örn. Johnson, Cohen, Chen, Kasen, ve Brook 2006). Bu bağlamda ebeveyn biçimlerinin kişilik gelişimindeki tezahürleri daha geniş bir çerçevede ele alınmalıdır.

1.1.4. Ebeveyn Biçimleri ve Kişilik

Bireyin yetişkinlikte sağlıklı kişilik yapılanmasının, çocukluk çağı ebeveyn-çocuk etkileşimleri ile şekillendiği alanyazında geniş yer bulmaktadır (örn. Bowlby, 1973; Rohner, 1980; Young ve ark., 2003; Kohut, 2013; Winnicott, 1998). Olumlu ebeveyn biçimleri sağlıklı kişilik gelişimi için önemli iken, olumsuz ebeveyn biçimlerinin kişilik patolojilerine sebep olabilen kişilik gelişimlerine yol açtığı bilinmektedir (Cheng, Huang, Liu ve Liu, 2011; Johnson ve ark., 2006)

Ebeveyn daha fazla bakımı, daha az kontrolü ve daha az özerklik inkarı sağlıklı kişilik gelişimi için önemli etkenler olarak bilinmektedir (Xu, Lin, Yang, Zhou, Tao, Chen, Chai ve Wang, 2015). Bu çerçevede ebeveyn davranışlarını bakım, kontrol ve özerklik inkarı alt boyutları ile ergen, yetişkin ve kişilik bozukluğu tanısı almış katılımcı grupları çerçevesinde değerlendiren bir araştırmada, kişilik bozukluğu tanısı almış katılımcıların diğer gruplara göre anlamlı düzeylerde daha az ebeveyn bakımı, daha fazla kontrol ve özerklik inkarı ile karakterize ebeveyn biçimleri deneyimledikleri gözlemlenmiştir (Yu, Wang, Qian, Jang, Livesley, Paris, Mowei ve Wang, 2007).

Kişilik bozukluğu semptomları ile ebeveyn davranışlarını ebeveyn reddi, duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk ve destekleyici alt boyutları ile değerlendiren bir diğer çalışmada ise, reddedici ve aşırı koruyuculuk içeren olumsuz ebeveyn davranışları ile kişilik bozukluğu semptomları arasındaki anlamlı düzeyde ilişkiler desteklenmiştir (Cheng ve ark., 2011) Buna ek olarak, ebeveynlerin bu problematik davranışlara sebep olan kişilik bozukluk tanısı almış olması, bu bireylerin çocuklarının diğer gruplara göre daha fazla kişilik bozukluğu semptomları geliştirme riskini arttırdığının da desteklenmesi bir diğer önemli bulgudur (Cheng ve ark., 2011; Schuppert, Albers, Minderaa, Emmelkamp ve Nauta, 2012).

Johnson ve arkadaşları (2006), 593 aileden çocukluk, ergenlik, erken yetişkinlik ve yetişkinlik sırasında veriler toplayarak yürüttükleri boylamsal çalışma ile kişilik bozukluğu geliştirme riski ve ebeveyn çocuk yetiştirme davranışı arasındaki ilişkiyi kapsamlı bir araştırma ile ele almıştır. Spesifik ebeveyn davranışlarından kaçınılmalı-önleyici ebeveyn davranışları borderline, paranoid, pasif-agresif ve şizotipal kişilik bozukluğu riski ile ilişkili bulunmuştur. Yaş,

cinsiyet, çocukluk çağı duygusal ve davranışsal problemler ve ebeveyn psikiyatrik bozukluk değişkenleri kontrol edildikten sonra ise, kaçınmalı-önleyici ebeveyn davranışları boderline, narsisistik, paranoid, şizoid ve şizotipal kişilik bozukluğu semptom düzeyleri ile anlamlı derecede ilişkili bulunmuştur. Bir diğer problematik ebeveyn davranışlarından düşük ebeveyn sevgisi veya beslemesi boderline, antisosyal, kaçınan, depresif, paranoid, şizoid ve şizotipal kişilik bozuklukları ile ilişkili bulunmuştur. Yine bu değişken için istatistiksel analizler hesaplanır iken yaş, cinsiyet, çocukluk çağı duygusal ve davranışsal problemler ve ebeveyn psikiyatrik bozukluk değişkenleri kontrol edildikten sonra ise boderline, narsisistik, bağımlı, histeryonik, paranoid, pasif-agresif, şizoid ve şizotipal kişilik bozuklukları ile düşük ebeveyn sevgisi ve beslemesi özellikle 22-33 yaş aralığındaki araştırma grubu için önemli ölçüde ilişkili bulunmuştur (Johnson ve ark., 2006).

Tüm bu bulgular, ebeveyn biçimleri ve kişilik bozukluklarına uzanan kişilik gelişimleri arasındaki ilişkiyi destekler niteliktedir. Ebeveyn biçimlerinin kişilik bozuklukları üzerindeki rolü gibi (Johnson ve ark., 2006), klinik ortamda kişilerarası problemler ile birlikte en sık görünümü olan BKB (Barnow, Stopsack, Grabe, Meinke, Spitzer, Kronmüller ve Sieswerda, 2009) üzerindeki önemli rolü de sıklıkla araştırmalara konu olmaktadır.

BKB teorileri bu çerçevede, bakım veren ve çocuk arasındaki riskli etkileşimlerin bozukluğun gelişimi ve sürdürülmesi için önemini vurgulamaktadır (Bateman ve Fonagy, 2003). Geçmişten günümüze, BKB semptomları geliştirme riski çocukluk düşük bakım kalitesi (Paris, Zweig-Frank ve Guzder, 1994), ebeveyn-çocuk bağlanma sürecinde erken bozulmalar ve ihmal ve istismar içeren travmatik deneyimler (Herman, Perry ve Van der Kolk, 1989; Paris ve ark.,1994) ile ele alınmıştır. Bu araştırmalar daha yakından incelendiği zaman ise ebeveynler ile farklı ilişkilendirmelerin olduğu dikkat çekmektedir.

İhmal ve istismar içeren çocukluk çağı çevrenin BKB ile ilişkisini 34.653 katılımcıdan oluşan geniş bir örneklem grubu ile değerlendiren bir çalışmada, çocukluk çağı sıkıntılı çevrenin diğer kişilik bozukluklarına göre en yaygın ve tutarlı şekilde BKB ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. BKB ile istismar alt boyutlarından fiziksel, duygusal ve cinsel istismar değişkenleri, ihmal alt boyutlarından ise fiziksel ve duygusal ihmal BKB ile ilişkide anlamlı ve güçlü

değişkenler olduğu gözlemlenmiştir. Tüm bunlara ek olarak, ebeveynlerin madde kullanımı, tutuklanma deneyimi, ruh sağlığı bozuklukları ve intihar girişimleri ile bireylerin BKB risklerinin ilişkili olduğu desteklenmiştir (Afifi, Mather, Boman, Fleisher, Enns, MacMillan ve Sareen, 2011). Yine bir başka çalışma da bir diğeri ile tutarlı sonuçlara ulaşmış, ihmal ve istismar alt boyutlarından cinsel, fiziksel ve duygusal istismarın BKB gelişimi için önemli değişkenler olduğunu öne sürmüştür (Lobbestael ve ark., 2005).

BKB'yi çocuklukta kötü muamele kapsamında incelemek adına tutuklu kadın mahkumlar ile yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucu yürütülen bir çalışmada, kadın mahkumların çocuklukta ebeveynleri ile ilişkilerinde kopukluk, reddedilme ve gevşemiş sınırların hakim olduğu gözlemlenmiştir. Kopukluk, reddedilme ve gevşemiş sınırların hakim olduğu ebeveyn biçimlerinin ayrıca BKB şiddeti için belirleyici bir faktör olarak bulunmuştur (Specht, Chapman ve Cellucci, 2009). İşlevsiz ebeveyn-çocuk sınırları ve BKB arasındaki ilişkiyi incelemek adına 12-17 yaş aralığında kadın ergenler ile yürütülen bir başka çalışmada BKB ile uyumlu davranışlara sahip ergen bireyler, ebeveynlerinin suçlayıcı tarzları benimsediklerini bildirmişlerdir. Ayrıca, bu kişilerin ebeveynleri ile ilişkilerinde psikolojik kontrol ve sınır ihlallerinin hakim olduğu da bulgulardan bir diğeridir (Vanwoerden, Kalpakci ve Sharp, 2017).

Ergenlik döneminde başlayan BKB ve geçmişe yönelik deneyimlenen ebeveyn biçimlerini inceleyen bir diğer çalışma, cezalandırıcı ve düşük sıcaklık ile karakterize ebeveyn davranışlarının çocuklardaki BKB riskini arttırdığını öne sürmüştür (Stepp, Whalen, Scott, Zalewski, Loeber ve Hipwell, 2014). BKB belirtileri olan ve olmayan iki grubu, anne ebeveyn biçimleri ve psikopatoloji kapsamında incelemek amacı ile yürütülen bir diğer çalışma da bir önceki araştırma bulguları ile tutarlı olarak BKB belirtileri olan grubun kontrol grubuna göre daha az duygusal sıcaklık ve ret deneyimledikleri bulgusuna ulaşmıştır (Schuppert ve ark., 2012).

BKB tanı grubundaki bireyler ve ebeveynleri arasındaki duygusal bağları incelemek için yürütülen araştırmanın bulguları ise ihmal, duygusal terk etme, destek ve koruma eksikliğinin sebep olduğu kırılğan ebeveyn-çocuk bağlarının varlığına dikkat çekmiştir (Jordao ve Ramires, 2010). BKB riskinin geçmiş yaşam

stresi ile pozitif, anne ulaşılabilirliği ve güvenilirliği ile de negatif korelasyon ilişkilerini destekleyen araştırmalar da bu kapsamda bulunmaktadır (Ball-Cooper, Venta ve Sharp, 2018).

Çocukluk çağı kötü muamele, algılanan ebeveyn biçimi ve BKB arasındaki ilişkiyi incelemek adına BKB tanısı almış, diğer kişilik bozuklukları tanısı almış ve tanı almamış grup ile yapılan bir çalışma, çocukluk çağı duygusal ve cinsel istismar ile BKB değişkenlerini ilişkili bulurken, tartışılan tüm diğer araştırmaların tersine ebeveyn biçimleri ile BKB arasında herhangi bir ilişkiye rastlamamıştır (Hernandez, Arntz, Gaviria, Labad ve Gutierrez-Zotes, 2012).

Bu çerçevede BKB ile sınır ihlalleri (Specht, Chapman ve Cellucci, 2009; Vanwoerden, Kalpakci ve Sharp, 2017), cezalandırıcılık (Stepp ve ark., 2014), ebeveyn reddi (Specht ve ark., 2009; Schuppert ve ark., 2012), kopukluk (Specht ve ark., 2009), düşük sıcaklık (Stepp ve ark., 2014; Schuppert ve ark., 2012; Wong, Man ve Leung, 2002), ihmal ve istismar (Jordao ve Ramires, 2010; Afifi ve ark., 2011; Battle ve ark., 2004), duygusal terk etme, koruma eksikliği (Jordao ve Ramires, 2010) ve psikolojik kontrol (Vanwoerden ve ark., 2017) ile karakterize ebeveyn biçimlerinin ilişkili bulunduğu söylenebilir. Tüm bu çalışmalar, olumsuz ebeveyn biçimleri ve BKB ilişkisini destekler niteliktedir. Bununla birlikte bazı çalışmalar da ebeveyn biçimlerinin BKB geliştirme için bir risk olmadığını öne sürmektedir (örn. Hernandez ve ark., 2012).

BKB ile ilgili yapılan çalışmalar, ebeveyn biçimlerinin kişilerarası problemler (Haggerty ve ark., 2009) üzerindeki etkisi gibi BKB üzerindeki etkisini de destekler niteliktedir. Ebeveyn biçimleri ve kişilerarası problemler (Otani ve ark., 2009), ebeveyn biçimleri ve BKB (Wong ve ark., 2002) değişkenlerinin incelenmesi gibi kişilerarası problemler ve BKB ilişkisi de alanyazında araştırmalara sıklıkla merak konusu olmaktadır (örn. Hilsenroth, Menaker, Peters ve Pincus, 2007; Sim ve Romney, 1990; Russell, Moskowitz, Zuroff, Sookman ve Paris, 2007).

1.2. Kişilerarası Problemler

Kişilerarası işlevsellik bir çok psikopatoloji tanı grubu için en önemli kriter olarak ele alınmaktadır (APA, 2013). Sullivan (1938) bireylerin kişilerarası etkileşimlerinden kaçınılmaz olarak kopamadığını öne sürer. Buna göre insan

zihni ve eylemleri birey içerisinde değil, daha çok bireyler arasındaki etkileşimlerle var olur. “Kişilik” denilen kavram ise sosyal hayatta tekrar eden kişilerarası davranışlar çerçevesinde şekillenir ve bu karmaşık etkileşimli biçimlenme işlemi dikkate alınmadıkça birey anlaşılabilir (Sullivan, 1938). Kişilerarası süreçler üzerinde çalışmaları ile bireyin deneyimlerini ve diğerleriyle etkileşiminin bireyi ve psikopatolojiyi şekillendirmesi sürecinde kaygı ve kaygıyla başa çıkma süreçlerinin oynadığı merkezi role odaklanır iken, bu etkileşimlerin güvenlik ve benlik saygısı olarak isimlendirilen iki ihtiyaç alanı ile motive edildikleri üzerine vurgu yapar (Sullivan, 1953). En önemli katkısı ise yetişkinlik karmaşıklığını ele alır iken, kişilerarası durumların en anlamlı değerlendirme alanı olduğunu öne sürmesidir (Sullivan, 1940) Sullivan’ın kıymetli kişilerarası modeli kendisinden sonra gelen bir çok araştırmacıya da çalışmalarında öncü olmuştur (örn. Leary, 1953; Laing ve Esterson, 1970).

1.2.1. Kişilerarası Döngüsel Model ve Kişilerarası Problemler Envanteri

Leary (1957), Sullivan’ın (1953) kişilerarası davranışlara biçim veren temel motivasyonlardan “güvenlik” kavramı yerine “yakınlık” kavramını, “benlik saygısı” kavramı yerine de “dominantlık-baskınlık” kavramlarını öne sürmüştür. Bu iki kavramı önermek ile kalmamış, kişiliği tanımlarken kişilerarası davranış motivasyonları olarak öne sürdüğü bu kavramların koordinatlarından oluşan dairesel bir düzlem oluşturmuştur. Bu model çerçevesinde dairesel düzlemde dikey eksen dominant boyutu, yatay eksen yakınlık boyutuna denk düşer iken, daire etrafına yerleştirilen oktanlar ise iki boyutun kombinasyonlarından oluşan kişilerarası eylem türlerine denk düşmektedir (Leary, 1957).

Kişilerarası döngüsel model ise daha sonra modele uygun olarak kişilik ve kişilerarası problemleri değerlendirmek için geliştirilen envanterlere öncü olmuştur (Gurtman, 2009). Bu envanterlerden son zamanlarda en yaygın olarak kullanılanı ise Kişilerarası Problemler Envanteri (KPE) (Horowitz, Alden, Wiggins ve Pincus, 2003) olarak bilinmektedir.

1.2.1.1. Kişilerarası Problemler Envanterine Göre Tanımlanan Kişilerarası Problemler

KPE, kişilerarası döngüsel model ile tanımlanan işlevsiz davranış oktanlarına karşılık gelen alt boyutları kişilerarası problemler olarak tanımlamaktadır. KPE'ye göre, bu oktanlara karşılık gelen 8 farklı KPE alt boyutu bulunmaktadır (Horowitz ve ark., 2003).

Dominant/kontrolcülük: İlişkide olunan ötekilere karşı agresif, saldırgan, manipülatif, kontrolcü ve tartışmacı kişilerarası davranışlardır.

Kinci/benmerkezcilik: Başkalarının ihtiyaç ve problemlerine karşı destekleyici ve umursayıcı olmanın ve ilişkide olunan diğerlerinin mutluluğundan memnun olmanın zorlayıcı olduğu kişilerarası davranışlardır.

Soğuk/mesafeli: Sıcaklık, şefkat, sevgi, aşk ve yakınlık eksikliği ve ötekiler ile ilişkilerde geçinmenin kolay olmaması ile karakterize kişilerarası davranışlardır.

Sosyal çekinik: Gruplara katılma, yeni insanlar ile tanışma ve özellikle sosyalleşme alanlarında görülen kişilerarası problemlerdir.

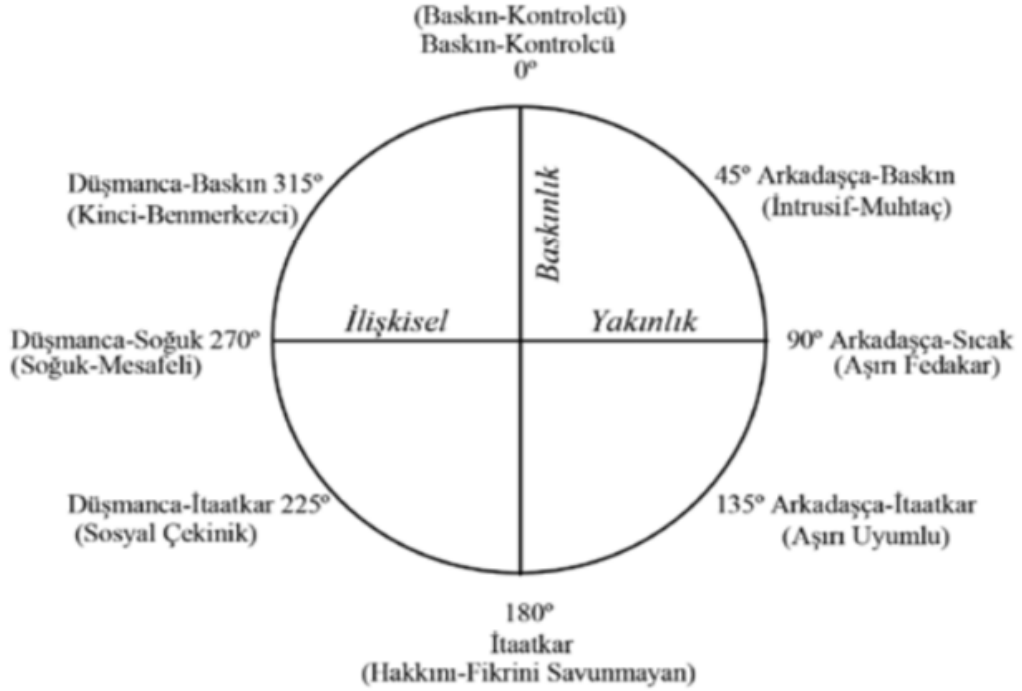
Kendine güvenmeme/girişken olmama: Diğerleri tarafından rahatsız edici davranışların dile yine onlara karşı dile getirilmesinin, başkaları ile ilişkilerde yaşanan problemler ile diğerlerini yüzleştirmenin, kendini rahatça ifade edebilmenin ve gerektiği zaman ilişkilerde kararlılığı koruyabilmenin zor olduğu kişilerarası ilişkilene biçimidir.

Aşırı uyumluluk: Diğerlerine karşı “hayır” diyebilmenin, duygularını ifade edebilmenin, kızgınlıklarını dile getirmenin zor olduğu ve aynı zaman da başkaları tarafından faydanılmalara yol açabilecek kişilerarası davranışlardır.

Kendini feda etme: Başkalarını memnun etmek için çok çaba sarf etme, diğerlerinin ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarının önüne koyma, ötekilerinin istek ve arzularına karşı fazlasıyla cömert olma ile karakterize kişilerarası davranışlardır.

İntrusif/Muhtaç: İnsanlara karşı çok içini açan, bir şeyleri ve kişisel bilgileri kendine saklamakta zorlanan ve fark edilmeye ihtiyaç duyulan kişilerarası davranışlardır.

Şekil 1’de Kişilerarası Döngüsel Model’in döngüsel düzlemi ve onlara karşılık gelen KPE alt boyutları verilmiştir.

Şekil 1. Kişilerarası Döngüsel Model ve KPE Alt Boyutları

(Leary, 1957)

Alanyazında kişilerarası döngüsel modelin öncülüğünde oluşturulan KPE sıklıkla kişilik bozuklukları ile de çalışılmaktadır (örn. Pincus ve Wiggins, 1990; Salzer, Streeck, Jaeger, Masuhr, Warwas, Leichsenring ve Leibing, 2013; Monsen, Hagtvet, Havik ve Eilertsen, 2006). Kişilerarası problemler kişilik bozukluğu tanı gruplarında sağlıklı bireylere oranla daha katı, öz ve öteki algıları daha keskin ve değişken olarak görülmektedir (Sim ve Romney, 1990). Bu bağlamda ise her kişilik bozukluğu ile karakterize özelliklere denk düşen kişilerarası davranış kalıpları da gözlemlenebilmektedir (Gurtman 1996; Wright, Hallquist, Beeney ve Pilkonis, 2013).

BKB, ayakta ve yatan hasta gruplarında en sık teşhis edilen kişilik bozukluğu olarak değerlendirilmektedir (Widiger ve Trull, 1993). Bununla tutarlı olarak diğer

kişilik bozukluklarına göre kişilerarası alanda en çok problemlerin gözlendiği tanı grubu olarak da ele alınmaktadır (Stepp ve ark., 2011). DSM 5'te de BKB ile ilişkili kriterlerin sınıflandırılması yine bu grubun kişilerarası işlevsellik alanında yaşadığı süreksizlik ve değişkenlik vurgulanmaktadır (American Psychiatric Association, 2013). Son dönemde yapılan çalışmalar, işlevsiz kişilerarası ilişkilenmelerin sadece BKB tanı gruplarında değil, BKB özellikleri ile karakterize davranış örüntülerine sahip klinik olmayan örneklerde de görünümünü desteklemektedir (Ryan ve Shean, 2007).

1.2.2. Kişilerarası Problemler ve Borderline Kişilik

İstikrarsız benlik saygısı, negatif duygulanım ve reddedilme duygularına karşı hassasiyet ile karakterize davranışlar BKB'nin yapı taşları olarak değerlendirilmektedir (Zeigler-Hill ve Abraham, 2006). Bu çerçevede olumsuz kişilerarası ilişkilenmeler bu kişilik özellikleri çevresinde kaçınılmaz olarak görülmektedir (De Moor, Distel, Trull ve Boomsma, 2009).

Kişilik bozuklukları ve kişilerarası davranış kalıplarını bu bağlamda inceleyen araştırmalar, BKB tanı grubunun diğer kişilik bozukluklarına oranla daha fazla kişilerarası işlevsiz davranış kalıplarını benimsediğini desteklemektedir (Stepp ve ark., 2011; Barnow ve ark., 2009). BKB ile karakterize dürtüsellik, duygusal düzensizlik ve bozulmuş zihinselleştirme ise işlevsiz kişilerarası davranışların ana sebepleri olarak görülmektedir (Euler, Stalujanis, Allenback, Kolly, De Roten, Despland ve Kramer, 2019).

Üniversite temelli bir toplum kliniğinde BKB'ye ilişkin kişilerarası işlevselliği KPE ile değerlendiren bir araştırmada, BKB tanısı alan bireylerin kendilerine yönelik kişilerarası davranışları aşırı uyumlu, kendini feda eden ve intrusif-muhtaç olarak bildirmişlerdir (Hilsenroth ve ark., 2007). Yine benzer bir başka araştırma bulguları da, BKB'li bireylerin kişilerarası genel davranış düzeylerinin kontrol grubuna göre daha az baskın, daha itaatkar, daha kavgacı ve daha aşırı olduğu bulgusuna ulaşmıştır (Russell ve ark., 2007). Bu iki araştırma bulguları, BKB'li bireylerin kişilerarası değişkenlik düzeylerinin kontrol gruplarına göre çok daha görünür olduğunu ortak bir bulgu ile desteklemektedir (Hilsenroth ve ark., 2007; Russell ve ark., 2007). BKB'ye ilişkin semptomlara sahip klinik bir

örnekleme, KPE ve BKB ilişkisini değerlendiren bir başka çalışma ise sosyal olarak kaçınan, aşırı uyumlu, kendine güvenmeme ve kendini feda eden KPE alt boyutları ile BKB arasında anlamlı ilişkiler bulmuştur (Dammann, Riemenschneider, Walter, Sollberger, Küchenhoff, Gündel, Clarkin ve Gremaud-Heitz, 2016).

Yapılan çalışmalar aynı zamanda, BKB ile ilişkili karakteristik davranış örüntülerinin belirli küme ve alt tipler altında sınıflandırılabilirliğini önermektedir (Salzer ve ark., 2013; Leihener, Wagner, Haaf, Schmidt, Lieb, Stieglitz ve Bohus, 2003). Salzer ve arkadaşları (2013), BKB semptomları gösteren katılımcılar ile yürüttüğü bir çalışma ile kişilerarası davranışların kindar, itaatkar, sömürülebilir, kendine güvenmeyen ve sosyal olarak kaçınan olarak beş karakteristik küme ile sınıflandırılabilirliğini önermiştir (Salzer ve ark., 2013).

Linehan (1993) ise BKB ile ilişkili kişilerarası alanda görülen iki tip örüntü öne sürmüştür ve bunları “kelebek-benzeri” ve “yapışık” olarak sınıflandırmıştır. Bu teoriye göre, kelebek benzeri ilişkilenen kişiler kişilerarası ilişkilerde bağ kurma konusunda zorluklar yaşarken, yapışkan tip ise hızlı biçimlenen, yoğun ve bağımlı ilişkiler kurmaktadır (Linehan, 1993). Leihener ve arkadaşları (2003) BKB'nin kişilerarası karakteristik özelliklerini Linehan (1993) ile tutarlı ancak daha açıklayıcı kavramlar önererek iki alt tip ile sınıflandırmıştır; otonom ve bağımlı. Amprik çalışma bulgularına göre otonom alt tipi soğuk, şefkat ve yakınlık hissetmenin zor olduğu, aynı zamanda kişilerin kendilerini hoşgörülü, itaatkar veya uysal olmayan ve yakınlığı sınırlamak için çaba harcayan bireyler olarak tasvir ettikleri tiptir. BKB'nin bağımlı kişilerarası karakteristik tipinde ise bireyler kendilerini otokratik ve dominant olmayan, diğerleri üzerinde etkisi ve kontrolü olmayan veya çok az olan bireyler olarak resmetmektedirler (Leihener, Wagner, Haaf, Schmidt, Lieb, Stieglitz ve Bohus, 1993).

Bu alt tipleri ise BKB özelliklerine sahip üniversite öğrencileri ile klinik olmayan bir örnekleme KPE ile çalışan Ryan ve Shean (2007), otonom alt tipi dominant, kontrolcü, aşırı kendine güvenen, kinci, ben merkezci, sosyal mesafeli ile ilişkili bulurken, bağımlı alt tipi ise itaatkar, aşırı uyumlu, kendine güvenememe, ihtiyaçlarını iletmede zorluklar ile ilişkili bulmuştur. KPE kullanılarak yürütülen çalışma kapsamında kişilerarası problemlerin BKB ve BKB özellikleri taşıyan

gruplar arasında tutarlılık gösterdiğinin desteklenmesi (Ryan ve Shean, 2007), kategorik yaklaşımın yanı sıra kişilik patolojilerinin kendilik ve kişilerarası ilişkilerde bozulma olarak boyutsal bir düzlemde kişilik özelliği olarak çalışılabileceğini desteklemektedir.

1.3. Borderline Kişilik

1.3.1. Kategorik Tanısal Sistemden Boyutsal Tanısal Sisteme Geçiş

DSM-IV (2000) kişilik bozukluğunun kategorik sistemi eş tanı, normal ve anormal kişilik arasındaki süreksiz ve geçersiz yapı sebepleriyle bazı araştırmacılar tarafından eleştirilmiştir (APA, 2000). Bu araştırmacılar, kişilik bozukluğu tanısına kategorik yaklaşım yerine DSM-5’de boyutsal yaklaşımlara geçiş sağlanmasını, hem normal hem de anormal kişilik özelliklerinin üst düzey yapısını temsil eden boyutsal bir sistemin uygulanmasının gerekliliğini vurgulamıştır (Clark, 2007). DSM-IV kişiliğe yönelik kategorik yaklaşım (APA, 2000) ile kişilik bozukluğu tanısının olduğu veya olmadığını değerlendirirken, boyutsal yaklaşım kişilik özelliklerini değerlendirme gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu tarz bir yaklaşım ise daha önce yapılan normal ve anormal ayrımı arasındaki süreksizliği ortadan kaldırmak ile birlikte sürekli bir yaklaşımı benimsenmesini önermektedir (Shedler ve Westen, 2004).

Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı DSM-5’te (2013), kişilik bozuklukları genel tanı ölçütleri kategorik bağlamda korunmuş, ancak kişilik bozukluklarına yeni bir kavramsallaştırma getirmek adına gelecek araştırmalar için ek olarak Alternatif Model Kişilik Bozukluğu için genel tanı kriterleri eklenmiştir. Alternatif Model Kişilik Bozukluğu yaklaşımı, kişilik işlevselliğinde bozulmalar ve patolojik kişilik özellikleri ile kişiliği boyutsal bir çerçevede değerlendirmektedir. Bu model kişilik işlevselliğini kendilik ve kişilerarası alt boyutları ile ele alır iken, patolojik kişilik özelliklerini ise negatif duygulanım, uzak olma, terslik-geçimsizlik, disinhibisyon ve psikotiklik olarak 5 alt boyut ile ele almaktadır. Kişilik işlevselliği ise kendilik ve kişilerarası işlevsellikte “çok az veya hiç bozulma” “aşırı bozulma” aralığında değerlendirilmektedir (APA, 2013). Meta-analizi çalışmaları her kişilik bozukluğunun karakteristik özellikleri ile tutarlı farklı kişilerarası tarzların benimsediğini ve etkilenen ilişki alanlarının da her kişilik bozukluğu için

değişkenlik gösterdiğini kanıtlamıştır. Bu bulgular, kişilik patolojisinin temelini kendilik ve kişilerarası işlevsellikte bozuklukların oluşturduğunu öneren yeni kavramsallaştırmayı destekleyici yönde olmuştur (Wilson, Stroud ve Durbin, 2017). Bu tarz yaklaşımlar kişilik patolojilerinin klinik olmayan örneklemlemler ile kişilik özellikleri ve kişilik işlevselliğinin bozulma aralığında çalışılmasına olanak tanımaktadır. Mevcut çalışma da bu bağlamda BKB'yi kategorik bir bozukluk olarak değil, boyutsal düzlemde kişilik özelliği olarak çalışmaktadır.

1.3.2. Borderline Kişilik Bozukluğu Özellikleri

BKB, DSM-5 tanı kriterlerine göre erken erinlik dönemi ile başlayan terk edilmeye karşı hassasiyet, kontrol edilemeyen öfke nöbetleri, ilişkide olunan ötekileri idealleştirme ve değersizleştirme, sürekliliği olmayan kendilik algısı, tekrarlayan kendine zarar verme davranışları, madde ve alkol kötüye kullanımı, rastgele cinsel ilişkiler gibi riskli ve dürtüsel davranışlar ile karakterize bir bozukluktur (APA, 2013).

DSM-5 (2013) boyutsal yaklaşımı kişilik patolojilerini kategorik sistem ile değerlendirmenin yanı sıra bireylerin kişilik işlevselliğini kendilik ve kişilerarası işlevsellik bağlamında incelenmesine ve kişilik patolojilerini kişilik işlevselliğinde bozulma derecesi bağlamında değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Bu kapsamda BKB tanı grubunun yanı sıra BKB kişilik özelliklerine sahip bireyler istikrarsız benlik saygısı ve negatif duygulanım ile karakterize davranış kalıplarına sahip bireyler olarak bilinmektedir. Günlük kişilerarası strese yanıt olarak düşük benlik saygısının yanı sıra reddedilme duygularına karşı hassasiyet de BKB özellikleri kapsamında merkezi rol oynamaktadır (Zeigler-Hill ve Abraham, 2006). Klinik olmayan bir örnekleimde üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırma, bu bulgular ile tutarlı olarak yüksek reddedilme duyarlılığının artmış BKB özellikleri ile ilişkili olduğunu desteklemiştir (Ayduk, Zayas, Downey, Cole, Shoda ve Mischel, 2008).

BKB özelliklerini 6.838 katılımcı ile klinik olmayan örnekleimde inceleyen bir araştırma cinsiyet, yaş ve katılımcıların BKB özelliklerini değerlendirmiştir. Bu çalışmada kadınlar erkeklere göre daha fazla duygusal istikrarsızlık, benlik sorunları ve olumsuz ilişkilermeler gibi BKB özellikleri bildirmişlerdir. Ancak, kadınların erkeklere göre kendine zarar verme davranışlarından daha az puanlar

aldığı da görülmüştür. Yaş değişkeni incelendiği zaman ise, genç erkeklerin kimlik sorunları ve kendine zarar verme davranış puanları yaşlı erkeklere göre daha yüksek düzeylerde bulunmuştur. Genç kadınların ise kimlik sorunları ve duygusal istikrarsızlık puanları yaşlı kadınlara göre daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bu tarz bir bulgu, BKB özelliklerinin yaşla birlikte azalma eğilimi gösterdiği ve kadınlarda erkeklere oranla daha fazla görüldüğü söylenebilmektedir (De Moor ve ark., 2009).

Yine klinik olmayan örneklem ile çalışan başka bir araştırma, öğrencilerin depresif ve öfke ruminasyonları ile BKB özellik puanlarının güçlü bir ilişkide olduğu bulgusunu desteklemiştir. Ayrıca, BKB özelliklerinin şiddetinin olumsuz duygulanıma (özellikle öfke) tepki olarak ruminatif düşünce tarzının benimsenmesinden kaynaklandığı öne sürülmüştür (Baer ve Sauer, 2011). Bu bulguya göre, özellikle olumsuz duygulanımlardan biri olan öfkeye karşılık olumsuz düşünce tarzları bu duygulanımın ve BKB özelliklerini artırıcı yönde olabilmektedir.

BKB özelliklerinin bir diğer karakteristik özelliği ise dürtüsellik olarak bilinmektedir. Üniversite lisans öğrencilerininin BKB özellikleri ile dürtüsellikleri arasında pozitif yönde korelasyonel ilişkileri destekleyen araştırmalar bulunmaktadır. Aynı araştırma bulguları diğerleri gibi özellikle duygusal istikrarsızlık, kimlik sorunları, kendine zarar verme ve olumsuz ilişkiler içerisinde bulunmayı BKB özelliklerini yordayıcı rolü olduğunu da desteklemektedir (Peters, Upton ve Baer, 2013).

BKB özellikleri ile ilgili yapılan bu çalışmalar bu özelliklerin sadece tanı gruplarında değil klinik olmayan örneklemelerde de BKB ile ilişkili kişilik özellikleri olarak gözlemlenebildiğini desteklemektedir. Genel olarak baktığımızda ise benlik sorunları, negatif ve istikrarsız duygulanım (Zeighler-Hill ve Abraham, 2006; De Moor ve ark., 2009; Tolpin, Gunthert, Cohen ve Oneill, 2004), dürtüsellik, kendine zarar verme (Peters ve ark., 2013) ve olumsuz ilişkilermeler (De moor ve ark., 2009; Peters ve ark., 2013) BKB'nin kişilik özelliği boyutunda görülen duygulanım ve davranışlardır. Bu tarz kişilik yapılanmalarına sahip bireylerin ise kişilerarası alanlarda kişilerarası problemlere sahip olmaları kaçınılmazdır (Peters ve ark., 2013).

Bilişsel modele göre kişiliğe ve çevreye yönelik inançlar, bireylerin işlevsiz kişilerarası davranışlarının altında yatan sebep olarak görülmektedir (Beck ve Freeman, 1990). Bu bağlamda kişilik bozuklukları ile ilişkili davranış örüntüleri sergileyen bireylerin bu davranışlar ile tutarlı olan kişilik inançlarına sahip oldukları öne sürülmüştür (Taymur, Türkçapar, Örsel, Sargın ve Akkoyunlu, 2011; Beck ve Beck, 1991; Butler, Beck ve Cohen, 2007). Bireylerin kişilerarası davranışlarına ötekilerin verdiği yanıtlar ise işlevsiz inançları ve varsayımları güçlendiren veya onlara meydan okuyan deneyimler ile sonuçlanmaktadır. Bireylerin kişilerarası davranışları işlevsiz inançlarını sürekli pekiştiren yanıtlar alır ise, bunun değişime oldukça dirençli ve kendi kendini devam ettiren döngüler ile sonuçlanabileceği beklenmektedir (Pretzer ve Beck, 2004). Yapılan çalışmalar, BKB ile ilişkili BKB inançlarının varlığını da desteklemektedir (Butler, Brown, Beck ve Grisham, 2002). Ayrıca, ülkemizde yapılan bazı araştırmalar bu inançların klinik olmayan örneklerde de gözlemlendiğini ortaya koymaktadır (Bilge ve Bilge, 2019).

1.3.3. Borderline Kişilik Bozukluğu İnançları

Kişilik bozukluklarının bilişsel teorisine göre, belirli işlevsiz inançlar onlara karşılık gelen kişilik bozuklukları davranışları ile tutarlı bir şekilde ilişkidir, ayrıca bu inançlardan yola çıkarak belirli kişilik bozuklukları tanımlanabilmektedir (Beck, Butler, Brown, Dahlsgaard, Newman ve Beck, 2001).

Bağımlılık, güvensizlik ve tehditten kaçınma inançları BKB ile karakterize kişilik bozukluğu inançları olarak ele alınmaktadır (Bhar, Brown ve Beck, 2008). Bu bağlamda kişinin kendisi ve ilişkide olunan ötekiler ile ilgili BKB'yi tanımlayan belirli BKB inançlarının varlığı, yapılan bilimsel çalışmalar ile de desteklenmiştir (Butler ve ark., 2002; Arntz ve ark., 1999). Arntz ve arkadaşları (1999) BKB tanısı almış, C kümesi kişilik tanıları almış ve tanı almamış kontrol grupları ile yapılan bir çalışmada çocukluk çağı istismarı ve BKB arasındaki ilişkide BKB inançlarının aracı rolünü incelemiştir. Araştırma bulguları katılımcıların kendine yönelik kötü, savunmasız, aciz ve ötekiler hakkında tehlikeli ve güvenilmezliğe dair kişilik inançlarının BKB tanısı almış hastalar için spesifik olduğu, bu inançların da çocukluk çağı istismarı ve BKB arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulgularına ulaşmıştır (Arntz ve ark., 1999).

Kişilik bozuklukları inançlarının, BKB alt ölçeğinin faktör yapısını ve ortaya çıkan faktörler ile psikopatoloji arasındaki ilişkiyi incelemek için BKB tanısı almış katılımcılar ile yürütülen araştırmada bağımlılık, güvensizlik ve tehditten kaçınmak için önleyici davranışlar sergilemeye yönelik inançlar olarak üç faktöre ulaşılmıştır (Bhar ve ark., 2008). Yine bir diğer çalışma ise, bu kişilerin “Diğer insanlara güvenemem”, “muhtaç ve zayıfım” gibi kendilerine yönelik “çaresizlik”, “bağımlılık”, “güvensizlik” ve “diğerleri karşısında kendisini tehditlerden korumaya” yönelik inançları olduğu gözlemlenmiştir (Bhar, Beck ve Butler, 2011).

Bireylerin sahip olduğu işlevsiz inançlar kişilerarası alanda ötekiler ile ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir (Pretzer ve Beck, 2004). Bu çerçevede yürütülen bir araştırmada BKB inançlarından yüksek puan alan bireylerin kişilerarası döngüsel modelin soğuk-düşmanlık’ın itaatkar çeyreğinde yer aldığını desteklemiştir. Bu ise KPE alt boyutlarından soğuk-mesafeli alt boyutuna denk gelmektedir (Akyunus ve Gençöz, 2016). BKB inançları ve kişilerarası problemlerin ilişkisini daha geniş bir çerçevede incelemeyi hedefleyen başka bir araştırmada, kişilerarası problemler ve BKB inançları arasındaki ilişkiye felaketleştirme, ruminasyon, kendini suçlama ve ötekileri suçlama gibi negatif duygu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolünü destekleyici niteliktedir (Akyunus, Gencoz ve Karaköse, 2018). BKB özelliklerinin şiddetinin ise olumsuz duygulanıma karşı bu tarz ruminatif düşünce yapılarının arttırdığını öne süren araştırmalara daha önce de değinilmiştir (örn. Baer ve Sauer, 2011).

1.4. Araştırmanın Önemi

Ebeveyn davranışları, bireyin fiziksel ve ruhsal gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle olumsuz ebeveyn davranışlarının bireyin sağlıklı kişilik gelişimi (Young, Klosko ve Weishar, 2003; Johnson, Cohen, Chen, Kasen ve Brook, 2006; Cheng, Huang, Liu ve Liu, 2011) ve kişilerarası davranışlarında (Haggerty, Hilsenroth ve Vala-Stewart, 2009) bozulmalara sebep olabildiği alanyazında geniş yer bulmaktadır. Sağlıksız kişilik gelişimi ve kişilerarası problemler ise sıklıkla duygusal istikrarsızlık, benlik sorunları, dürtüsellik, kendine zarar verme ve olumsuz ilişkiler ile karakterize borderline kişilik bozukluğu (BKB) ile eşleştirilmektedir (Peters, Upton ve Baer, 2013; Stepp, Hallquist, Morse ve Pilkonis, 2011).

Kişilik bozukluklarının bilişsel yaklaşımı, bireyin kendine ve ilişkide olduğu diğerlerine yönelik sahip olduğu temel inançların işlevsiz kişilerarası davranışlarının kaynağını oluşturduğunu öne sürmektedir (Beck ve Beck, 1991). Şema modeline göre, kişilerarası problemlerin sıklıkla bozulmaya uğradığı BKB ve BKB ile karakterize işlevsiz inançlar, bakım verenler ile erken dönem deneyimler ile edinilmektedir (Young ve ark., 2003; Carr ve Francis, 2010). Bazı teorisyenlere göre, BKB davranış örüntüleri ile uyumlu işlevsiz inançlar, yetişkinlikte kişilerarası problemler ile devamlılığını sürdürmektedir (Pretzer ve Beck, 2004; Lazarus, Cheavens, Festa ve Rosenthal, 2014). Yapılan çalışmalar ebeveyn biçimleri, kişilerarası problemler ve BKB inançlarının ilişkisini destekler niteliktedir. Ancak, u birbiriyle güçlü ilişkilere sahip olduğunu düşünülmekte olan algılanan ebeveyn biçimleri, kişilerarası problemler ve BKB inançlarının ilişkisini bir arada ele alarak kişilik bozukluklarının yaygın görüldüğü genç yetişkinliklerde incelendiği kısıtlı sayıda araştırma bulunmaktadır.

1.5. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, genç yetişkinlerin algıladıkları olumsuz ebeveyn biçimleri ve kişilerarası problemlerinin, BKB inançları üzerindeki yordayıcı rolünün klinik olmayan bir örnekleme araştırılmasıdır. Araştırma sonucunda ise ebeveyn biçimleri, kişilerarası problemler ve BKB inançları ilişkisine yönelik bulguların BKB tanı grupları ile çalışılmış araştırmalar ile benzerlik göstermesi beklenmektedir.

1.6. Hipotezler

H1: Algılanan olumsuz anne ebeveyn biçimleri toplam puanı, BKB inançlarını yordayacaktır.

H2: Algılanan olumsuz baba ebeveyn biçimleri toplam puanı, BKB inançlarını yordayacaktır.

H3: Algılanan baba ebeveyn biçimleri ve anne ebeveyn biçimleri birlikte değerlendirildiğinde BKB inançlarını yordayacaktır.

H4: Kişilerarası problemler toplam puanı borderline kişilik bozukluğu inançlarını yordayacaktır.

BÖLÜM 2

2. YÖNTEM

2.1. Örneklem

Bu çalışmanın örneklemini, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan uygun örnekleme ile sosyal medya ve mail grupları ortamında yapılan duyurular aracılığıyla ve kartopu örnekleme yöntemi ile gönüllü katılım sağlayan 293 (154 kadın, 139 erkek) 19-39 yaş arası (Ort=27.12, SS=6.34) katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini oluşturan genç yetişkin yaş aralığı ise Tarpenning ve arkadaşları (2004) tarafından sınıflandırılan genç yetişkin yaş kategorisine göre belirlenmiştir (Tarpenning, Hamilton-Wessler, Wiswell ve Hawkins, 2004). Online olarak yürütülen veri toplama sürecinde 4 sayfalık google.forms anket formu katılımcılara kartopu yöntemi ile Whatsapp meslek ve çalışma grupları aracılığıyla ulaştırılmıştır, bu kapsamda 378 katılımcı uygulamaya gönüllü olarak katılmıştır. Ölçekleri eksik dolduran, genç yetişkin yaş kriterini karşılamayan, kişilik bozukluğu tanısı almış olan, ebeveynlerinin biri veya her ikisi sağ olmayan katılımcılar ve uç değerler (outliers) araştırma dışlama kriterleri kapsamında araştırmaya dahil edilmemiştir. Çevrimiçi veri toplama aracı olan Google.docs aracılığıyla verilerin toplandı araştırma için belirlenen tek işleme kriteri ise 19-39 yaş aralığında olmaktır.

Araştırmaya dahil edilen katılımcıların sosyo-demografik ve diğer verilerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Genç Yetişkinlerin Sosyo-Demografik ve Diğer Veriler Açısından Sayısal ve Yüzdelerik Dağılımları

N=293		N	%
Cinsiyet	Kadın	154	52,6
	Erkek	139	47,4
Yaş	19-25	147	50,2
	26-32	117	39,9
	33-39	29	9,9
Medeni Durum	Bekar	239	81,6
	Evli	46	15,7
	Boşanmış/Dul	8	2,7
Son Mezuniyet Derecesi	İlkokul-Ortaokul-Lise	77	26,3
	Yüksekokul-Üniversite	180	61,4
	Yüksek Lisans-Doktora	36	12,3
İş Sahibi	Evet	166	56,7
	Hayır	127	43,3
Gelir Düzeyi	Düşük	60	20,5
	Orta	161	54,9
	Yüksek	72	24,6
18 Yaşından Önce Ebeveyn Birlikteliği	Birlikte	258	88,1
	Boşanmış	35	11,9
Psikiyatrik Tanı	Evet	31	10,6
	Hayır	262	89,4
Psikiyatrik İlaç	Evet	19	6,5
	Hayır	274	93,5
Aktif Devam Eden Psikoterapi Süreci	Evet	30	10,2
	Hayır	258	89,8

2.2. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada oluşturulan hipotezleri test edebilmek adına; Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), Kişilerarası Problemler Ölçeği (KPE), Kişilik İnanç Ölçeği (KİÖ-

KTF) BKB alt boyutu kullanılmıştır. Ayrıca, katılımcıların Sosyo-demografik ve diğer verilerine ilişkin bilgileri edinmek için demografik bilgi formu kullanılmıştır.

2.2.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

FMV Işık Üniversitesi Etik Kurul'u tarafından etik onay alınan çalışmada kullanılan araştırmacı tarafından hazırlanan onam formunda çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmanın süresi, katılımın gönüllülük esasına dayandığı, katılmama ve devam etmeme hakları ifade edilen form araştırmacı ve tez danışmanının iletişim bilgileri sonrasında gönüllü olarak katılmayı kabul edenler için onay tercihi ile sonlanmıştır (EK A).

2.2.2. Demografik ve Diğer Veriler Bilgi Formu

Katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim, meslek, gelir düzeyi, anne ve baba birliktelikleri, psikiyatrik tanı, ilaç kullanımı ve devam eden psikoterapi süreci gibi demografik ve diğer verilerine ilişkin bilgileri edinmek amacıyla araştırmacı tarafından tasarlanmış, toplam 12 sorudan oluşan formdur. Demografik ve Diğer Veriler Bilgi Formu ekler bölümünde yer almaktadır. (Ek B).

2.2.3. Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ)

Young (1994) tarafından geliştirilen ölçeğin alt boyutları, yine kendisi tarafından öne sürülen 18 adet erken dönem uyum bozucu şemalara denk düşen algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerini ölçmektedir. Ölçeğin orijinali anne (YEBÖ-A) ve baba (YEBÖ-B) formu ve her iki form için 72 ayrı madde içermektedir (Young, 1994). Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Sheffield ve arkadaşları (2005) tarafından yapılmış ve iç tutarlılık katsayı değerleri 0.67-0.92 aralığında bulunmuştur (Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray ve Meyer, 2005).

Ülkemizde geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını yürütmüş olan Soygüt ve arkadaşları (2008), 10 alt boyutlu (kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/istismar edici, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/duygularını bastıran) bir yapıya ulaşmıştır. YEBÖ Türkçe formunun iç tutarlılık katsayı değerleri ise YEBÖ-A için 0.53-0.86 aralığında, YEBÖ-B için 0.61-0.89 aralığında bulunmuştur. Ölçeğin duygusal

bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik alt boyutuna ait maddeleri ters puanlanmaktadır (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008).

Araştırma kapsamında kullanılan YEBÖ A ve B formunun psikometrik analizleri yapılmıştır, YEBÖ-A toplam puan iç tutarlılık katsayı değeri 0.93 ve YEBÖ-B toplam puan iç tutarlılık katsayı değeri 0.92 olarak bulunmuştur.

Öz bildirimine dayalı olan 6'lı likert tipi ölçek yönergesinde; katılımcıların geçmişe yönelik algıladıkları anne ve baba davranış tanımlamalarını kendilerine uygunluk derecesine göre 1 (tamamı ile yanlış) ile 6 (ona tamamı ile uyuyor) arasında değerlendirmeleri istenmektedir (Ek C).

2.2.4. Kişilerarası Problemler Ölçeği Kısa Form (IIP-C/KPE)

Horowitz ve arkadaşları (2003) tarafından bireysel stres ve zorluklar bağlamında kişilerarası davranış işlevselliğini ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek, 64 madde ve toplam 8 alt boyuttan (dominant/kontrolçülük, kinci/benmerkezcilik, soğuk/mesafelilik, sosyal çekiniklik, kendine güvenmeme/girişken olmama, aşırı uyumluluk, kendini feda etme, intrusif/muhtaçlık) oluşmaktadır (Horowitz, Alden, Wiggins ve Pincus, 2003).

Ülkemizde geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Akyunus ve Gencöz (2016) tarafından yürütülmüş olan KPE kısa formu, 32 madde ve toplam 8 alt boyuttan oluşmaktadır. Orijinal ölçek yapısı korunarak oluşturulan formun iç tutarlılık katsayı (Cronbach α) değerleri ise 0.66-0.84 aralığında bulunmuştur (Akyunus ve Gençöz, 2016).

Araştırma kapsamında kullanılan KPE toplam puanının psikometrik analizleri yapılmıştır, ölçeğin toplam puan iç tutarlılık katsayı değeri 0.89 olarak bulunmuştur.

Öz bildirimine dayalı 5'li likert tipi ölçek yönergesinde; katılımcılardan hayatlarındaki önemli kişilerle (aile bireyleri, arkadaşlar, çalışma arkadaşları gibi) ilişkilerinde yaşadığı problemlerin kendileri için yaşattığı kişisel stres çerçevesinde 0 (hiç değil) ile 4 (fazlasıyla) arasında değerlendirmeleri beklenmektedir (Ek D). Bu ölçek bireylerin algıladıkları kişilerarası güçlük düzeylerini değerlendirmektedir.

2.2.5. Kişilik İnanç Ölçeği Kısa Form (PBQ/KİÖ-KTF)

Kişilik İnanç Ölçeği (KİÖ), Beck ve Beck (1991) tarafından DSM IV'de tanımlı 9 kişilik bozukluğu ile ilişkili kişiliğe yönelik fonksiyonel olmayan inançları değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin orijinal ve uzun versiyonu her kişilik bozukluğuna ilişkin 14'er soru, toplam 126 maddeden oluşmaktadır (Beck ve Beck, 1991).

Ülkemizde, Türkçapar ve arkadaşları (2007) KİÖ Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları gerçekleştirmiş, iç tutarlılık katsayı değerleri ise 0.67-0.90 aralığında bulunmuştur (Türkçapar, Örsel, Uğurlu, Sargın, Turhan, Akkoyunlu ve Karakaş, 2007).

Butler ve arkadaşları (2007), 126 maddeden oluşan KİÖ uzun versiyonunu 65 maddeye düşürerek KİÖ-KTF'yi oluşturmuştur. KİÖ-KTF geçerlilik ve güvenilirlik katsayı değerleri ise KİÖ uzun versiyonu ile tutarlı sonuçlar vermiştir (Butler, Beck ve Cohen, 2007). KİÖ-KTF Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ise Taymur ve arkadaşları (2011) tarafından bir grup üniversite öğrencisi ile çalışılmış ve iç tutarlılık kat sayısı değerleri Cronbach $\alpha=0.61-0.85$ aralığında bulunmuştur (Taymur, Türkçapar, Örsel, Sargın ve Akkoyunlu, 2011).

Buna ek olarak, Butler ve arkadaşları (2002) mevcut maddelerden yararlanarak uzun forma dahil olmayan KİÖ borderline kişilik bozukluğu alt ölçeğini oluşturmuştur (Butler, Brown, Beck ve Grisham, 2002). KİÖ-KTF borderline alt ölçeğinin de dahil edilmiş versiyonu daha sonra ülkemizde Bilge ve Bilge (2019) tarafından üniversite öğrencilerinden oluşan klinik olmayan bir örneklem ile tekrardan çalışılmış, iç tutarlılık katsayı değerleri ise 0.70-0.84 aralığında bulunmuştur (Bilge ve Bilge, 2009).

KİÖ'nün geçmişten günümüze geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları klinik (Butler, Brown, Beck ve Grisham, 2002) ve klinik olmayan örneklem (Trull, Goodwin, Schopp, Hillenbrand ve Schuster, 1993; Türkçapar ve ark., 2007; Taymur ve ark., 2011; Bilge ve Bilge, 2019) ile test edilmiştir. Tüm bu bulgular ışığında ise KİÖ-KTF'nin kuvvetli psikometrik özelliklere sahip, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilmektedir. Mevcut çalışmada ise klinik olmayan bir

örnekleme borderline kişilik bozukluğuna ilişkin inançları değerlendirmek için KIÖ-KTF borderline alt ölçeğinden yararlanılmaktadır.

Araştırma kapsamında kullanılan KIÖ-KTF BKB alt boyutu için gerekli psikometrik analizler yapılmıştır, ölçek iç tutarlılık katsayısı 0.74 olarak bulunmuştur.

Öz bildirim dayalı 5'li likert tipi ölçek yönergesinde; katılımcılardan kendileri ile ilgili verilen tanımlamalara ne kadar inandıklarını 0 (hiç inanmıyorum) ile 4 (tümüyle inanıyorum) arasında derecelendirmeleri beklenmektedir (EK E).

2.3. İşlem

Nicel araştırma yöntemi benimsenen çalışmada belirli bir hipotez ve araştırma sorusunu test etmeye yönelik geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış, kuvvetli psikometrik özelliklere sahip olan ölçekler kullanılmıştır. Bilgilendirilmiş onam formu, demografik bilgi formu, YEBÖ, KPE, KIÖ-KTF BKB alt boyutunun dahil edildiği 4 sayfalık google.docs anket formunu içeren araştırma linki, 19-39 yaş aralığında ki katılımcılara kartopu yöntemi ile Whatsapp meslek ve çalışma grupları aracılığıyla ulaştırılmıştır. Araştırmaya tüm katılımcılar gönüllü olarak katılmış, kendilerine ait kimlik bilgileri ise gizlilik esası ile istenmemiştir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler şifreli bir bilgisayarda korunmuş, daha sonra araştırmacı tarafından analize hazır hale getirilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Katılımcılardan elde edilen veriler Microsoft Excel programı aracılığıyla SPSS v.20.0 programına aktarılmış, hipotezleri test etmek adına uygulanan istatistiksel analizler bu program ile hesaplanmıştır. İçleme ve dışlama kriterlerini saplamayan, çalışma için gerekli anketleri doldurmeyen kişilerin verileri analize dahil edilmemiştir. Elde edilen veriler ışığında ilk olarak psikometrik analizler ve ardından katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin betimleyici analizler yapılmıştır. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının +2 ile -2 arasındaki değerler arasındaki kabul edilebilirliği ği bilgisiyle (Karaatlı, 2006) göz önüne alınarak, ölçeklerin dağılımları test edilmiştir. Verilerin normal dağılım göstermesi

nedeniyle, veri analizinden çıkarılan değerler olmamıştır. Daha sonra araştırmada kullanılan ölçeklerin toplam puanları ve alt ölçekleri ile değişkenler arası ilişkileri hesaplamaya yönelik Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Bağımlı değişkenin sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi için iki gruptan oluşan değişkenler ile bağımsız t-tesler, ikiden fazla gruptan oluşan değişkenler ile de tek yönlü varyans analizleri yapılmıştır. Son olarak, araştırmanın hipotezleri doğrultusunda bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordayıcı rollerini belirlemeye yönelik basit doğrusal ve çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

BÖLÜM 3

3. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmada kullanılan ölçeklerin psikometrik analizlerine, değişkenler arası ilişkiler için yürütülen Pearson korelasyon analizlerine, t-testlere, tek yönlü varyans analizlerine, basit doğrusal ve çoklu regresyon analizlerine ilişkin istatistiksel bulgulara yer verilecektir.

3.1. Araştırma Kapsamında Kullanılan Ölçeklerin Psikometrik Analizi

Araştırmada katılımcıların geçmişe yönelik algıladıkları ebeveyn biçimlerini değerlendirmek için YEBÖ-A ve YEBÖ-B kullanılmıştır. YEBÖ-A ve YEBÖ-B iki ayrı form, kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/istismar edici, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/duyguları bastıran olmak üzere 10 alt boyuttan oluşmaktadır. Katılımcıların kişilerarası davranışlarını değerlendirme kapsamında KPE kullanılmıştır. KPE, dominant/kontrolcülük, kinci/benmerkezcilik, soğuk/mesafelilik, sosyal çekiniklik, kendine güvenmeme/girişken olmama, aşırı uyumluluk, kendini feda etme, intrusif/muhtaçlık olmak üzere 8 alt boyuttan oluşmaktadır. Son olarak katılımcıların BKB inançlarını değerlendirmek amacıyla KIÖ-KTF BKB alt boyutu kullanılmıştır.

Çalışmada kullanılan ölçeklerin iç tutarlılık güvenilirlik analiz değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Tüm Değişkenlerin Psikometrik Analizi

N=293	Ort.	Puan Aralığı	Madde Sayısı	Cronbach α	Orijinal Cronbach α
YEBÖ-A	2.44	1.05-4.81	72	.93	-
Kuralcı/Kalıplıyıcı	2.73	1.87-3.47	12	.87	.86
Küçümseyici/Kusur Bulucu	1.67	1.28-2.53	9	.89	.84
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	2.16	1.64-2.83	8	.89	.83
Sömürücü/İstismar Edici	1.14	1.01-1.22	7	.54	.73
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	3.29	2.49-4.75	7	.70	.68
Koşullu/Başarı Odaklı	3.37	2.82-4.31	5	.73	.73
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	2.06	1.66-2.66	6	.74	.62
Kötümser/Endişeli	2.81	2.45-3.41	3	.70	.61
Cezalandırıcı	2.41	2.05-2.85	4	.50	.60
Değişime Kapalı/Duyularını Bastıran	2.85	2.41-3.74	3	.60	.53
YEBÖ-B	2.52	1.17-4.23	72	.92	-
Kuralcı/Kalıplıyıcı	2.88	2.02-3.46	12	.90	.86
Küçümseyici/Kusur Bulucu	1.81	1.32-2.56	9	.89	.88
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	2.96	2.28-3.61	8	.92	.88
Sömürücü/İstismar Edici	1.30	1.17-1.65	7	.65	.73
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	2.82	1.89-4.23	7	.70	.63
Koşullu/Başarı Odaklı	3.29	2.81-4.09	5	.76	.75
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	2.09	1.82-2.59	6	.73	.66
Kötümser/Endişeli	2.59	2.27-3.17	3	.74	.64
Cezalandırıcı	2.46	2.46-2.09	4	.50	.64
Değişime Kapalı/Duyularını Bastıran	3.39	3.21-3.60	3	.53	.61
KPE	2.32	1.65-3.42	32	.89	.86
Dominant/Kontrolçülük	2.16	1.88-2.33	4	.75	.69
Kinci/Ben Merkezilik	2.06	1.66-2.66	4	.78	.75
Soğuk/Mesafelilik	2.01	1.65-2.16	4	.79	.73
Sosyal Çekiniklik	1.91	1.69-2.09	4	.81	.84
Kendine Güvenmeme/Girişken Olmama	2.27	1.98-2.64	4	.69	.70
Aşırı Uyumluluk	2.44	2.13-2.21	4	.64	.66
Kendini Feda	3.02	2.63-3.42	4	.73	.75
İntrusif/Muhtaç	2.27	2.41-2.99	4	.72	.71
BKB İnanç Ölçeği	1.32	0.65-.2.10	7	.74	.72

Bu çalışmada, BKB inançlarının yordayıcıları olarak değerlendirilen YEBÖ-A ve YEBÖ-B alt ölçekleri ve toplam puanı, KPE alt ölçekleri ve toplam puanı ve

KİÖ-KTF BKB alt boyutundan oluşan korelasyon analizi (Pearson) hesaplamaları Tablo 3 ve Tablo 4’te verilmiştir. Tablo 3’te YEBÖ-A ve diğer tüm değişkenlerin kendi aralarındaki korelasyon hesaplamalarına yer verilirken, Tablo 4’te ise YEBÖ-B ve diğer tüm değişkenlerin kendi aralarındaki korelasyon hesaplamalarına yer verilmektedir. YEBÖ-A ve YEBÖ-B’nin ayrı tablolar olarak verilmesinin sebebi ise her iki formun kendi içinde 10’ar alt boyuttan oluşmasıdır.

Yapılan Pearson korelasyon analizine göre, YEBÖ-A toplam ($r=0.44$, $p=0.00$) ile BKB inançları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre, anneye ilişkin algılanan olumsuz ebeveyn biçimlerinin toplamı arttıkça, BKB inançları da aynı yönde artmaktadır. YEBÖ-A alt boyutlarından ise kuralcı/kalıplayıcı ($r=0.32$, $p=0.00$), küçümseyici/kusur bulucu ($r=0.41$, $p=0.00$), duygusal bakımdan yoksun bırakan ($r=.16$ $p=0.00$), aşırı koruyucu/evhamlı ($r=0.37$, $p=0.00$), koşullu/başarı odaklı ($r=.23$, $p=0.00$), aşırı izin verici/sınırsız ($r=0.33$, $p=0.00$), kötümser/endişeli ($r=0.28$, $p=0.00$), cezalandırıcı ($r=0.23$, $p=0.00$) ve değişime kapalı/duyguları bastıran ($r=0.23$, $p=0.00$) değişkenleri ile BKB inançları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre, anneye ilişkin kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakan, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı, değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik arttıkça, BKB inançları da aynı yönde artmaktadır. YEBÖ-A alt boyutu olan sömürücü/istismar edici ($r=0.11$, $p=0.05$) ebeveynlik biçimi ve BKB inanç değişkeni arasında ise anlamlı ilişki bulunamamıştır.

YEBÖ-B toplam ($r=0.42$, $p=0.00$), BKB inançları ile pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre, babaya ilişkin olumsuz ebeveyn deneyimleri toplamı arttıkça, BKB inançları da aynı yönde artmaktadır. YEBÖ-B alt boyutlarından ise kuralcı/kalıplayıcı ($r=0.29$, $p=0.00$), küçümseyici/kusur bulucu ($r=0.39$, $p=0.00$), aşırı koruyucu/evhamlı ($r=0.27$, $p=0.00$), koşullu/başarı odaklı ($r=0.30$, $p=0.00$), aşırı izin verici/sınırsız ($r=0.25$, $p=0.00$), kötümser/endişeli ($r=0.28$, $p=0.00$), cezalandırıcı ($r=0.29$, $p=0.00$) ve değişime kapalı/duyguları bastıran ($r=0.17$, $p=0.01$) değişkenleri ile BKB inançları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre, babaya ilişkin kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız,

kötümser/endişeli, cezalandırıcı, değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveyn deneyimleri arttıkça, BKB inançları da aynı yönde artmaktadır. BKB inanç değişkeni ile YEBÖ-B alt boyutlarından sömürücü/istismar edici ($r=0.11$, $p=0.07$) ve duygusal bakımdan yoksun bırakan ($r=0.10$, $p=0.08$) değişkenleri arasında ise anlamlı ilişki bulunmamıştır.

KPE toplam puan ($r=0.60$, $p=0.00$) ile BKB inançları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre, kişilerarası problemler toplamı arttıkça BKB inançları da aynı yönde artmaktadır. KPE alt boyutlarından ise dominant/kontrolçülük ($r=0.43$, $p=0.00$), kinci benmerkezcilik ($r=0.36$, $p=0.00$), soğuk/mesafelilik ($r=0.43$, $p=0.00$), sosyal çekiniklik ($r=0.43$, $p=0.00$), kendine güvenmeme/girişken olmama ($r=0.46$, $p=0.00$), aşırı uyumluluk ($r=0.41$, $p=0.00$), kendini feda etme ($r=0.28$, $p=0.00$) ve intrusif/muhtaçlık ($r=0.35$, $p=0.00$) değişkenleri ile BKB inanç değişkeni arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre, dominant/kontrolçülük, kinci benmerkezcilik, soğuk/mesafelilik, sosyal çekiniklik, kendine güvenmeme/girişken olmama, aşırı uyumluluk, kendini feda ve intrusif/muhtaçlık kişilerarası davranışlar arttıkça BKB inançları da aynı yönde artmaktadır.

Tablo 3. Young Ebeveynlik Ölçeği Anne Formu (YEBÖ-A) Alt Boyutları ve Araştırmada Kullanılan Diğer Ölçeklerin Korelasyon Analizi

N=293	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
1.Kuralcı/Kalıplıyıcı	1	.54***	.30***	.14*	.47***	.63***	.16**	.44***	.51***	.41***	.27***	.14*	.19**	.18**	.14**	.12*	.20**	.26***	.32***	.76***	.31***	.30***	
2.Küçümseyici/Kusur Bulucu		1	.57***	.41***	.28***	.03***	.51***	.48***	.52***	.36***	.30***	.22***	.31***	.30***	.25***	.19**	.07	.19**	.41***	.78***	.44***	.37***	
3.Duygusal Yoksun Bırakan			1	.31**	-.03	.09	.27**	.35**	.36**	.32**	.06	.06	.21**	.17**	.15**	.12*	-.07	-.07	.16**	.55**	.23**	.12**	
4.Sömürücü/İstismar Edici				1	.13*	.03	.28***	.21***	.24***	.14**	.08	.03	.11	.04	.07	.06	-.03	.07	.11	.36***	.29***	.09	
5.Aşırı Koruyucu/Evhamlı					1	.30***	.22***	.38***	.21***	.22**	.16**	.13*	.15*	.21***	.23***	.24***	.26***	.28***	.37***	.53***	.34***	.33***	
6.Koşullu/Başarı Odaklı						1	.04	.30***	.33***	.28***	.22***	.11	.11	.10	.08	.11	.13*	.26***	.23***	.58***	.31***	.22***	
7.Aşırı İzin Verici/Sınırsız							1	.34***	.32***	.20**	.27***	.26***	.29***	.24***	.25***	.21***	.09	.19**	.33***	.51***	.47***	.36***	
8.Kötümser/Endişeli								1	.45***	.43***	.24***	.14*	.19**	.18**	.16**	.18**	.16**	.20**	.28***	.75***	.43***	.29***	
9.Cezalandırıcı									1	.31***	.27***	.16**	.16**	.19**	.14*	.10	.05	.23***	.23***	.66***	.42***	.27***	
10.Değişime Kapalı/Duygu Bastıran										1	.25**	.08	.14***	.20**	.19**	.17**	.14*	.16**	.23***	.63***	.31***	.26***	
11.Dominant/Kontrolçülük											1	.38***	.29***	.22***	.21***	.14*	.21***	.45***	.43***	.35***	.29***	.58***	
12.Kinci/Benmerkezci												1	.62***	.45***	.31***	.16**	-.10	.15*	.36***	.22***	.16**	.60***	
13.Soğuk/Mesafeli													1	.59***	.39***	.20**	-.01	.10	.43***	.30***	.20**	.64***	
14.Sosyal Çekinik														1	.53***	.35***	.06	.08	.43***	.30***	.28***	.66***	
15.Kendine Güvenmeme															1	.67**	.30**	.37**	.46***	.27***	.27***	.75***	
16.Aşırı Uyumlu																1	.49**	.37**	.41***	.25*	.24***	.67***	
17.Kendini Feda Etme																	1	.47***	.28***	.18***	.14*	.48***	
18.İntrusif/Muhtaç																		1	.35***	.29***	.30***	.60***	
19.BKB İnanç																			1	.44***	.42***	.63***	
20.YEBÖ-A Toplam																				1	.57***	.43***	
21.YEBÖ-B Toplam																						1	.38***
22.KPE Toplam																							1

Not. ***p<0.001, **p<0.01, *p<0.05

Tablo 4. Young Ebeveynlik Ölçeği Baba Formu (YEBÖ-B) Alt Boyutları ve Araştırmada Kullanılan Diğer Ölçeklerin Korelasyon Analizi

N=293	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
1.Kuralcı/Kalıplayıcı	1	.61***	.15*	.16**	.34***	.71***	.07	.58***	.52***	.32**	.26***	.12*	.10	.21***	.20**	.19**	.20***	.33***	.29***	.79***	.35***	.32***	
2.Küçümseyici/Kusur Bulucu		1	.40***	.36***	.19**	.37***	.38***	.51***	.59***	.25***	.29***	.20**	.18**	.22**	.19**	.16**	.09	.27***	.39***	.79***	.51***	.32***	
3.Duygusal Yoksun Bırakan			1	.56***	-.29*	.05	.19**	.17**	.24***	.32**	.02	.00	.07	.04	.05	.00	-.07	-.03	.10	.45***	.15	.01	
4.Sömürücü/İstismar Edici				1	-.19	.07	.31***	.14*	.26***	.06	.13*	.04	.08	.05	.05	.00	.04	.09	.11	.40***	.13*	.09	
5.Aşırı Koruyucu/Evhamlı					1	.31***	.07	.28***	.15**	-.00	.23***	.18**	.17**	.26***	.23***	.19**	.14*	.26***	.27***	.32***	.29***	.33***	
6.Koşullu/Başarı Odaklı						1	.05	.39**	.39**	.23**	.22***	.10	.06	.18**	.17**	.20**	.20**	.31***	.30***	.63***	.30***	.29***	
7.Aşırı İzin Verici/Sınırsız							1	.28***	.25***	.07	.27***	.16**	.21***	.20**	.16**	.11	.06	.17**	.25***	.42***	.46***	.27**	
8.Kötümser/Endişeli								1	.45**	.32**	.20**	.03	.09	.17**	.16**	.17**	.12*	.22***	.28***	.74***	.40***	.23***	
9.Cezalandırıcı									1	.27**	.24***	.12*	.13*	.22***	.21***	.18**	.11	.24***	.29**	.69***	.46***	.29***	
10.Değişime Kapalı/Duygu Bastıran										1	.06	.05*	.12*	.11	.14*	.14*	-.05	-.05	.17**	.54***	.26***	.08	
11.Dominant/Kontrolcü											1	.38***	.29***	.22***	.21***	.14*	.21***	.45***	.43***	.29**	.35**	.58***	
12.Kinci/Benmerkezci												1	.62***	.45***	.31***	.16**	.10	.15*	.36***	.16**	.22**	.60***	
13.Soğuk/Mesafeli													1	.59***	.39**	.20**	.01	.10	.43***	.20**	.30**	.64***	
14.Sosyal Çekinik														1	.53***	.35***	.06	.08	.43***	.28**	.30**	.66***	
15.Kendine Güvenmeme															1	.67**	.30**	.37**	.46***	.27**	.27**	.75***	
16.Aşırı Uyumlu																1	.49**	.37**	.41***	.24**	.25**	.67***	
17.Kendini Feda Etme																	1	.47***	.28***	.14*	.18**	.48***	
18.İntrusif/Muhtaç																		1	.35***	.30**	.29***	.60***	
19.BKB İnanç																			1	.42***	.57***	.63***	
20.YEBÖ-B Toplam																				1	.57***	.38***	
21.YEBÖ-A Toplam																						1	.43***
22.KPE Toplam																							1

Not.***p<0.001, **p<0.01,*p<0.05

Araştırmaya katılan genç yetişkinlerin BKB inançlarının sosyo-demografik gruplar arası değişkenliğini test etmek amacıyla iki gruptan oluşan cinsiyet ve iş statüsü değişkeni ile bağımsız gruplar t-test analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Borderline Kişilik Bozukluğu İnançlarının Sosyo-Demografik ve Diğer Veriler Açısından T-Test ile İncelenmesi

N=293		Ort.	SS.	t	df	P
Cinsiyet	Kadın	1.33	.76	.14	291	.887
	Erkek	1.31	.70			
İş Sahibi	Evet	1.32	.71	.01	291	.994
	Hayır	1.32	.75			

Yapılan t-test hesaplamalarına göre, cinsiyet gruplarının BKB inançlarında anlamlı düzeyde farklılık yoktur, $t(291) = .14$, $p>0.05$. İş sahibi olmanın veya olmamanın BKB inanç puanlarında anlamlı bir farklılık yoktur, $t(291) = .01$, $p>0.05$.

İkiden daha çok gruptan oluşan sosyo-demografik değişkenlerden yaş, en son mezun olunan okul derecesi ve gelir düzeyi gruplarının BKB inançlarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi (One Way-ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Borderline Kişilik Bozukluğu İnançlarının Sosyo-Demografik ve Diğer Veriler Açısından Tek Yönlü Varyans Analizi

N=293		N	Ort.	SS	F	df	P
Yaş	19-25	147	1.37	.74	1.80	290	.17
	26-32	117	1.32	.73			
	33-39	29	1.09	.04			
En Son Mezun Olunan	İlkokul-Ortaokul-Lise	77	1.45	.77	2.57	290	.08
	Yüksekokul-Üniversite	180	1.30	.70			
Okul Derecesi	YüksekLisans-Doktora	36	1.32	.73			

Gelir Düzeyi	Düşük	60	1.42	.72	.79	290	.45
	Orta	161	1.30	.73			
	Yüksek	72	1.28	.73			

Yapılan tek yönlü varyans analizlerine göre, yaş ($F(1,291)=1.80, p>0.05$), en son mezun olunan okul derecesi ($F(1,290)=2.57, p>0.05$) ve gelir düzeyi ($F(1,290)=0.79, p>0.05$) gruplarının BKB inanç değişkeni puanlarında anlamlı bir farklılık yoktur.

3.2. Regresyon Analizleri

Araştırma hipotezlerini test etmek için, ($H1$): bağımsız değişken YEBÖ-A toplam puanı ve BKB inançları bağımlı değişken olarak alınarak basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Ardından YEBÖ-A alt boyutlarının BKB inançlarını yordayıcı rolünü değerlendirmek için çoklu regresyon modeli oluşturulmuştur. ($H2$): YEBÖ-B toplam puanı ve BKB inançları ile basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Ardından YEBÖ-B alt boyutlarının BKB inançları üzerindeki yordayıcı rolünü değerlendirmek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. ($H3$): YEBÖ-A toplam puan ve YEBÖ-B toplam puanının BKB inançlarını yordayıcı rolünü değerlendirmek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. ($H4$): KPE toplam puanı ve BKB inançları ile basit doğrusal regresyon analizleri yapılmıştır. Ardından, KPE alt boyutlarının BKB inançları üzerindeki yordayıcı rolünü değerlendirmek için çoklu regresyon modeli oluşturulmuştur. Yapılan tüm regresyon analizlerinde ise etkisi olacağı düşünülen aktif psikoterapi süreci kontrol değişkeni olarak alınmıştır.

YEBÖ-A alt boyutlarından (kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakan, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/evhamlı, cezalandırıcı, değişime kapalı/duyguları bastıran) oluşturulan YEBÖ-A toplam puan bağımsız değişken, BKB inançları bağımlı değişken olarak alınarak basit doğrusal regresyon analizi yapıldı. Yapılan modele göre YEBÖ-A toplam puanı BKB inanç skorunun anlamlı bir yordayıcısıdır, $\beta=0.44, t(291)=8.39, p<0.001$. Ayrıca, olumsuz anne ebeveyn biçimleri varyansın %19.3'ünü açıklamaktadır, $R^2=0.19, F(1,291)=70.35, p<0.001$.

YEBÖ-A alt boyutlarının BKB inançları üzerindeki yordayıcı rolüne ilişkin tüm alt boyutlar bağımsız, BKB inançları ise bağımlı değişken olarak alınarak bir diğer regresyon modeli oluşturuldu. Oluşturulan model anlamlıdır ve varyansın %26.6'sını açıklamaktadır, $R^2=0.27$ $F(1,291)=10.35$, $p<0.001$. Modeli anlamlı kılan anneye ilişkin ebeveyn biçimleri incelendiği zaman ise, küçümseyici/kusur bulucu $\beta=0.30$, $t(291)=3.58$, $p<0.01$, aşırı koruyucu/evhamlı $\beta=0.24$, $t(291)=3.77$, $p<0.001$, aşırı izin verici/sınırsız $\beta=0.16$, $t(291)=2.52$, $p<0.05$ ebeveyn biçimlerinin BKB inançları üzerindeki yordayıcı rolüne ulaşılmıştır.

YEBÖ-B alt boyutlarından (kuralcı/kalıplı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakan, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/evhamlı, cezalandırıcı, değişime kapalı/duyguları bastıran) oluşturulan toplam puan bağımsız değişken, BKB inançları bağımlı değişken olarak alınarak basit doğrusal regresyon analizi yapıldı. Yapılan modele göre YEBÖ-B toplam puanı BKB inanç skorunun anlamlı bir yordayıcısıdır, $\beta=0.41$, $t(291)=7.75$, $p<0.001$. Ayrıca, olumsuz baba ebeveyn biçimleri varyansın %17.0'sini açıklamaktadır, $R^2=0.17$, $F(1,291)=60.04$, $p<0.001$.

YEBÖ-B alt boyutlarının BKB inançlarını yordayıcılık özelliği için tüm alt boyutlar bağımsız, BKB inançları ise bağımlı değişken olarak alınarak bir diğer regresyon modeli oluşturuldu. Oluşturulan model anlamlıdır ve varyansın %23.5'sini açıklamaktadır, $R^2=0.24$, $F(1,291)=8.74$, $p<0.001$. Modeli anlamlı kılan babaya ilişkin ebeveyn biçimleri incelendiği zaman ise, küçümseyici/kusur bulucu $\beta=.26$, $t(291)=3.19$, $p<0.01$, aşırı koruyucu/evhamlı $\beta=0.21$, $t(291)=3.37$, $p<0.01$, koşullu/başarı odaklı $\beta=0.13$, $t(291)=2.12$, $p<0.01$ ebeveyn biçimlerinin BKB inançlarının yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

YEBÖ-A alt boyutlarından oluşturulan YEBÖ-A toplam puan ve YEBÖ-B alt boyutlarından oluşturulan YEBÖ-B toplam puanı bağımsız değişkenler olarak, BKB inanç skoru ise bağımlı değişken olarak alınarak yeni bir regresyon modeli oluşturuldu. Oluşturulan model anlamlıdır ve varyansın %23.2'sini açıklamaktadır, $R^2=0.23$, $F(1,291)=44.17$, $p<0.001$. Buna göre, YEBÖ-A ($\beta=0.30$, $t(291)=4.86$, $p<0.001$) ve YEBÖ-B ($\beta=0.24$, $t(291)=3.83$, $p<0.001$) birlikte değerlendirildiği zaman her ikisi de BKB inançları üzerinde yordayıcı rolü olan değişkenler olarak bulunmuştur.

KPE alt boyutlarından (dominant/kontrolcülük, kinci/benmerkezcilik, soğuk/mesafelilik, sosyal çekiniklik, kendine güvenmeme/girişken olmama, aşırı uyumluluk, kendini feda etme, intrusif/muhtaçlık) oluşturulan toplam puan değişkeni bağımsız değişken, BKB inançları bağımlı değişken olarak alınarak basit doğrusal regresyon analizi yapıldı. Yapılan modele göre kişilerarası toplam puan değişkeni BKB inanç değişkeninin anlamlı bir yordayıcısıdır, $\beta=0.63$, $t(291)=13.90$, $p<0.001$. Ayrıca, kişilerarası problemler değişkeni varyansın %40.6'sını açıklamaktadır, $R^2=0.41$, $F(1,291)=193.328$, $p<0.001$.

KPE alt boyutlarının BKB inançlarını yordayıcılık özelliği için tüm alt boyutlar bağımsız, BKB inançları ise bağımlı değişken olarak alınarak bir diğer regresyon modeli oluşturuldu. Oluşturulan model anlamlıdır ve varyansın %41.1'ini açıklamaktadır, $R^2=0.41$, $F(1,291)=25.04$, $p<0.001$. Modeli anlamlı kılan kişilerarası davranışlar incelendiği zaman ise, dominant/kontrolcülük $\beta=0.23$, $t(291)=4.11$, $p<0.001$, soğuk/mesafelilik $\beta=0.19$, $t(291)=2.97$, $p<0.01$, sosyal çekiniklik $\beta=0.16$, $t(291)=2.59$, $p<0.05$, aşırı uyumluluk $\beta=0.14$, $t(291)=2.06$, $p<0.05$ alt boyutlarının BKB inançları üzerinde yordayıcı rolleri bulunmuştur.

BÖLÜM 4

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada, genç yetişkinlerin algıladıkları ebeveyn biçimleri ve kişilerarası problemleri ile BKB inançları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular literatürdeki çalışmalar göz önüne alınarak tartışılmış olup, çalışmanın sınırlılıklarına ve önerilere de yer verilmiştir.

Mevcut çalışma, cinsiyete göre BKB inançlarının anlamlı bir farklılığını desteklememektedir. BKB'nin genel işlevsizlik derecesinin cinsiyete göre farklılık göstermediğini destekleyen araştırmalar bulunmaktadır (Zlotnick, Rothscild ve Zimmerman, 2002; Wilson ve ark., 2007). Buna karşılık, kadınların erkeklere göre iki kat daha fazla BKB tanısı aldığını destekleyen araştırmalar da vardır (Black, Gunter, Allen, Blum, Arndt, Wenman ve Sieleni, 2007; De moor ve ark., 2009). BKB'nin görünümüne ilişkin kadın cinsiyete yönelik önyargı ise alanyazında sıklıkla tartışmalara konu olmuştur (Bjorklund, 2006). De moor ve arkadaşları (2009), BKB'li kadınların erkeklere göre daha fazla duygusal istikrarsızlık, benlik sorunları ve olumsuz ilişkilermeler, erkeklerin ise kadınlara göre daha fazla kendine zarar verme davranışlarına sahip olduklarını belirtmişlerdir (De moor ve ark., 2009). Bir diğer çalışma ise, cinsiyetin BKB görünümünde sadece eyleme koyma davranışlarında bir farklılık olduğunu ancak genel tabloda iki cinsiyetin de farklılıktan çok benzerliğe sahip olduğunu öne sürmüştür (Johnson, Shea, Yen, Battle, Zlotnick, Sanislow, Grilo, Skodol, Bender, McGlashan ve Gunderson, 2003). BKB inançlarının cinsiyete göre farklılık göstermemiş olmasının bir diğer sebebi ise alanyazındaki araştırmaların BKB tanı grupları, mevcut çalışmanın ise klinik olmayan bir örneklem grubu ile çalışmış olması olabilir.

Genç yetişkinlerin BKB inançları yaş gruplarına göre anlamlı düzeylerde farklılaşmamaktadır. Morgan ve arkadaşları (2013) BKB spektrumunun gençlerde,

sıklıkla olgun yetişkinlere (45-68) göre daha şiddetli olduğunu öne sürmüştür (Morgan, Chelminski, Young, Dalrymple ve Zimmerman, 2013). Alan yazında bir başka çalışmada, BKB'ye ilişkin kimlik sorunlarının 18-35 yaş aralığında 36-90 yaş aralığına göre daha şiddetli olduğunu bulmuştur (De Moor ve ark., 2009). Yaş değişkeninin diğer araştırmalara göre anlamlı bulunmamasının sebebi diğer araştırmaların yaşı farklı gruplandırılması ile ilişkili olabilir. Aynı zamanda, 19-39 yaş aralığı De moor ve arkadaşlarının (2009) risk ve şiddetli grup olarak sınıflandırdığı 18-35 yaş grubu ile de uyuşmaktadır. Bu da yaş grubunun tümünün şiddetli gruba ait olması ve dolayısıyla kendi içinde farklılaşmamasının bir sebebi olarak görülebilir.

İş sahibi olan ve olmayan grupların BKB inançları mevcut çalışma bulgularına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. BKB özelliklerine sahip bireylerin yüksek düzeylerde çalışmayan grup olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır (Snyder, Goodpaster, Pitts, Pokorny ve Gustin, 1985). Bazı araştırmalar ise, BKB'li bireylerin işsizlik değerlerinin kendi içlerinde yarı yarıya olduğunu öne sürmüştür (Sansone ve Sansone, 2012). Mevcut çalışma BKB'yi bozukluk olarak değil, kişilik özelliği olarak çalışmıştır. İş değişkeninin ise kendilik ve kişilerarası işlevsellik spektrumunda bozulma derecesine göre farklılık göstereceği bu çerçevede söylenebilir.

BKB inançları en son mezun olunan okul derecesine göre farklılık göstermemektedir. Eğitimin BKB özellikleri ile ilişkili olmadığını destekleyen araştırmalar alanyazında yer almaktadır (Synder ve ark., 1985; Wolf, Stiglmayr, Bretz, Lammers ve Auckenthaler, 2007). BKB sıklıkla duygusal süreksizlik ve işlevsiz sosyal ilişkiler ile anılmaktadır (Fertuck, Jekal, Song ve Wyman, 2009: Hill ve ark., 2008). Ancak, BKB veya BKB özelliklerinin eğitim düzeyine göre farklılaştığını destekleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Mevcut çalışma, BKB inançlarının katılımcıların gelir düzeylerine göre farklılık göstermediğini desteklemektedir. Buna göre, bireylerin farklı maddi koşullara sahip olmalarının BKB inançları üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır. BKB özelliklerine sahip çocuk ve ergenlerin gelecekte zorlu ekonomik sıkıntılar yaşayabileceklerini öne süren bulgular vardır (Winsper, Marwaha, Lereya, Thompson, Eyden ve Singh, 2015). Ancak, boylamsal bir çalışma sonucu elde

edilen bir bulguya rastlanmadığı için bu pek geçerli görülmemektedir. Stresli yaşam olayları ve işlevsiz kişilik özelliklerini değerlendiren bir diğer araştırma ise ekonomik koşulların kişilik patolojileri ile ilişkili olmadığını öne sürmüştür (Powers, Gleason ve Oltmanns, 2013).

Mevcut çalışma, algılanan anne ve baba olumsuz ebeveyn biçimlerinin BKB inançları üzerinde yordayıcı bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Araştırmanın teorik arka planına göre, güvenli bağlanma, bağımsızlık, kimlik hissi, özgürlük ve gerçekçi sınırlar gibi temel çocukluk ihtiyaçlarının ebeveynler tarafından karşılanmaması veya çok fazla karşılanması yetişkinlik psikopatolojisinin yapı taşlarını oluşturmaktadır. Young ve arkadaşları (2003), bakım verenler ile erken dönem deneyimlerin bireyin yetişkinlikte kendisini, başkalarını ve dünyayı algılamakta kullandığı temel inançlar geliştirmelerinde önemli rol oynadığını ve bu inançların psikopatolojinin yapı taşları olduğunu öne sürmüştür (Young ve ark., 2003). Mevcut çalışma bulguları, her iki ebeveynle ilişkin algılanan olumsuz ebeveyn biçimlerinin BKB inançları geliştirmede ki yordayıcı rolünü ortaya koymaktadır. Buna göre, araştırmaya katılan genç yetişkinlerin sahip olduğu çaresizlik, bağımlılık, güvensizlik ve diğerleri karşısında kendilerini tehditlerden korumaya yönelik BKB inançlarının temelini geçmişte deneyimledikleri olumsuz ebeveyn davranışları oluşturabilmektedir. Mevcut çalışma bu kapsamda alanyazında ebeveyn biçimleri ve BKB geliştirme riskini inceleyen diğer çalışmalar ile tutarlı bulguları desteklemektedir (örn. Young ve ark., 2003; Johnson ve ark., 2006; Afifi ve ark., 2011; Cheng ve ark., 2011; Schuppert ve ark., 2015; Soloff ve Millward, 1983; Jordao ve Ramires, 2010).

Hernandez ve arkadaşları (2012), BKB gelişimi için çocukluk çağı fiziksel ihmal ve istismarın önemini vurgulamış, ancak ebeveyn biçimlerinin bu ilişkide bir rolü olmadığını öne sürmüştür (Hernandez ve ark., 2012). Mevcut çalışma bulguları, ebeveyn biçimlerinin BKB inançları ile ilişkisini destekler nitelikte olup, bu araştırma ile uyuşmamaktadır. Duygusal ve fiziksel istismar içeren çocukluk çağı travmalarının BKB geliştirme riski üzerindeki etkisi alanyazında sıklıkla yer almış, bu sayede istismar içeren çocukluk çağı deneyimleri konusunda duyarlılık oldukça artmıştır (örn. Lobbstaël ve ark., 2005). Ancak, BKB söz konusu olduğu zaman duygusal ve fiziksel istismar gibi olumsuz ebeveyn biçimlerinin de kişilik

gelişimi üzerindeki etkisi son yıllarda yürütülen çalışmalar ile önem kazanmıştır. Afifi ve arkadaşları (2011), bireylerin BKB geliştirme riskini değerlendirirken ebeveyn fiziksel ve duygusal ihmalinin, duygusal ve fiziksel istismar kadar önemli olduğunu savunmuştur (Afifi ve ark., 2011). Bu bağlamda, mevcut çalışma bulguları da cinsel istismar içeren talihsiz erken çocukluk deneyimleri gibi olumsuz anne ve baba ebeveyn biçimlerinin de yetişkinlikte BKB özelliklerinin gelişimi için önemli bir rol oynadığını bir kez daha vurgulamaktadır.

Olumlu ebeveynliğin sağlıklı kişilik gelişimine, olumsuz ebeveyn biçimlerinin ise işlevsiz kişilik gelişimlerine yol açabildiği daha önce başka araştırmalara da konu olmuştur (örn. Johnson ve ark., 2006; Cheng ve ark., 2011). Alanyazında özellikle ebeveynlerinden sadece birinin kişilik bozukluğuna sahip bireylerin kontrol gruplarına göre daha fazla psikolojik belirtiler ve kişilik bozukluklarına sahip olma riskine sahip olduğunu öne süren araştırmalar bulunmaktadır (Cheng ve ark., 2011; Schuppert ve ark., 2012). Bu da istikrarlı ve patolojik olmayan ebeveyn davranışlarının sağlıklı kişilik gelişimi için önemini ortaya koymaktadır.

Mevcut çalışmanın bir diğer değerli bulgusu ise, anne ebeveyn biçimleri gibi baba ebeveyn biçimlerinin de BKB inençlarını yordayıcı rolünü ortaya koymasıdır. Bowlby (1973), bağlanma kuramı ile bakım veren ve çocuk ilişkisinin yetişkinlikte güvensiz kişilerarası ilişkilenmelere kadar varan önemli rolü üzerine değerli çıkarımlarda bulunmuştur (Bowlby, 1973). Bowlby ve diğer psikoloji kuramcıları (örn. Kernberg, 1980; Winnicott, 2013) çocuğun sağlıklı kişilik gelişimi için sıklıkla sadece anne-çocuk etkileşimlerine odaklanmıştır. BKB'li bireylerin annelerinin çocuk yetiştirme aşamasında fazla katılımlı, babaların ise az katılımlı olduğunu öne süren ampirik çalışmalar bulunmaktadır (Soloff ve Millward, 1983). Kişilik bozuklukları semptomları geliştirme riski üzerine yapılan çalışmalar ise baba ebeveyn biçimlerinin de kişilik bozuklukları veya bozukluklara ilişkin kişilik özellikleri gelişiminde etkili olduğunu desteklemektedir (Yu ve ark., 2007; Cheng ve ark., 2011). Mevcut çalışma da hem anne hem de baba ebeveynliğin BKB inançlarını yordayıcı rolünü destekleyerek, anne gibi baba ebeveyn biçimlerinin de kişilik gelişimi için önemine dikkat çekmektedir. Son yıllarda baba ebeveynliğin de

sağlıklı kişilik gelişimi için önemli olduğunun dikkat çekmesi ise çocuk yetiştirme süreçlerine baba ebeveynlerin dahil olma düzeylerinin artışı ile ilişkili olabilir.

Mevcut çalışma, anne ve babaya ilişkin YEBÖ alt boyutlarından küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik biçimlerinin BKB inançları üzerinde yordayıcı rolünü desteklemektedir. BKB özellikleri ve istikrarsız benlik saygısının güçlü ilişkisi sıklıkla araştırmalar tarafından ele alınmıştır (örn. Zeigler-Hill ve Abraham, 2006; De Moor ve ark., 2009). Erken çocuklukta anne ve baba davranışlarının küçümseyici/kusur bulucu özellikler ile karakterize olmasının çocukların istikrarlı bir benlik saygısı gelişimini engelleyebileceğini düşündürmektedir. Mevcut çalışmada, katılımcılar küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlerini “beni çok eleştirdi”, “bana salak ve beceriksizmişim gibi davrandı” gibi davranışlar ile tanımlamışlardır. Buna göre, küçümseyici/kusur bulucu ebeveyn deneyimleri katılımcıların çaresizlik, bağımlılık, güvensizlik ve diğerleri karşısında kendisini tehditlerden korumaya yönelik işlevsiz BKB inançları geliştirmeleri için önemli bir etken olarak bulunmuştur. BKB ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalar da ebeveyn eleştirisinin BKB özellikleri ile ilişkisini destekleyici yöndedir (Whalen, Malkin, Freeman, Young ve Gratz, 2015). Buna ek olarak, küçümseyici/kusur bulucu ebeveyn biçimi ve benlik saygısının BKB inançlarını beraber yordayıcı rolü daha kapsamlı bir şekilde incelenebilir.

Araştırma bulguları, hem anneye hem de babaya ilişkin YEBÖ alt boyutlarından aşırı koruyucu/evhamlı ebeveyn biçimlerinin yetişkinlikte BKB inançlarını yordayıcı rolünü ortaya koymuştur. Aşırı koruyuculuk içeren ebeveynliğin işlevsiz kişilik gelişimi ile güçlü ilişkisi araştırmalar tarafından desteklenmiştir (Cheng ve ark., 2011). Alanyazındaki diğer çalışmalar da, annenin aşırı koruyucu ve dahil olma (Schuppert ve ark., 2015; Soloff ve Millward, 1983), babanın aşırı koruyucu ve özerklik inkarı içeren ebeveynliğinin spesifik olarak BKB gelişimi için risk oluşturduğunu bulmuştur (Yu ve ark., 2007). BKB teorileri koruma eksikliği (Jordao ve Ramires, 2010) içeren ebeveyn biçimlerinin de BKB için bir risk faktörü olduğunu öne sürmektedir. Koruma eksikliğinin kişilik patolojilerine yol açtığı bilinmesi, aşırı koruyuculuk içeren ebeveynliğin riskli olmayacağını düşündürmektedir. Soygüt ve Çakır (2009), aşırı koruyucu ebeveyn tarzının toplumumuzda faydalı ve işlevsel bir tarz olarak benimsendiğini öne

sürmüştür (Soygüt ve Çakır, 2009). Aşırı koruyuculuk içeren ebeveynlik Türk toplumunda zararsız ve olumlu bir ebeveynlik biçimi gibi görünmektedir. Ancak, aşırı koruyuculuk ile karakterize ebeveyn biçimlerinin deneyimlenmesi, çocukların keşif deneyimlerini ve eyleme yönelik başa çıkma stratejileri geliştirmesini engellemektedir (Cheron, Ehrenreich ve Pincus, 2009). Eyleme yönelik başa çıkma stratejileri geliştirmemiş bir çocuğun yetişkinlikte muhtaçlık ve zayıflık ile karakterize BKB inançları geliştirmesi beklenmektedir.

Çalışma bulguları, YEBÖ-A alt boyutlarından aşırı izin verici/sınırsız ebeveynlik biçimi BKB inançları üzerindeki yordayıcı rolünü ortaya koymuştur. Genç yetişkin katılımcılar annelerine yönelik aşırı izin verici/sınırsız ebeveyn deneyimlerini disiplin ve sorumluluk eksikliği ile karakterize olarak tanımlamışlardır. Buna göre, annelerini disiplinsiz ve sorumluluk sahibi olmayan ve çocuklarına da disiplin ve sorumluluk sahibi olma alanlarında yol gösterici olamayan ebeveynlik biçimi çaresizlik, bağımlılık, güvensizlik ve diğerleri karşısında kendisini tehditlerden korumaya yönelik BKB inançlarını yordamaktadır. Specht ve arkadaşları (2009) yürüttükleri çalışmada, anneye yönelik algılanan ret ve gevşemiş sınırların BKB geliştirme riskini artırıcı olduğunu öne sürmüştür. Ebeveyn-çocuk ilişkisinde sınır koymama ve disiplinsizlik çocuk tarafından ret olarak deneyimlenebilmektedir (Spect ve arkadaşları, 2009). Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynliğin BKB inançları için olumsuz sonuçları mevcut çalışma tarafından daha önce tartışılmıştı. Aşırı koruyucu ve aşırı izin verici/sınırsız olma gibi iki farklı uç ebeveynliğin BKB inançlarını yordayıcı rolünün olması Young ve arkadaşlarının (2003) çocukluk temel ihtiyaçlarının karşılanmaması veya çok fazla karşılanmasının erken dönem uyum bozucu şemaların gelişiminde önemli rolüne örnek olarak verilebilir. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynliği bu çerçevede korunma ihtiyaçlarının çok fazla karşılanması ve çocuğun özerk bir birey olarak gelişmemesi olarak ele alır isek, aşırı izin verici/sınırsız ebeveynliğin ise çocuğun korunma duygusunun hiç karşılanmaması, serbest bırakılması ve buna bağlı ret algılaması olarak ele alabiliriz. Bir ebeveyn biçimi ihtiyaçları özgürlük kısıtlamalarına, bağımlılık ve itaatkar olma sorunlarına yol açacak derecede aşırı karşılarken diğeri ise hiç karşılamamakta ve çocuğa duygusal ve fiziksel ihmal deneyimini yaşatmaktadır.

Hem anneye hem de babaya ilişkin YEBÖ alt boyutlarından koşullu/başarı odaklı ebeveyn biçimi BKB inançları ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkidir. Ancak, YEBÖ alt boyutları ile oluşturulan modele göre sadece YEBÖ-B'ye ilişkin koşullu/başarı ebeveyn biçiminin BKB inançları üzerinde yordayıcı rolü vardır. Buna göre, babanın çocuğa yönelmiş koşullu/başarı odaklı beklentisi yetişkinlikte bağımlılık, güvensizlik ile karakterize BKB inançları geliştirme üzerinde güçlü bir etkisi yaratabilmektedir. Young ve arkadaşları (2003) şema modeli kapsamında koşullu/başarı odaklı ebeveyn biçimini çoğunlukla narsisistik kişilik bozukluğu ile ilişkilendirmiştir (Young ve ark., 2003). Alan yazında ise bu iki bozukluğun komorbid özelliklerine ilişkin çalışmalar bulunmaktadır (Diomand, Levy, Fisher-Kern, Cain, Doering, Hörz ve Buchheim, 2014). Alanyazında baba koşullu/başarı odaklı ebeveynlik ve BKB ilişkisine dair bir bulguya rastlanmamıştır, lakin ebeveyn koşulsuz kabulünün çocuğun sağlıklı kişilik gelişimi için temel ihtiyaçlarından olduğu bilinmektedir (Önder ve Gülay, 2007). Dolayısıyla koşul içeren ebeveyn biçiminin BKB inançları üzerinde etkisi olması beklenebilir bir bulgudur.

Hem anne hem de babaya yönelik YEBÖ alt boyutlarından cezalandırıcı ebeveyn biçimi ve BKB inançları arasındaki korelasyon ilişkisi anlamlı ve pozitif yöndedir, fakat tüm diğer YEBÖ alt boyutları ile oluşturulan modele göre cezalandırıcılık alt boyutunun BKB inançları üzerinde yordayıcı rolü bulunmamaktadır. Bu bulgu ilk bakışta Stepp ve arkadaşlarının (2014) cezalandırıcı ebeveynlik ve BKB arasındaki ilişkiyi destekleyen araştırması ile uyuşmuyor gibi görünmektedir. Ancak, kendileri çalışma sonucunda iki değişken arasındaki ilişkiyi tanımlarken ilişkiyi destekleyen sadece zayıf desteğin bulunmakta olduğunu belirtmişlerdir (Stepp ve ark.,2014). Dolayısıyla, bu da cezalandırıcı ebeveynlik ile BKB ilişkinin çok güçlü olmadığı anlamına da gelebilmektedir. Mevcut çalışma bulguları da iki değişken arasındaki ilişkinin pozitif ve anlamlı olduğunu destekler niteliktedir, fakat cezalandırıcılık içeren ebeveynliğin BKB inançları üzerinde yordayıcı rolünü desteklememektedir. İki değişken arasında ilişkinin bulunması, ama bu ilişkinin yordayıcılık içermemesi Stepp ve arkadaşlarının (2014) ilişkiyi tanımlarken kullandıkları “zayıf” destek kapsamında değerlendirilebilir. Ayrıca, araştırmanın örnekleminin 14-17 yaş aralığındaki cinsiyeti sadece kadın ve ergen bireylerin oluşturması, mevcut çalışmanın ise katılımcılarını her iki cinsiyetten genç yetişkinlerin oluşturması da bu farklılığı yaratan başka bir faktör olabilir.

BKB'nın teorik arka planı sömürücü/istismar edici ebeveyn biçimi ile BKB şiddetinin ilişkisini destekleyici yöndedir (Jordao ve Ramires, 2010; Battle ve ark., 2014; Afifi ve ark., 2011). Mevcut çalışma bulguları ise, sömürücü ve istismar edici ebeveyn biçimleri ile BKB inançları arasında herhangi bir ilişki bulmamıştır. İstismar deneyimlerinin kişilik bozukluklarını yordayıcı rolü sıklıkla çalışılmıştır (Jordao ve Ramires, 2010; Battle, 2004). Mevcut çalışma BKB'yi tanı grubu ile değil, klinik olmayan bir örneklem ile çalışmıştır ve bu çerçevede kişilik bozukluğu tanısı bildiren bireyleri araştırmaya dahil etmemiştir. Aynı zamanda, YEBÖ sömürücü/istismar edici ebeveyn biçimi maddeleri “öldü veya beni terk etti” gibi tanımlamalar içermektedir. Araştırma veri setine ebeveynlerinden herhangi biri sağ olmayan katılımcılar dışlama kriterleri kapsamında dahil edilmemiştir. Dolayısıyla, sömürücü/istismar edici ebeveynlik ve BKB inançları kapsamlı bir şekilde değerlendirilememiştir. Bir diğer yandan, 21 çalışma ile yürütülen meta-analizi çalışması çocukluk çağı istismarının BKB risk faktörü olduğunu, ancak nedensel bir bakış açısıyla bu iki değişkenin ilişkisinin açıklanamadığını öne sürmüştür (Fossati, Amar, Raoux, Ergis ve Allilaire, 1999).

YEBÖ-A duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik ve BKB inançları anlamlı ve pozitif yönde ilişkidir, ancak BKB inançlarını yordayıcı rolü bulunmamaktadır. Buna karşılık, YEBÖ-B duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik ile BKB inançları arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Katılımcıların YEBÖ-B duygusal yoksunluktan aldığı puanların ortalamaları, YEBÖ-A duygusal yoksunluk puanlarından daha fazladır. Bu bulgu toplumumuzda sık rastlanan ve klinik ortamda da gözlemlenen baba ebeveynin anne, çocuk ve baba üçgenine daha az duygusal olarak dahil olmasının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Duyguları çocuklar ile paylaşma yeteneğinin az olması ile tanımlanan değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik ile BKB inançları ile yine anlamlı ve pozitif yönde ilişkidir. Ancak, değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçimi BKB inançlarını yordamamaktadır. Alanyazında duygusal kopukluk (Specth ve ark., 2009), daha az duygusal sıcaklık (Schuppert ve ark., 2012) veya duygusal terk (Jordao ve Ramires, 2010) gibi değişkenler ile BKB arasındaki ilişkileri destekleyen araştırmalar sıklıkla yer almaktadır. Laporte ve Guttman (1996) annenin duygusal olarak istikrarsız olması ile BKB arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir (Laporte ve Guttman, 1996). Bu annenin duygusal

olarak ara sıra varlığı, ara sıra ise yokluğu olarak yorumlanabilmektedir. Duygusal olarak var olan ve olmayan ebeveynlerin birleştirilememesi, tek başına duygusal yoksunluğun veya duyguları bastıran ebeveynliğin bu ilişkide yordayıcı rolü olmaması için bir sebep olabilir. Ayrıca, alanyazında bu iki değişkenin ilişkisini destekler nitelikte olan çalışmalar (örn. Specht ve ark., 2009; Schuppert ve ark., 2012) BKB tanı grupları ile çalışmıştır. Mevcut çalışmanın örneklemini klinik olmayan genç yetişkin katılımcıların oluşturması bu bulgunun alanyazındaki çalışmalar ile tutarlı olmamasının bir diğer sebebi olabilir.

Anneye ve babaya ilişkin YEBÖ alt boyutlarından kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçimleri BKB inançlarını yordamamaktadır. Çalışma kapsamında kullanılan YEBÖ kuralcı/kalıplayıcı ebeveynliği “her şey onun kurallarına göre olmalıydı”, “pek çok alanda mükemmelliyetçiydi”, “ona göre her şey olması gerektiği gibi olmalıydı” gibi tanımlamalar ile değerlendirmiştir. Specht ve arkadaşları (2009) gevşemiş sınırların ve disiplinsizliğin hakim olduğu ebeveynlik biçimi ile BKB semptomları arasındaki ilişkiyi kendi çalışmaları ile desteklemiştir (Specht ve ark., 2009). Mevcut çalışma bulguları, aşırı izin verici/sınırsız anne ebeveynliğin BKB inançlarının güçlü bir yordayıcısı olduğunu öne sürmüştür. Bu kapsamda BKB inançları ile disiplinsizlik içeren ebeveynlik modeli yakından ilişkidir. Dolayısıyla disiplin içeren kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik biçiminin yordayıcı rolüne ilişkin bulguların desteklenmemesi bu kapsamda beklenebilir.

Hem anneye yönelik hem de babaya yönelik YEBÖ alt boyutlarından kötümser/endişeli ebeveynlik biçimi BKB inançlarını yordamamaktadır. Buna göre, endişeli, korkulu ve hayata karamsar bir bakış açısıyla bakan öfkeli ebeveynlik biçimlerinin BKB inançlarını yordayıcı rolü yoktur. Alanyazında çalışmalar, kötümser tutumların çocuğun da kötümser tutumlarına sebep olabildiğini desteklemektedir (Hasan ve Power, 2002). Bu çerçevede mevcut çalışmada kötümser ebeveynlik ile güvensizlik, bağımlılık ve tehditten korunmaya karşı işlevsiz inançlar arasında pozitif yönde korelasyon ilişkileri bulmuştur. Ancak, bu iki değişken arasında yordayıcılık içeren bir ilişki bulamamıştır.

Mevcut çalışma bulguları KPE toplam puanının BKB inançları üzerinde yordayıcı rolünü ortaya koymaktadır. Bu bölümde KPE ile BKB inançları arasındaki ilişkilere ait bulgular alan yazındaki araştırmalar ışığında tartışılmıştır.

Araştırmaya katılan genç yetişkinlerin kişilerarası problemleri davranışları kendilerinin güvensizlik, bağımlılık, diğerleri karşısında kendini tehditlerden korumaya yönelik işlevsiz BKB inançlarının yordayıcısıdır. Alanyazında BKB ile KPE'lerin ilişkisini destekler nitelikte mevcut çalışma gibi araştırmalar sıklıkla bulunmaktadır (örn. Hilsenroth ve ark.,2007; Salzer ve ark., 2013; Barnow ve ark., 2009;Stepp ve ark., 2011;Dammann ve ark., 2016). Kişilerarası ilişkilerde problemlerin ve bu problemlerin kişilerde yarattığı sıkıntı düzeyinin en yoğun ve şiddetli olarak görüldüğü kişilik bozukluğu diğer tüm diğerleri ile karşılaştırıldığı zaman literatürde BKB olarak ele alınmaktadır (Stepp, 2011; Barnow, 2009). BKB'yi kişilik özelliği olarak çalışan araştırmacılar da, BKB özelliklerinin BKB teorileri ile tutarlı olarak olumsuz ilişkilendirmeler ile güçlü ilişkisini destekler niteliktedir (De moor ve ark., 2009; Peters ve ark., 2013). Yine BKB'yi işlevsiz inançlar olarak çalışan araştırmalar da, BKB inançları ve KPE'ler arasında diğer araştırmalar ile benzer sonuçlara ulaşmıştır (Akyunus ve ark., 2018; Akyunus ve Gençöz, 2016). BKB teorileri dürtüsellik, duygusal düzensizlik ve işlevsiz zihinselleştirme gibi bozulmuş yapıların, kişilerarası davranışların altında yatan sebepler olarak görmektedir (Euler ve ark., 2019; Akyunus ve ark., 2018). Bilişsel teoriler ise, kişilerin kişilerarası davranışlarını destekler nitelikte aldığı yanıtların işlevsiz inançlarını da sürdürdüğünü olduğunu öne sürmektedir (Pretzer ve Beck, 2004). Yine başka teorisyenlerde BKB inançlarının kişilerarası problemler ile sürdürdüğünü öne sürmektedir (Lazarus ve ark., 2014). Bu kapsamda kişilerarası problemlerin BKB inançları üzerindeki yordayıcı rolü alanyazındaki araştırmalar ile tutarlıdır.

Leihener ve arkadaşları (2003), BKB'li katılımcılar ile çalışmaları sonucunda bu bozukluk ile karakterize kişilerarası davranış örüntülerini sınıflandırmıştır (Leihener ve ark., 2003). Ardından diğer araştırmacılar tarafından kişilerarası davranış örüntüleri tanı grubu ile değil, klinik olmayan bir örnekleme kişilik özelliği olarak çalışılmış ve benzer kişilerarası davranış örüntüleri tespit edilmiştir (Ryan ve Shean, 2007). Mevcut çalışma da BKB teorileri ile tutarlı olarak BKB ile karakterize kişilerarası problemlerin sadece tanı grubunda değil, aynı zamanda klinik olmayan örneklemlerde de gözlemlendiğini ortaya koymaktadır.

KPE toplam puanının yanı sıra, KPE alt boyutları incelendiği zaman tüm alt boyutlar BKB inançları ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkidir. Bu bulguya göre, araştırmaya katılan genç yetişkinlerin kişilerarası işlevsiz davranışları arttıkça, BKB inançları da aynı yönde artmaktadır. KPE alt boyutları ile oluşturulan regresyon modeline göre ise bazı KPE alt boyutlarının BKB inançları üzerinde yordayıcı rolü var iken, bazılarının ise bulunmamıştır. Alanyazında BKB ve KPE alt boyutları arasındaki ilişkileri inceleyen araştırma bu bulguların farklılaştığına dikkat çekmektedir (örn. Ryan ve Shean, 2007; Hilsenroth ve ark., 2007) Bunun bir sebebi BKB ile karakterize davranış örüntülerinin kişiden kişiye farklı görünümünün olması olarak ele alınmaktadır (Leihener ve ark., 2003). Yine bu farklılığın bir diğer sebebi ise farklı araştırmacılar tarafından kullanılan farklı ölçme araçları ve ölçeklerin uygulandığı örneklem gruplarının farklı olması olabilir. Bu kapsamda, KPE alt boyutlarının BKB inançlarını yordayıcı rolüne ilişkin bulgular alanyazındaki araştırmalar ışığında tartışılmıştır.

KPE alt boyutlarından dominant/kontrolçülük, diğer alt boyutlar ile oluşturulan regresyon modeline göre BKB inançlarını yordamaktadır. Buna göre genç yetişkinlerin saldırganlık, agresiflik, manipülasyon ve çatışmalar ile karakterize kişilerarası davranış örüntülerinin BKB inançları üzerinde yordayıcı rolü bulunmaktadır. Alanyazında bu bulgu ile tutarlı bulguları destekleyen araştırmalar çoğunluktadır (Ryan ve Shean, 2007; Leineher ve ark.,2003; Salzer ve ark., 2013; Dammann ve ark., 2016). KPE alt boyutlarından sosyal çekiniklik BKB inançlarının bir diğer yordayıcısı olarak bulunmuştur. Buna göre, genç yetişkinlerin sosyalleşme konusunda yaşadığı zorluklar aynı zamanda sahip oldukları BKB inançlarını yordamaktadır. Sosyal olarak kaçınan davranışlar ile BKB'nin yakından ilişkili olduğunu destekleyen araştırmalar bulunmaktadır (Salzer ve ark., 2013). Yine bir başka araştırma, mevcut çalışma ile aynı ölçme aracı olan KPE'yi kullanarak BKB ile sosyal çekiniklik alt boyutunu ilişkili bulmuştur (Dammann ve ark., 2016). KPE alt boyutlarından aşırı uyumluluk tüm diğer alt boyutlar ile birlikte değerlendirildiği zaman BKB inançlarının bir diğer yordayıcısı olarak bulunmuştur. Kişilerarası ilişkilerde kendilerini başkalarını incitmemek adına kızgınlığını belli etmeyen, başkalarının kendisinden faydalanmasına izin veren ve hayır demekte zorlanan davranışlar ile tanımlayan genç yetişkinlerin bu tarz davranışlarının BKB inançları üzerinde yordayıcı rolü vardır. Alan yazında yapılan bir çok çalışma, aşırı

uyumlu ve sömürülebilir kişilerarası davranışlar ile BKB arasındaki ilişkiyi mevcut çalışma gibi destekler niteliktedir (örn. Hilsenroth ve ark., 2007; Salzer ve ark., 2013; Ryan ve Shean, 2007; Dammann, 2016). KPE alt boyutlarından soğuk-mesafelilik ise tüm diğer alt boyutlar ile oluşturulan modele göre BKB inançlarının bir diğer yordayıcısı olarak bulunmuştur. Bu bulguya göre, kişilerarası ilişkilerde sıcaklık, şefkat ve yakınlığı zor bulan genç yetişkinlerin bu tarz kişilerarası davranışları BKB inançlarını yordamaktadır. Bu bulgu, Leihener ve arkadaşları'nın (2003) ampirik çalışma bulgularına dayanarak sınıflandırdığı BKB ile karakterize kişilerarası davranış örüntülerinden otonom alt tipi ile tutarlıdır. Otonom alt tipinde bireyler kendilerini ilişkilerde soğuk, şefkat ve yakınlık hissetmenin zor olduğu bireyler olarak tasvir etmektedirler (Leihener ve ark., 2003). BKB'yi klinik olmayan örneklem ile BKB inançları olarak çalışan bir başka araştırmada, yine BKB inançlarının KPE'nin soğuk-mesafeli alt boyutu ile ilişkili bulmuştur (Akyunus ve Gençöz, 2016). DSM 5'te de terk edilmeye karşı hassasiyet BKB ile ilişkili tanı ölçütlerinden biridir (APA, 2013). Bu kişilik özellikleri taşıyan bireylerin terk edilmeye karşı hassasiyetleri, yakınlık içeren ilişkiler kuramamalarının bir sebebi olarak görülebilir.

KPE'nin kinci/benmerkezci alt boyutu BKB inançları ile pozitif yönde ilişkidir, ama kinci/benmerkezci alt boyutunun BKB inançları üzerinde yordayıcı rolü bulunmamaktadır. Alanyazında kinci kişilerarası davranışların BKB ile ilişkisini destekleyen (Salzer ve ark., 2013; Dammann ve ark., 2016) ve desteklemeyen (Hilsenroth ve ark., 2007) araştırmalar bulunmaktadır. BKB'nin teorik arka planı BKB ile ilişkili KPE'lerin kişiden kişiye farklılaşabildiğini savunmaktadır (Ryan ve Shean, 2007; Leihener ve ark., 2003). Bu, mevcut çalışmanın alanyazındaki diğer araştırmalardan farklı bulguları desteklemesinin bir sebebi olarak görülebilir. Buna ek olarak, meta-analizi çalışmaları benmerkezci kişilerarası davranışlar ile grandiyöz narsisizmin güçlü ilişkisini destekler niteliktedir (Smith, Sherry, Chen, Saklofske, Flett ve Hewitt, 2016). Benmerkezci kişilerarası davranışların narsisistik kişilik özelliklerinin güçlü bir yordayıcısı olması ise, BKB inançlarını yordamamasının bir sebebi olabilir. Mevcut çalışma bulgularına göre, KPE alt boyutlarından intrusif-muhtaçlık BKB inançları ile pozitif ve anlamlı korelasyon ilişkisindedir. Ancak, intrusif-muhtaçlık BKB inançlarını yordamamaktadır. Buna göre, genç yetişkinlerin bilgileri kendine saklamayı zor

bulma ve insanlara fazlasıyla içini açma kişilerarası davranışları arttıkça aynı yönde BKB inançları da artmaktadır, ancak intrusif-muhtaçlık KPE alt boyunun BKB inançlarını üzerinde yordayıcı rolü yoktur. Alanyazında intrusif-muhtaçlık ve BKB'ye ilişkin semptomlar çerçevesinde yürütülen araştırmaların bazıları bu ilişkiyi destekler (Hilsenroth., 2007), bazıları ise desteklemeyen (Dammann ve ark., 2016; Salzer ve ark., 2013) niteliktedir. Bu bulgu kendini feda etme KPE alt boyutu ile birlikte tartışılacaktır. KPE alt boyutlarından kendini feda etme BKB inançları üzerinde yordayıcı rolü olmayan bir diğer kişilerarası problemdir. Alanyazında özellikle kendini feda etme ve BKB'ye ilişkin semptomların güçlü ilişkisini vurgulayan araştırmalar bulunmaktadır (Dammann ve ark., 2016, Hilsenroth ve ark., 2007). Türk toplumunda bireylerin kişilerarası ilişkilerinde içini fazlasıyla açmak, kendine ait bilgileri yakınlar ile paylaşmak veya kendini feda edecek nitelikte diğerlerinin ihtiyaçlarını ön plana almak olumsuz bir ilişkilenenin yanı sıra olumlu bir kişilerarası davranış olarak bilinmektedir. Bu kapsamda araştırmaların yapıldığı kültürlerin farklı olması, intrusif-muhtaçlık ve kendini feda etme alt boyutlarının BKB inançlarını yordamamasının bir sebebi olarak görülebilir. KPE alt boyutlarından kendine güvenmeme/girişken olmama kişilerarası davranışlar ile BKB inançları anlamlı ve pozitif yönde ilişkidir, ancak bu alt boyut BKB inançlarını yordamamaktadır. Alanyazında kendine güvenmeyen kişilerarası davranışlar ile BKB arasında ilişkileri destekleyen araştırmalar bulunmaktadır (Dammann ve ark., 2016; Salzer ve ark., 2013). İstikrarsız benlik saygısı ve BKB özellikleri arasındaki ilişkinin (Zeigler-Hill ve Abraham, 2006) bilinmesi, mevcut çalışmada da kendine güvenmeyen kişilerarası davranışların BKB inançları üzerinde yordayıcı rolü olabileceğini düşündürmüştür. Bununla tutarlı olarak, korelasyon analizlerinde BKB inançları ile en güçlü ilişkiler yine kendine güvenmeyen KPE alt boyutu ile BKB inançları arasında bulunmuştur. Tüm alt boyutlar ile oluşturulan modele göre bu alt boyutun yordayıcılık özelliğinin olmaması, başka bir alt boyutun kendine güvenmeme/girişken olmama KPE alt boyutu üzerinde daha fazla yordayıcılık rolü olmasından kaynaklanabilir. Bununla birlikte, mevcut çalışma klinik olmayan örneklem ile çalışmış ancak karşılaştırılma yapılan çalışmaların bir kısmı klinik örneklem ile yapılmıştır. Bu karşılaştırmanın amacı ise klinik olmayan örneklemde de, BKB teorileri ile benzer kişilerarası problemlerin gözlemlenebileceğini ortaya koymaktır. Dolayısıyla, bazı araştırma

bulgularının mevcut çalışma bulgularından farklı olması anlaşılabilir bir durum olarak görülmektedir.

4.1. Kısıtlılıklar

Bu çalışma, algılanan ebeveyn biçimleri, kişilerarası problemler ve BKB inançları ilişkisini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma kapsamında incelenen değişkenler Young Ebeveynlik Ölçeği, Kişilerarası Problemler Envanteri ve Kişilik İnanç Ölçeği BKB alt boyutu'nun ölçtüğü değerler ile sınırlıdır.

Araştırmanın örneklemini klinik olmayan grubun oluşturması sebebi ile kişilik bozuklukları tanı grubu araştırmaya dahil edilmemiştir. Klinik bir örneklem ile yürütülen bir araştırma aracılığıyla BKB ile ilgili daha genellenebilir bulgulara ulaşılabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda gelecek araştırmalar bu değişkenleri BKB tanı grubu ile çalışabilir.

Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise örneklem sayısıdır. Araştırma kapsamında 387 katılımcıdan veri toplanmıştır, ancak toplanan verilerin eksik olması veya katılımcıların araştırmanın dışlama kriterlerine dahil olması sebebiyle veri setine 293 katılımcı dahil edilmiştir. Örneklem sayısının düşük olması bu bağlamda araştırmanın bir diğer sınırlılığı olarak ele alınabilir. Gelecekteki araştırmalar bu değişkenleri daha geniş ve kapsamlı örneklemeler ile çalışabilir.

Araştırmada katılımcıların BKB inanç puanları medeni durum, 18 yaşından önce ebeveyn birlikteliği, psikiyatrik ilaç kullanımı ve aktif psikoterapi süreçleri grup içi karşılaştırmaları gruplar arası dağılım eşit olmadığından yapılamamıştır. Bu grupları karşılaştırmak için ileride araştırmalar demografik ve diğer verilerin eşit dağıldığı bir katılımcı grubuyla çalışabilir.

Araştırmada kullanılan tüm ölçekler öz bildirim dayalıdır. Katılımcıların ebeveyn davranışlarına ilişkin veriler, kendi algıladıkları haliyle ve öz bildirim dayalı olarak toplanmasının verileri yanıltıcı yönde etkili olabileceğini düşündürmektedir. Ebeveynler ile katılımcıların aynı anda araştırmaya dahil edilmesinin daha güvenilir ve genellenebilir bulguların edinimine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda gelecek araştırmalar ebeveyn biçimlerini, yarı-yapılandırılmış görüşmeler ile yapabilir.

Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ebeveynlerinden biri veya her ikisi sağ olmayan katılımcıların araştırmaya dahil edilmemesidir. Ebeveyni sağ olmayan bireylerin yetiştirilme esnasında başka bakım verenler ile kuracağı bağlar kapsamında araştırmaya sadece her iki ebeveyni de sağ olan olan katılımcılar dahil edilmiştir. Ancak, gelecek araştırmalarda ebeveyni sağ olmayan katılımcılar ile sağ olan katılımcılar birlikte değerlendirilerek, iki grup karşılaştırılması yapılabilir.

Araştırmada sömürücü/istismar edici ebeveynlik ölçümü “beni terk etti veya öldü” gibi tanımlamalar ile yapılmış, ancak araştırma kapsamında ebeveynleri sağ olmayan katılımcılar veri setine dahil edilmemiştir. Buna bağlı olarak, sömürücü/istismar edici ebeveynlik ve BKB ilişkisi daha farklı bir ölçme yolu ile değerlendirilmesi bu iki değişken arasındaki ilişkiyi daha kapsamlı bir şekilde incelenmesine olanak tanıyacaktır.

Mevcut çalışma araştırma bulgularını tek bir aşamada toplamıştır. Ebeveyn biçimleri ile BKB özelliklerinin ise boylamsal bir çalışma ile çocukluktan yetişkinliğe belirli yaşlarda toplanan veriler ile edinilen bulguların bu konuda daha genellenebilir bulgular vereceği düşünülmektedir. Gelecek araştırmacılar verileri aynı katılımcılardan farklı yaş gruplarında toplayarak ve değerlendirerek boylamsal bir çalışma yürütebilir. Tüm bu sınırlılıklara rağmen, bu araştırma algılanan ebeveyn biçimleri, kişilerarası problemler ve BKB inançları ilişkisini inceleyen özgün bir araştırmadır.

4.2. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma sonucu, BKB teorileri ile tutarlı olarak algılanan ebeveyn biçimleri ve kişilerarası problemlerin BKB özellikleri üzerindeki etkisini bir kez daha ortaya koymaktadır. Ayrıca, bireylerin sahip olduğu kendilerine, diğerlerine ve çevreye yönelik inançların erken dönem ebeveyn davranışları ile edinilebilir olduğunu ve bireylerin bu inançları ile kişilerarası davranışlarının da yakından ilişkili olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır. Kişilik bozukluklarının bilişsel yaklaşımı (Beck ve Beck, 1991; Butler, Beck ve Cohen, 2007) BKB ile ilişkili duygu, düşünce ve davranışları kişilerin sahip olduğu işlevsiz inançlar çerçevesinde değerlendirmektedir. Bu çalışma, BKB'nin boyutsal bir spektrumda bilişsel tahribatını diğer bilişsel yaklaşımlar (Butler, Beck ve Cohen, 2007) gibi destekler

niteliktedir. Yapılan çalışma BKB'yi geniş bir spektrumda bilişsel ve kişilerarası güçlük düzeyinde bozulma derecesi kapsamında yorumlamakta ve BKB yaklaşımlarına çeşitlilik sunmaktadır.

BKB özelliklerine sahip bireylerin davranış örüntüleri ile iç içe geçmiş işlevsiz inançlarının, geçmişe yönelik algıladıkları ebeveyn biçimleri ve kişilerarası problemler ile ilişkisinin bilinmesi, klinik ortamlara bu bulgunun adaptasyonu ile terapi süreçlerine faydalı olabilir. Bu bulgular ışığında terapistler, klinik ortamlarda değerlendirme sürecinde fiziksel ve duygusal istismar içeren travmatik deneyimlere verilen önem gibi dışarıdan travmatik görünmeyen fakat bir o kadar önemli olan anne, baba ve çocuk üçgeninde olan yaşantıları da araştırmalıdır. Böyle bir yaklaşım, bireylerin bugün ki işlevsiz inançlarının ve kişilerarası ilişkilerinin gelişimi hakkında terapistlere daha zengin bir bilgi sunacak, psikoterapi sürecine olumlu yönde katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda, kişilerin sahip olduğu BKB inançları ile çalışırken terapistler, inançlar üzerinde yordayıcı ve sürdürücü rolü olan kişilerarası problemleri de değerlendirmeye alır ise, inançlar ile ilgili içselleştirilmiş bir değişim sağlanmasının daha kolay olacağı düşünülmektedir. Kişilerarası problemlerin de işlevsiz inanç kapsamına ele alınması ile, inançları sürdüren döngülere daha kolay müdahale edilebilir.

KAYNAKÇA

- Afifi, T. O., Mather, A., Boman, J., Fleisher, W., Enns, M. W., MacMillan, H., ve Sareen, J. (2011). Childhood adversity and personality disorders: results from a nationally representative population-based study. *Journal of psychiatric research*, 45(6), 814-822.
- Ainsworth, M. D., Blehar, M., Waters, E., ve Wall, S. (1978). Patterns of attachment.
- Akbağ, M., & İmamoğlu, S. E. (2010). Cinsiyet ve bağlanma stillerinin utanç, suçluluk ve yalnızlık duygularını yordama gücünün araştırılması. *Studies*, 1(3), 145-166.
- Akyunus, M., Gencoz, T., ve Karakose, S., (2018). The Mediator Role of Negative Cognitive Emotion Regulation Strategies between Interpersonal Problems and Borderline Personality Beliefs. On Press
- Akyunus, M., ve Gençöz, T. (2016). Psychometric properties of the inventory of interpersonal problems-Circumplex scales short form: A reliability and validity study. *Dusunen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 29(1), 36-48.
- Akyunus, M., ve Gençöz, T. (2020). The distinctive associations of interpersonal problems with personality beliefs within the framework of cognitive theory of personality disorders. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 38(1), 26-43.
- Altundağ, G. (2011). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri, stresle başa çıkma tutumları ve stresi algılama düzeyinin incelenmesi (Doctoral dissertation, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- American Psychiatric Association. (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th ed., text rev.). Washington, DC: Author.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®)*. American Psychiatric Pub.

- Arntz, A., Dietzel, R., ve Dreesen, L. (1999). Assumptions in borderline personality disorder: specificity, stability and relationship with etiological factors. *Behaviour Research and Therapy*, 37, 545-557.
- Ayduk, Ö., Zayas, V., Downey, G., Cole, A. B., Shoda, Y., & Mischel, W. (2008). Rejection sensitivity and executive control: Joint predictors of borderline personality features. *Journal of Research in Personality*, 42(1), 151-168.
- Baer, R. A., ve Sauer, S. E. (2011). Relationships between depressive rumination, anger rumination, and borderline personality features. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 2(2), 142.
- Ball-Cooper, E., Venta, A., ve Sharp, C. (2018). The role of maternal care in borderline personality disorder and dependent life stress. *Borderline Personality Disorder and Emotion Dysregulation*, 5(1), 5-5. doi:10.1186/s40479-018-0083-y
- Barnow, S., Stopsack, M., Grabe, H. J., Meinke, C., Spitzer, C., Kronmüller, K., & Sieswerda, S. (2009). Interpersonal evaluation bias in borderline personality disorder. *Behaviour research and therapy*, 47(5), 359-365.
- Bartholomew, K., ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 226.
- Bateman, A. W., ve Fonagy, P. (2003). The development of an attachment-based treatment program for borderline personality disorder. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 67(3), 187–211. doi: 10.1521/bumc.67.3.187.23439
- Battle, C. L., Shea, M. T., Johnson, D. M., Yen, S., Zlotnick, C., Zanarini, M. C., ... ve McGlashan, T. H. (2004). Childhood maltreatment associated with adult personality disorders: findings from the Collaborative Longitudinal Personality Disorders Study. *Journal of personality Disorders*, 18(2), 193-211.
- Beck, A. T., Butler, A. C., Brown, G. K., Dahlsgaard, K. K., Newman, C. F., ve Beck, J. S. (2001). Dysfunctional beliefs discriminate personality disorders. *Behaviour Research and Therapy*, 39(10), 1213– 1225. doi: 10.1016/s0005-7967(00)00099-1
- Beck, A. T., Rush, A. J., ve Shaw, B. F. (1979). Emery g. *Cognitive therapy of depression*. New York: Guilford.
- Beck, A. T., ve Beck, J. S. (1991). The personality belief questionnaire. *Unpublished assessment instrument*. Bala Cynwyd, PA: The Beck Institute for Cognitive Therapy and Research.

- Beck, A. T., ve Freeman, A. (1990). *Cognitive Therapy of Personality Disorders*. New York: Guilford Press and Associates.
- Beck, A. T., ve Freeman, A. (1990). *Cognitive Therapy of Personality Disorders*. New York: Guilford Press and Associates.
- Bhar, S. S., Beck, A. T., ve Butler, A. C. (2011). Beliefs and personality disorders: an overview of the personality beliefs questionnaire. *Journal of Clinical Psychology*, 68(1), 88–100. doi: 10.1002/jclp.20856
- Bhar, S. S., Brown, G. K., ve Beck, A. T. (2008). Dysfunctional Beliefs and Psychopathology in Borderline Personality Disorder. *Journal of Personality Disorders*, 22(2), 165–177. doi: 10.1521/ pedi.2008.22.2.165
- Bilge, Y., ve Bilge, Y. (2019). Kişilik İnanç Ölçeği Kısa Formunun Türk Toplum Örnekleminde Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Ve Araştırmalar Dergisi*, 8(1). doi: <https://doi.org/10.5455/JCBPR.299864>.
- Bjorklund, P. (2006). No man's land: Gender bias and social constructivism in the diagnosis of borderline personality disorder. *Issues in Mental Health Nursing*, 27(1), 3-23.
- Black, D. W., Gunter, T., Allen, J., Blum, N., Arndt, S., Wenman, G., & Sieleni, B. (2007). Borderline personality disorder in male and female offenders newly committed to prison. *Comprehensive psychiatry*, 48(5), 400-405.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger. In *Attachment and Loss: Volume II: Separation, Anxiety and Anger* (pp. 1-429). London: The Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Butler, A. C., Beck, A. T., ve Cohen, L. H. (2007). The personality belief questionnaire-short form: Development and preliminary findings. *Cognitive Therapy and Research*, 31(3), 357-370.
- Butler, A. C., Brown, G. K., Beck, A. T., ve Grisham, J. R. (2002). Assessment of dysfunctional beliefs in borderline personality disorder. *Behaviour research and therapy*, 40(10), 1231-1240.
- Carr, S. N., & Francis, A. J. (2010). Early maladaptive schemas and personality disorder symptoms: An examination in a non-clinical sample. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 83(4), 333-349.
- Cheng, H. G., Huang, Y., Liu, Z., ve Liu, B. (2011). Associations linking parenting styles and offspring personality disorder are moderated by parental personality disorder, evidence from China. *Psychiatry research*, 189(1), 105-109.

- Cheng, H. G., Huang, Y., Liu, Z., ve Liu, B. (2011). Associations linking parenting styles and offspring personality disorder are moderated by parental personality disorder, evidence from China. *Psychiatry research*, 189(1), 105-109.
- Cheron, D. M., Ehrenreich, J. T., & Pincus, D. B. (2009). Assessment of parental experiential avoidance in a clinical sample of children with anxiety disorders. *Child psychiatry and human development*, 40(3),383-403.
- Cheron, D. M., Ehrenreich, J. T. and Pincus, D. B. (2009). Assessment of parental experiential avoidance in a clinical sample of children with anxiety disorder. *Child Psychiatry and Human Development*, 40, 383–403
- Clark, L. A. (2007). Assessment and diagnosis of personality disorder: Perennial issues and an emerging reconceptualization. *Annu. Rev. Psychol.*, 58, 227-257.
- Dale, R., Power, K., Kane, S., Stewart, A. M., ve Murray, L. (2010). The role of parental bonding and early maladaptive schemas in the risk of suicidal behavior repetition. *Archives of Suicide Research*, 14(4), 311-328.
- Dammann, G., Riemenschneider, A., Walter, M., Sollberger, D., Küchenhoff, J., Gündel, H., Clarkin, J.F. ve Gremaud-Heitz, D.J., (2016). Impact of interpersonal problems in borderline personality disorder inpatients on treatment outcome and psychopathology. *Psychopathology*, 49(3), pp.172-180.
- De Moor, M. H., Distel, M. A., Trull, T. J., & Boomsma, D. I. (2009). Assessment of borderline personality features in population samples: is the Personality Assessment Inventory–Borderline Features scale measurement invariant across sex and age?. *Psychological Assessment*, 21(1), 125.
- Diamond, D., Levy, K. N., Clarkin, J. F., Fischer-Kern, M., Cain, N. M., Doering, S., ... ve Buchheim, A. (2014). Attachment and mentalization in female patients with comorbid narcissistic and borderline personality disorder. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 5(4), 428.
- Ehrensaft, M. K., Cohen, P., ve Johnson, J. G. (2006). Development of personality disorder symptoms and the risk for partner violence. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(3), 474.
- Euler, S., Stalujanis, E., Allenbach, G., Kolly, S., De Roten, Y., Despland, J. N., ve Kramer, U. (2019). Dialectical behavior therapy skills training affects defense mechanisms in borderline personality disorder: An integrative approach of mechanisms in psychotherapy. *Psychotherapy research*, 29(8), 1074-1085.

- Fertuck, E. A., Jekal, A., Song, I., Wyman, B., Morris, M. C., Wilson, S. T., ... ve Stanley, B. (2009). Enhanced 'Reading the Mind in the Eyes' in borderline personality disorder compared to healthy controls. *Psychological medicine*, 39(12), 1979-1988.
- Fossati, P., Amar, G., Raoux, N., Ergis, A. M., & Allilaire, J. F. (1999). Executive functioning and verbal memory in young patients with unipolar depression and schizophrenia. *Psychiatry research*, 89(3), 171-187.
- Giesen-Bloo, J., Van Dyck, R., Spinhoven, P., Van Tilburg, W., Dirksen, C., Van Asselt, T., ... ve Arntz, A. (2006). Outpatient psychotherapy for borderline personality disorder: randomized trial of schema-focused therapy vs transference-focused psychotherapy. *Archives of general psychiatry*, 63(6), 649-658.
- Gilbert, P., Allan, S., ve Goss, K. (1996). Parental representations, shame, interpersonal problems, and vulnerability to psychopathology. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory and Practice*, 3(1), 23-34.
- Gurtman, M. B. (2009). Exploring personality with interpersonal circumplex. *Social and Personality Psychology Compass*, 3, 1-19.
- Haggerty, G., Hilsenroth, M. J., ve Vala-Stewart, R. (2009). Attachment and interpersonal distress: examining the relationship between attachment styles and interpersonal problems in a clinical population. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 16(1), 1-9.
- Hall, W. N., & Bracken, B. A. (1996). Relationship between maternal parenting styles and African American and White adolescents' interpersonal relationships. *School Psychology International*, 17(3), 253-267.
- Harkness, K. L., Bruce, A. E., & Lumley, M. N. (2006). The role of childhood abuse and neglect in the sensitization to stressful life events in adolescent depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(4), 730-741. [https:// doi.org/10.1037/0021-843X.115.4.730](https://doi.org/10.1037/0021-843X.115.4.730)
- Hasan, N., ve Power, T. G. (2002). Optimism and pessimism in children: A study of parenting correlates. *International Journal of Behavioral Development*, 26(2), 185-191.
- Hazan, C., ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511.
- Herman, J., Perry, C., ve van der Kolk, B. (1989). Child- hood trauma in borderline personality disorder. *Ameri- can Journal of Psychiatry*, 146, 490-495.

- Hernandez, A., Arntz, A., Gaviria, A. M., Labad, A., ve Gutiérrez-Zotes, J. A. (2012). Relationships between childhood maltreatment, parenting style, and borderline personality disorder criteria. *Journal of Personality Disorders, 26*(5), 727-736.
- Hill, C. R., ve Safran, J. D. (1994). Assessing interpersonal schemas: Anticipated responses of significant others. *Journal of Social and Clinical Psychology, 13*(4), 366-379.
- Hill, J., Pilkonis, P., Morse, J., Feske, U., Reynolds, S., Hope, H., Charest, C. ve Broyden, N., (2008). Social domain dysfunction and disorganization in borderline personality disorder. *Psychological Medicine, 38*(1), pp.135-146.
- Hilsenroth, M. J., Menaker, J., Peters, E. J. ve Pincus, A. L. (2007). Assessment of borderline pathology using the Inventory of Interpersonal Problems Circumplex Scales (IIP-C): A comparison of clinical samples. *Clinical Psychology and Psychotherapy, 14*, 365-376.
- Horowitz, L. M., Alden, L. E., Wiggins, J. S., & Pincus, A. L. (2000). *Inventory of Interpersonal Problems: Manual*. San Antonio, TX: Psychological Corporation
- Jacob, G. A., & Arntz, A. (2013). Schema therapy for personality disorders—A review. *International Journal of Cognitive Therapy, 6*(2), 171-185.
- Johnson, D.M., Shea, M.T., Yen, S., Battle, C.L., Zlotnick, C., Sanislow, C.A., Grilo, C.M., Skodol, A.E., Bender, D.S., McGlashan, T.H. ve Gunderson, J.G., (2003). Gender differences in borderline personality disorder: Findings from the Collaborative Longitudinal Personality Disorders Study. *Comprehensive psychiatry, 44*(4), pp.284-292.
- Johnson, J. G., Cohen, P., Chen, H., Kasen, S., ve Brook, J. S. (2006). Parenting Behaviors Associated With Risk for Offspring Personality Disorder During Adulthood. *Archives of General Psychiatry, 63*(5), 579. doi: 10.1001/archpsyc.63.5.579
- Jordão, A. B., & Ramires, V. R. R. (2010). Vínculos afetivos de adolescentes borderline e seus pais. *Psicologia: Teoria e Pesquisa, 26*(1), 89-98.
- Karaatlı, M. (2006), “Verilerin Düzenlenmesi Ve Gösterimi”, Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri,(Ed.: Şeref Kalaycı), İkinci Baskı, Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Karatzias, T., Jowett, S., Begley, A., ve Deas, S. (2016). Early maladaptive schemas in adult survivors of interpersonal trauma: foundations for a cognitive theory of psychopathology. *European journal of psychotraumatology, 7*(1), 30713.

- Kernberg, O. F. (1983). Object relations theory and character analysis. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 31, 247-271.
- Klein, M. (1957). Envy & gratitude. *Psyche*, 11(5), 241-255.
- Kohut, H., & Cebeci, O. (1998). *Kendiliğın yeniden yapılanması*. Metis.
- Kömürcü, B., & Gör, N. (2016). Erken dönem uyumsuz şemalar ve kaygı üzerine bir derleme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 4(8), 183-203.
- Laing, R. D., ve Esterson, A. (1970). *Sanity, Madness and the Family: Families of Schizophrenia*.
- Laporte, L., ve Guttman, H. (1996). Traumatic childhood experiences as risk factors for borderline and other personality disorders. *Journal of personality Disorders*, 10(3), 247-259.
- Lazarus, S. A., Cheavens, J. S., Festa, F., ve Rosenthal, M. Z. (2014). Interpersonal functioning in borderline personality disorder: A systematic review of behavioral and laboratory-based assessments. *Clinical psychology review*, 34(3), 193-205.
- Leary, T. (1957). *Interpersonal Diagnosis of Personality*. New York, NY: Ronald Press.
- Leihener, F., Wagner, A., Haaf, B., Schmidt, C., Lieb, K., Stieglitz, R., ve Bohus, M. (2003). Subtype differentiation of patients with borderline personality disorder using a circumplex model of interpersonal behavior. *The Journal of nervous and mental disease*, 191(4), 248-254.
- Linehan, M. M. (1993). *Skills training manual for treating borderline personality disorder*. Guilford Press.
- Lobbestael, J., Arntz, A., ve Sieswerda, S. (2005). Schema modes and childhood abuse in borderline and antisocial personality disorders. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 36, 240–253.
- Lumley, M. N., Dozois, D. J. A., Hennig, K. H., ve Marsh, A. (2011). Cognitive Organization, Perceptions of Parenting and Depression Symptoms in Early Adolescence. *Cognitive Therapy and Research*, 36(4), 300–310. doi: 10.1007/s10608-011-9365-z
- Main, M., Kaplan, N., ve Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the society for research in child development*, 66-104.

- Mason, O., Platts, H., & Tyson, M. (2005). Early maladaptive schemas and adult attachment in a UK clinical population. *Psychology and psychotherapy: Theory, research and practice*, 78(4), 549-564.
- McCormick, B., Blum, N., Hansel, R., Franklin, J.A., John, D.S., Pfohl, B., Allen, J. ve Black, D.W., (2007). Relationship of sex to symptom severity, psychiatric comorbidity, and health care utilization in 163 subjects with borderline personality disorder. *Comprehensive psychiatry*, 48(5), pp.406-412
- Meyer, B., Pilkonis, P. A., Proietti, J., Heape, C. ve Egan, M. (2001). Attachment styles, personality disorders, and predictors of symptom course. *Journal of Personality Disorders*, 15, 371-389.
- Mitchell, V. (1989). Using Kohut's self psychology in work with lesbian couples. *Women & Therapy*, 8(1-2), 157-166.
- Mollon, P. (1985). The non-mirroring mother and the missing paternal dimension in a case of narcissistic disturbance. *Psychoanalytic Psychotherapy*, 1(2), 35-47.
- Monsen, J. T., Hagtvet, K. A., Havik, O. E., ve Eilertsen, D. E. (2006). Circumplex structure and personality disorder correlates of the Interpersonal Problems Model (IIP-C): Construct validity and clinical implications. *Psychological assessment*, 18(2), 165.
- Morgan, T. A., Chelminski, I., Young, D., Dalrymple, K., ve Zimmerman, M. (2013). Differences between older and younger adults with borderline personality disorder on clinical presentation and impairment. *Journal of psychiatric research*, 47(10), 1507-1513.
- Muris, P. (2006). Maladaptive schemas in non-clinical adolescents: Relations to perceived parental rearing behaviours, big five personality factors and psychopathological symptoms. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 13(6), 405-413.
- Orue, I., Calvete, E., ve Padilla, P. (2014). Brooding rumination as a mediator in the relation between early maladaptive schemas and symptoms of depression and social anxiety in adolescents. *Journal of adolescence*, 37(8), 1281-1291.
- Otani, K., Suzuki, A., Shibuya, N., Matsumoto, Y., ve Kamata, M. (2009). Dysfunctional parenting styles increase interpersonal sensitivity in healthy subjects. *The Journal of nervous and mental disease*, 197(12), 938-941.
- Özbaş, A. A., Sayın, A., & Coşar, B. (2012). Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerde sınav öncesi anksiyete düzeyi ile erken dönem uyumsuz şema ilişkilerinin incelenmesi. *Bilişsel davranışçı psikoterapi ve araştırmalar dergisi*, 1(2), 81-89.

- Özteke-Kozan, H. İ., & Hamarta, E. (2017). Beliren yetişkinlikte beden imgesi: Bağlanma ve sosyal görünüş kaygısının rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(48), 63-81.
- Paris, J., Zweig-Frank, H., ve Guzder, J. (1994). Psychological risk factors for borderline personality disorder in female patients. *Comprehensive Psychiatry*, 35, 301–305.
- Pereira, A. I., Barros, L., Mendonça, D., & Muris, P. (2013). The Relationships Among Parental Anxiety, Parenting, and Children’s Anxiety: The Mediating Effects of Children’s Cognitive Vulnerabilities. *Journal of Child and Family Studies*, 23(2), 399–409. doi: 10.1007/s10826-013-9767-5
- Peters, J. R., Upton, B. T., ve Baer, R. A. (2013). Brief report: relationships between facets of impulsivity and borderline personality features. *Journal of personality disorders*, 27(4), 547-552.
- Peters, J. R., Upton, B. T., ve Baer, R. A. (2013). Brief report: relationships between facets of impulsivity and borderline personality features. *Journal of personality disorders*, 27(4), 547-552.
- Pilkonis, P. A., Hallquist, M. N., Morse, J. Q., & Stepp, S. D. (2011). Striking the (Im) proper balance between scientific advances and clinical utility: Commentary on the DSM–5 proposal for personality disorders.
- Pincus, A. L., ve Wiggins, J. S. (1990). Interpersonal problems and conceptions of personality disorders. *Journal of personality disorders*, 4(4), 342-352.
- Powers, A. D., Gleason, M. E. J., & Oltmanns, T. F. (2013). Symptoms of borderline personality disorder predict interpersonal (but not independent) stressful life events in a community sample of older adults. *Journal of Abnormal Psychology*, 122(2), 469–474. <https://doi.org/10.1037/a00323>
- Pretzer, J., ve Beck, J. S. (2004). Cognitive therapy of personality disorders: Twenty years of progress. *Contemporary cognitive therapy: Theory, research and practice*, 299-318.
- Reich, R. B., Vera, S. C., Marino, M. F., Levin, A., Yong, L., & Frankenburg, F. R. (1997). Reported pathological childhood experiences associated with the development of borderline personality disorder. *American Journal of Psychiatry*, 154(8), 1101-1106.
- Roelofs, J., Lee, C., Ruijten, T., ve Lobbestael, J. (2011). The mediating role of early maladaptive schemas in the relation between quality of attachment relationships and symptoms of depression in adolescents. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 39(4), 471-479.

- Roelofs, J., Onckels, L., ve Muris, P. (2013). Attachment quality and psychopathological symptoms in clinically referred adolescents: The mediating role of early maladaptive schema. *Journal of child and family studies*, 22(3), 377-385.
- Rohner, R. P. (1980). Worldwide tests of parental acceptance-rejection theory: An overview. *Behavior Science Research*, 15, 1 – 21.
- Russell, J. J., Moskowitz, D. S., Zuroff, D. C., Sookman, D., ve Paris, J. (2007). Stability and variability of affective experience and interpersonal behavior in borderline personality disorder. *Journal of Abnormal Psychology*, 116(3), 578.
- Ryan, K., & Shean, G. (2007). Patterns of interpersonal behaviors and borderline personality characteristics. *Personality and Individual Differences*, 42(2), 193-200.
- Salzer, S., Streeck, U., Jaeger, U., Masuhr, O., Warwas, J., Leichsenring, F., ve Leibing, E. (2013). Patterns of interpersonal problems in borderline personality disorder. *The Journal of nervous and mental disease*, 201(2), 94-98.
- Sansone, R. A., ve Sansone, L. A. (2012). Employment in borderline personality disorder. *Innovations in clinical neuroscience*, 9(9), 25.
- Sarıtaş-Atalar, P. D., ve Gençöz, P. T. (2015). The mediating role of early maladaptive schemas in the relationship between maternal rejection and psychological problems. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(1), 40.
- Schuppert, H. M., Albers, C. J., Minderaa, R. B., Emmelkamp, P. M., ve Nauta, M. H. (2012). Parental rearing and psychopathology in mothers of adolescents with and without borderline personality symptoms. *Child and adolescent psychiatry and mental health*, 6(1), 29.
- Senkal, I., ve Isikli, S. (2015). Childhood Traumas and Attachment Style - Associated Depression Symptoms: The Mediator Role of Alexithymia. *Turkish Journal of Psychiatry*. doi: 10.5080/u12256
- Shedler, J., & Westen, D. (2004). Refining personality disorder diagnosis: Integrating science and practice. *American Journal of Psychiatry*, 161(8), 1350-1365.
- Sheffield A., Waller, G., Emanuelli, F., Murray, J. ve Meyer, C. (2005). Links between parenting and core beliefs: Preliminary psychometric validation of the Young parenting inventory. *Cognitive Therapy and Research*, 29, 787-802.

- Sim, J. P. ve Romney, D. M. (1990). The relationship between a circumplex model of interpersonal behaviors and personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 4(4), 329-341.
- Skodol, A. E., Gunderson, J. G., Pfohl, B., Widiger, T. A., Livesley, W. J., ve Siever, L. J. (2002). The borderline diagnosis: I. Psychopathology, comorbidity, and personality structure. *Biological Psychiatry*, 51, 936–950.
- Smith, M. M., Sherry, S. B., Chen, S., Saklofske, D. H., Flett, G. L., ve Hewitt, P. L. (2016). Perfectionism and narcissism: A meta-analytic review. *Journal of Research in Personality*, 64, 90-101.
- Snyder, S., Goodpaster, W. A., Pitts Jr, W. M., Pokorny, A. D., ve Gustin, Q. L. (1985). Demography of psychiatric patients with borderline personality traits. *Psychopathology*, 18(1), 38-49
- Soloff, P. H., ve Millward, J. W. (1983). Developmental histories of borderline patients. *Comprehensive Psychiatry*, 24(6),574-588
- Soygüt, G., Çakır, Z., ve Karaosmanoğlu, A. (2008). Ebeveynlik biçimlerinin değerlendirilmesi: Young ebeveynlik ölçeğinin psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 17-30.
- Soygüt, G., ve Cakir, Z. (2009). The mediating role of the interpersonal schemas between parenting styles and psychological symptoms: a schema focused view. *Turkish Journal of Psychiatry*, 20(2), 144-152.
- Spada, M. M., Caselli, G., Manfredi, C., Rebecchi, D., Rovetto, F., Ruggiero, G. M., ... Sassaroli, S. (2011). Parental Overprotection and Metacognitions as Predictors of Worry and Anxiety. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 40(3), 287–296. doi: 10.1017/ s135246581100021x
- Specht, M. W., Chapman, A., & Cellucci, T. (2009). Schemas and borderline personality disorder symptoms in incarcerated women. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 40(2), 256-264.
- Spindler, M. (2009). High-conflict-divorce and personality disorder. *Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie*, 58(9), 733-750.
- Stepp, S. D., Hallquist, M. N., Morse, J. Q., ve Pilkonis, P. A. (2011). Multimethod investigation of interpersonal functioning in borderline personality disorder. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 2(3), 175.
- Stepp, S. D., Whalen, D. J., Scott, L. N., Zalewski, M., Loeber, R., & Hipwell, A. E. (2014). Reciprocal effects of parenting and borderline personality disorder symptoms in adolescent girls. *Development and Psychopathology*, 26(2), 361–378. doi: 10.1017/s0954579413001041

- Sullivan, H. S. (1938). Psychiatry: Introduction to the study of interpersonal relations. *Psychiatry*, *1*(1), 121-134.
- Sullivan, H. S. (1938). Psychiatry: Introduction to the study of interpersonal relations. *Psychiatry*, *1*(1), 121-134.
- Tanış, Z. İ. (2014). *Yetişkinlerde bağlanma stilleri ve öfke tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doctoral dissertation, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Taymur, İ., Türkçapar, M. H., Örsel, S., Sargın, E., ve Akkoyunlu, S. (2011). Kişilik İnanç Ölçeği-Kısa Formunun (KİÖ-KTF) Türkçe Çevirisinin Üniversite Öğrencilerinde Geçerlilik, Güvenilirliği. *Klin Psikiyatr*, *14*, 199-209.
- Tolpin, L. H., Gunthert, K. C., Cohen, L. H., ve Oneill, S. C. (2004). Borderline Personality Features and Instability of Daily Negative Affect and Self-Esteem. *Journal of Personality*, *72*(1), 111-138. doi: 10.1111/j. 0022-3506.2004.00258.x
- Trull, T. J., Goodwin, A. H., Schopp, L. H., Hillenbrand, T. L., & Schuster, T. (1993). Psychometric properties of a cognitive measure of personality disorders. *J Personality Assessment*, *61*(3), 536-546. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6103_10
- Türkçapar, M. H., Örsel, S., Uğurlu, M., Sargın, E., Turhan, M., Akkoyunlu, S. ...Karakas, G. (2007). Kişilik İnanç Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenilirliği. *Klin Psikiyatri Dergisi*, *10*, 177-191.
- Unoka, Z., Tölgyes, T., Czobor, P., ve Simon, L. (2010). Eating disorder behavior and early maladaptive schemas in subgroups of eating disorders. *The Journal of nervous and mental disease*, *198*(6), 425-431.
- Vanwoerden, S., Kalpakci, A., ve Sharp, C. (2017). The relations between inadequate parent-child boundaries and borderline personality disorder in adolescence. *Psychiatry research*, *257*, 462-471.
- Wake, M., Nicholson, J. M., Hardy, P., ve Smith, K. (2007). Preschooler obesity and parenting styles of mothers and fathers: Australian national population study. *Pediatrics*, *120*(6), e1520-e1527.
- Whalen, D. J., Malkin, M. L., Freeman, M. J., Young, J., ve Gratz, K. L. (2015). Brief report: Borderline personality symptoms and perceived caregiver criticism in adolescents. *Journal of adolescence*, *41*, 157-161.
- Widiger, T. A., & Trull, T. J. (1993). Borderline and narcissistic personality disorders. In *Comprehensive handbook of psychopathology* (pp. 371-394). Springer, Boston, MA.

- Wilson, S. T., Stanley, B., Oquendo, M. A., Goldberg, P., Zalsman, G., ve Mann, J. J. (2007). Comparing impulsiveness, hostility, and depression in borderline personality disorder and bipolar II disorder. *The Journal of clinical psychiatry*, 68(10), 1533.
- Wilson, S., Stroud, C. B., ve Durbin, C. E. (2017). Interpersonal dysfunction in personality disorders: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 143(7), 677.
- Winnicott, D.W. (2010). Oyun ve gerçeklik. İstanbul: Metis Yayınları.
- Winsper, C., Marwaha, S., Lereya, S. T., Thompson, A., Eyden, J., ve Singh, S. P. (2015). Clinical and psychosocial outcomes of borderline personality disorder in childhood and adolescence: a systematic review. *Psychological medicine*, 45(11), 2237-2251.
- Winsper, C., Marwaha, S., Lereya, S. T., Thompson, A., Eyden, J., ve Singh, S. P. (2015). Clinical and psychosocial outcomes of borderline personality disorder in childhood and adolescence: a systematic review. *Psychological medicine*, 45(11), 2237-2251.
- Wolff, S., Stiglmayr, C., Bretz, H. J., Lammers, C. H., ve Auckenthaler, A. (2007). Emotion identification and tension in female patients with borderline personality disorder. *British Journal of Clinical Psychology*, 46(3), 347-360.
- Wong, I. N., Man, A. F. D., ve Leung, P. W. L. (2002). Perceived Parental Child Rearing And Suicidal Ideation In Chinese Adolescents. *Social Behavior and Personality: an International Journal*, 30(1), 19-24. doi: 10.2224/sbp.2002.30.1.19
- Wright, A. G., Hallquist, M. N., Beeney, J. E., & Pilkonis, P. A. (2013). Borderline personality pathology and the stability of interpersonal problems. *Journal of Abnormal Psychology*, 122(4), 1094.
- Xu, Y., Lin, L., Yang, L., Zhou, L., Tao, Y., Chen, W., ... ve Wang, W. (2016). Personality disorder and perceived parenting in Chinese students of divorced and intact families. *The Family Journal*, 24(1), 70-76.
- Yedilioğlu, E. (2017). Yetişkinlerde bağlanma stillerinin depresyon, kaygı, travma ve romantik ilişkilerle ilişkisi (Yüksek Lisans Tezi).
- Yıldız, M. (2017). ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALARIN DEPRESİF BELİRTİLERE ETKİSİ. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 18-23.
- Young, J. (1994). Young Ebeveynlik Ölçeği. Basılmamış Rapor.

- Young, J. E. (1999). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*. Professional Resource Press/Professional Resource Exchange.
- Young, J. E., Klosko, J. S., ve Weishaar, M. E. (2006). *Schema therapy: A practitioner's guide*. Guilford Press.
- Young, J. E., ve Brown, G. (1994). Young schema questionnaire. *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*, 63-76.
- Yu, R., Wang, Z., Qian, F., Jang, K. L., Livesley, W. J., Paris, J., ... ve Wang, W. (2007). Perceived Parenting Styles And Disordered Personality Traits In Adolescent And Adult Students And In Personality Disorder Patients. *Social Behavior and Personality: an International Journal*, 35(5), 587–598. doi: 10.2224/sbp. 2007.35.5.587
- Yurtsever, S. S., ve Sütçü, S. T. (2017). Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ile Bozulmuş Yeme Tutumu Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyumsuz Şemaların ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(80), 20-43.
- Zanarini, M. C., Frankenburg, F. R., Dubo, E. D., Sickel, A. E., Trikha, A., Levin, A., ve Reynolds, V. (1998). Axis II comorbidity of borderline personality disorder. *Comprehensive psychiatry*, 39(5), 296-302.
- Zeigler–Hill, V., ve Abraham, J. (2006). Borderline personality features: Instability of self–esteem and affect. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25(6), 668-687.
- Zlotnick, C., Rothschild, L., & Zimmerman, M. (2002). The role of gender in the clinical presentation of patients with borderline personality disorder. *Journal of personality disorders*, 16(3), 277-282.

EK A- Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bir araştırmaya davet edilmektesiniz. Bu araştırma FMV Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı tez çalışması kapsamında Dr. Öğr.Üyesi Selin Karaköse danışmanlığında, Psikolog Sergen Akbay tarafından yürütölmektedir.Araştırmanın amacı ebeveyn tutumları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır. Çalışmaya katılmak tamamen GÖNÜLLÜLÜK esasına bağlıdır. Çalışmaya katılmamayı tercih edebilirsiniz veya katıldıktan sonra herhangi bir zamanda, herhangi bir nedenle ya da neden göstermeksizin çalışmadan ekilebilirsiniz.. Bu durumlarda size yönelik herhangi bir olumsuz sonuç bulunmamaktadır. Çalışma sonucunda birey bazında herhangi bir değerlendirme yapılmayacak, vermiş olduğunuz bilgiler üçüncü şahışlarla kesinlikle paylaşılmayacaktır. Araştırmada elde edeceğimiz bilgiler için GİZLİLİK esastır. Bu çalışmaya katılımınızdan dolayı hiçbir fiziksel, psikolojik, sosyal, ekonomik vb. risk ya da rahatsızlık yaşamayacağınız öngörülmektedir. Çalışmaya vereceğiniz bilgiler, ebeveynlere yönelik tutumları inceleyerek, kişiler arası ilişkiler ve kişilik özelliklerinde bu tutumların rolünün belirlenmesine yönelik değerli bir katkı yapacaktır. Çalışmanın yaklaşık olarak 20-25 dakika sürmesi beklenmektedir. Çalışmaya vermiş olduğunuz cevaplar ve kişisel bilgiler sadece araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bilimsel amaç dışında araştırmanın herhangi bir amacı bulunmamaktadır. Çalışmaya yönelik sorularınız ve sonuçları hakkında bilgi alma talebiniz için Dr. Öğr. Üyesi Selin Karaköse (selin.karakose@isikun.edu.tr) ve Psk. Sergen Akbay (sergenakbayy@gmail.com) ile iletişim kurabilirsiniz. Araştırmada elde edilen bilgiler bireysel olarak değerlendirilmeyecek, bütün katılımcıların verdiği cevaplar bir bütün olarak analiz edilecektir. Dolayısıyla, sonuçları öğrenmek istediğiniz takdirde araştırmanın genel sonuçları aktarılacaktır. Bu araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorsanız lütfen aşağıdaki kutucuğu işaretleyiniz ve ‘ileri’ butonuna basınız.

Katılımcı Beyanı: Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce katılımcılara verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum. Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim

EK B- Demografik ve Diğer Veriler Bilgi Formu

Biyolojik cinsiyetiniz nedir?

Kadın

Erkek

Yaşınız....

Medeni durumunuz nedir?

Evli

Bekar

Boşanmış/Dul

En son mezun olduğunuz eğitim derecesi nedir?

İlkokul

Ortaokul

Yüksekokul 2 yıllık

Üniversite

Yüksek Lisans

Doktora

Şu anda çalışıyor musunuz?

Evet

Hayır

Mesleğiniz nedir?

Ailenizin siz dahil gelir düzeyi nedir?

Sosyo ekonomik olarak gelir düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?

Düşük

Orta

Yüksek

Tanısı konmuş her hangi bir psikiyatrik rahatsızlığınız var mı?

Evet

Hayır

Evet ise lütfen yazınız.....

Kullanmakta olduğunuz psikiyatrik bir ilaç var mı?

Evet

Hayır

Şuan aktif devam eden bir psikoterapi süreciniz var mı?

Evet

Hayır

Anne-babanız, siz 18 yaşınızı doldurmadan boşandı/ayrıldı mı?

Evet

Hayır

Çocukluğunuz sırasında sağ olan ebeveynleriniz kimlerdi?

Hem anne hem de baba

Sadece baba

Sadece anne

Hiç biri

EK C- YOUNG EBEVEYNLİK ÖLÇEĞİ

Aşağıda anne ve babanızı tarif etmekte kullanabileceğiniz tanımlamalar verilmiştir. Lütfen her tanımlamayı dikkatle okuyun ve ebeveynlerinize ne kadar uyduğuna karar verin. 1 ile 6 arasında, çocukluğunuz sırasında annenizi ve babanızı tanımlayan en yüksek dereceyi seçin. Eğer sizi anne veya babanız yerine başka insanlar büyüttü ise onları da aynı şekilde derecelendirin. Eğer anne veya babanızdan biri hiç olmadı ise o sütunu boş bırakın.

1 - Tamamı ile yanlış	2 – Çoğunlukla yanlış
3 - Uyan tarafı daha fazla	4 - Orta derecede doğru
5 - Çoğunlukla doğru	6 - Ona tamamı ile uyuyor

ANNE BABA

1. ____ Beni sevdi ve bana özel birisi gibi davrandı.
2. ____ Bana vaktini ayırdı ve özen gösterdi.
3. ____ Bana yol gösterdi ve olumlu yönlendirdi.
4. ____ Beni dinledi, anladı ve duygularımızı karşılıklı paylaştık.
5. ____ Bana karşı sıcaktı ve fiziksel olarak şefkatliydi.
6. ____ Ben çocukken öldü veya evi terk etti.
7. ____ Dengesizdi, ne yapacağı belli olmazdı veya alkolikti.
8. ____ Kardeş(ler)imi bana tercih etti.
9. ____ Uzun süreler boyunca beni terk etti veya yalnız bıraktı.
10. ____ Bana yalan söyledi, beni kandırdı veya bana ihanet etti.
11. ____ Beni dövdü, duygusal veya cinsel olarak taciz etti.
12. ____ Beni kendi amaçları için kullandı.

13. ____ ____ İnsanların canını yakmaktan hoşlanırdı.
14. ____ ____ Bir yerimi inciteceğim diye çok endişelenirdi.
15. ____ ____ Hasta olacağım diye çok endişelenirdi.
16. ____ ____ Evhamlı veya fobik/korkak bir insandı.
17. ____ ____ Beni aşırı korurdu.
18. ____ ____ Kendi kararlarıma veya yargılarıma güvenememe neden oldu
19. ____ ____ İşleri kendi başıma yapmama fırsat vermeden çoğu işimi o yaptı.
20. ____ ____ Bana hep daha çocukmuşum gibi davrandı.
21. ____ ____ Beni çok eleştirirdi.
22. ____ ____ Bana kendimi sevmeye layık olmayan veya dışlanmış bir gibi hissettirdi.
23. ____ ____ Bana hep bende yanlış bir şey varmış gibi davrandı.
24. ____ ____ Önemli konularda kendimden utanmama neden oldu.
25. ____ ____ Okulda başarılı olmam için gereken disiplini bana kazandırmadı.
26. ____ ____ Bana salakmışım veya beceriksizmişim gibi davrandı.
27. ____ ____ Başarılı olmamı gerçekten istemedi.
28. ____ ____ Hayatta başarısız olacağıma inandı.
29. ____ ____ Benim fikrim veya isteklerim önemsizmiş gibi davrandı.
30. ____ ____ Benim ihtiyaçlarımı gözetmeden kendisi ne isterse onu yaptı.
31. ____ ____ Hayatımı o kadar çok kontrol altında tuttu ki çok az seçme özgürlüğüm oldu.
32. ____ ____ Her şey onun kurallarına uymalıydı.
33. ____ ____ Aile için kendi isteklerini feda etti.
34. ____ ____ Günlük sorumluluklarının pek çoğunu yerine getiremiyordu ve ben her zaman kendi payıma düşenden fazlasını yapmak zorunda kaldım.
35. ____ ____ Hep mutsuzdu ; destek ve anlayış için hep bana dayandı.
36. ____ ____ Bana güçlü olduğumu ve diğer insanlara yardım etmem gerektiğini hissettirdi.
37. ____ ____ Kendisinden beklentisi hep çok yüksekti ve bunlar için kendini çok zorlardı.

38. ____ ____ Benden her zaman en iyisini yapmamı bekledi.
39. ____ ____ Pek çok alanda mükemmeliyetçiydi; ona göre her şey olması gerektiği gibi olmalıydı.
40. ____ ____ Yaptığım hiçbir şeyin yeterli olmadığını hissetmeme sebep oldu.
41. ____ ____ Neyin doğru neyin yanlış olduğu hakkında kesin ve katı kuralları vardı.
42. ____ ____ Eğer işler düzgün ve yeterince hızlı yapılmazsa sabırsızlanırdı.
43. ____ ____ İşlerin tam ve iyi olarak yapılmasına, eğlenme veya dinlenmekten daha fazla önem verdi.
44. ____ ____ Beni pek çok konuda şımarttı veya aşırı hoşgörülü davrandı.
45. ____ ____ Diğer insanlardan daha önemli ve daha iyi olduğumu hissettirdi.
46. ____ ____ Çok talepkardı; her şeyin onun istediği gibi olmasını isterdi.
47. ____ ____ Diğer insanlara karşı sorumluluklarımın olduğunu bana öğretmedi.
48. ____ ____ Bana çok az disiplin veya terbiye verdi.
49. ____ ____ Bana çok az kural koydu veya sorumluluk verdi.
50. ____ ____ Aşırı sinirlenmeme veya kontrolümü kaybetmeme izin verirdi.
51. ____ ____ Disiplinsiz bir insandı.
52. ____ ____ Birbirimizi çok iyi anlayacak kadar yakındık.
53. ____ ____ Ondan tam olarak ayrı bir birey olduğumu hissedemedim veya bireyselliğimi yeterince yaşayamadım.
54. ____ ____ Onun çok güçlü bir insan olmasından dolayı büyürken kendi yönümü belirleyemiyordum.
55. ____ ____ İçimizden birinin uzağa gitmesi durumunda, birbirimizi üzebileceğimizi hissedirdim.
56. ____ ____ Ailemizin ekonomik sorunları ile ilgili çok endişeli idi.
57. ____ ____ Küçük bir hata bile yapsam kötü sonuçların ortaya çıkacağını hissettirirdi.
58. ____ ____ Kötümser bir bakışı açısı vardı, hep en kötüsünü beklerdi.
59. ____ ____ Hayatın kötü yanları veya kötü giden şeyler üzerine odaklanırdı.

60. ____ ____ Her şey onun kontrolü altında olmalıydı.
61. ____ ____ Duygularını ifade etmekten rahatsız olurdu.
62. ____ ____ Hep düzenli ve tertipliydi; değişiklik yerine bilineni tercih ederdi.
63. ____ ____ Kızgınlığını çok nadir belli ederdi.
64. ____ ____ Kapalı birisiydi; duygularını çok nadir açardı.
65. ____ ____ Yanlış bir şey yaptığımda kızardı veya sert bir şekilde eleştirdiği olurdu.
66. ____ ____ Yanlış bir şey yaptığımda beni cezalandırdığı olurdu.
67. ____ ____ Yanlış yaptığımda bana aptal veya salak gibi kelimelerle hitap ettiği olurdu.
68. ____ ____ İşler kötü gittiğinde başkalarını suçlardı.
69. ____ ____ Sosyal statü ve görünümüne önem verirdi.
70. ____ ____ Başarı ve rekabete çok önem verirdi.
71. ____ ____ Başkalarının gözünde benim davranışlarımın onu ne duruma düşüreceği ile çok ilgiliydi.
72. ____ ____ Başarılı olduğum zaman beni daha çok sever veya bana daha çok özen gösterirdi.

EK D- KİŞİLERARASI PROBLEMLER ENVANTERİ

İnsanlar başkalarıyla ilişkilerinde aşağıda belirtilen problemleri yaşadıklarını ifade etmektedirler. Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyun ve her maddeyi hayatınızdaki **HERHANGİ BİR ÖNEMLİ KİŞİYLE** (aile bireyleri, dostlar, iş arkadaşları gibi) **İLİŞKİNİZDE** sizin için problem olup olmadığına göre değerlendirin. Problemin **SİZİN İÇİN NE KADAR RAHATSIZ EDİCİ OLDUĞUNU** numaralandırılmış daireleri yuvarlak içine alarak belirtiniz.

Aşağıdaki ifadeler başkalarıyla ilişkilerinizde yapmakta ZORLANDIĞINIZ şeylerdir. Benim için,	Hiç değil	Biraz	Orta derecede	Oldukça	Fazlasıyla
1. Başkalarına “hayır” demek zordur.	1	2	3	4	5
2. Gruplara katılmak zordur.	1	2	3	4	5
3. Birşeyleri kendime saklamak zordur.	1	2	3	4	5
4. Birine beni rahatsız etmemesini söylemek zordur.	1	2	3	4	5
5. Kendimi yeni insanlara tanıtmak zordur.	1	2	3	4	5
6. İnsanları ortaya çıkan problemlerle yüzleştirmek	1	2	3	4	5
7. Başkalarına kendimi rahatlıkla ifade etmek zordur.	1	2	3	4	5
8. Başkalarına kızgınlığımı belli etmek zordur.	1	2	3	4	5

9. Başkalarıyla sosyalleşmek zordur.	1	2	3	4	5
10. İnsanlara sıcaklık/ şevkat göstermek zordur.	1	2	3	4	5
11. İnsanlarla anlaşmak/ geçinmek zordur.	1	2	3	4	5
12. Başkalarıyla ilişkimde, gerektiğinde kararlı durabilmek zordur.	1	2	3	4	5
13. Başka birisi için sevgi/ aşk hissetmek zordur.	1	2	3	4	5
14. Başka birinin hayatındaki amaçları için destekleyici olmak zordur.	1	2	3	4	5
15. Başkalarına yakın hissetmek zordur.	1	2	3	4	5
16. Başkalarının problemlerini gerçekten umursamak zordur.	1	2	3	4	5
17. Başkalarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarımdan öne koymak zordur.	1	2	3	4	5
18. Başka birinin mutluluğundan memnun olmak zordur.	1	2	3	4	5
19. Başkalarından benimle sosyal amaçla bir araya gelmesini istemek zordur.	1	2	3	4	5
20. Başkalarının duygularını incitmekten endişe etmeksizin kendimi rahatlıkla ifade etmek zordur.	1	2	3	4	5
21. İnsanlara fazlasıyla açılıyorum/ içimi dökerim.	1	2	3	4	5
22. Başkalarına karşı fazlasıyla agresifim/ saldırganım.	1	2	3	4	5
23. Başkalarını memnun etmek için fazlasıyla uğraşırım.	1	2	3	4	5
24. Fark edilmeyi fazlasıyla isterim.	1	2	3	4	5
25. Başkalarını kontrol etmek için fazlasıyla uğraşırım.	1	2	3	4	5
26. Sıklıkla (fazlasıyla) başkalarının ihtiyaçlarını kendi	1	2	3	4	5

ihtiyaçlarının önüne koyarım.					
27. Başkalarına karşı fazlasıyla çömertim	1	2	3	4	5
28. Kendi istediğimi elde edebilmek için başkalarını fazlasıyla yönlendiririm.	1	2	3	4	5
29. Başkalarına kişisel bilgilerimi fazla anlatırım.	1	2	3	4	5
30. Başkalarıyla fazlasıyla tartışırım.	1	2	3	4	5
31. Sıklıkla (fazlasıyla) başkalarının benden faydalanmasına izin veririm.	1	2	3	4	5
32. Başkalarının ızdırapından/ mağduriyetinden fazlasıyla etkilenirim.	1	2	3	4	5

EK E- KİŞİLİK İNANÇ ÖLÇEĞİ BKB ALT BOYUTU

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve HER BİRİNE NE KADAR İNANDIĞINIZI belirtiniz. Her bir ifadeyle ilgili olarak ÇOĞU ZAMAN nasıl hissettiğinize göre karar veriniz.

4	3	2	1	0
Tümüyle inaniyorum	Çok fazla inaniyorum	Orta derecede inaniyorum	Biraz inaniyorum	Hiç inanmıyorum

	NE KADAR İNANIYORSUNUZ?				
	4	3	2	1	0
	Tümüyle	Çok Fazla	Orta	Biraz	Hiç
1. Rahatsız edici duygular giderek artar ve kontrolden çıkar.					
2. Muhtaç ve zayıfım.					
3. Yalnız başıma bırakıldığımda çaresizim.					
4. Her zaman tetikte olmalıyım.					
5. İşimi yaparken ya da kötü bir durumla karşılaştığımda bana yardım etmesi için her zaman yanımda birilerinin olmasına gereksinim duyarım.					
6. Diğer insanlara güvenemem.					
7. Diğer insanlar kadar mücadele gücüm yok.					

EK F- ETİK KURUL ONAY

Bu çalışmanın etik kurul dosyası, FMV Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Lisansüstü Programlar Koordinatörlüğü tarafından düzenlenen **5 Kasım 2019** tarihli etik kurul toplantısı ardından onaylanmıştır.

Özgeçmiş

Sergen Akbay, 1994 yılında İstanbul'da doğdu. Işık Üniversitesi Psikoloji bölümünden onur öğrencisi olarak mezun oldu, mezuniyetinin ardından uzmanlığını Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji tezli programında tamamladı. Lisans ve yüksek lisans eğitim süreçlerinde Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi ve Özel Psikolojik Danışmanlık Merkezlerinde stajyer psikolog olarak görev yaptı. Ayrıca, gerekli mesleki eğitimlerini (Bilişsel Davranışçı Terapi, Psikodinamik Yönelimli Psikoterapi, Şema Terapi, Çift ve Cinsel Terapi) yine bu süreçte tamamladı, kongrelere ve seminerlere katıldı.